

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**FAKİRNÂME
(VİRÂNÎ BABA RİSÂLESİ)**

GİRİŞ – İNCELEME – METİN – SÖZLÜK – TIPKIBASIM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
Perihan KAYA**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Osman YILDIZ**

ISPARTA–2009

T.C
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ SAVUNMASI ve SÖZLÜ SINAV TUTANAĞI

Gönderen : Türk Dili ve Edebiyatı EABD Başkanlığı

Gönderilen : Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Enstitü Anabilim Dalımız **YÜKSEK LİSANS / DOKTORA** Programı öğrencisi
..... Pesihen KASA tez çalışmalarını sonuçlandırmış ve
kurulan jüri önünde tezini savunmuştur. Sınav tutanağı aşağıdadır.
Tez Adı Değişikliği **YAPILDI / YAPILMADI**

14.01.2009
Tarih

Prof. Dr. Merve Çetkin
Enstitü Anabilim Dalı Başkanı

SINAV TUTANAĞI:

Jürimiz Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 25./39. maddesi uyarınca 14.01.2009 Cumartesi
günü saat 14.00 'de toplanmış ve yukarıda adı geçen öğrencinin Farkındalık ve Bilgi
Disiplini Ölçümleri İstatistik Sözlü Tez
konulu tezini incelemiş ve yapılan sözlü sınav sonunda **OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞU** ile aşağıdaki kararı
almıştır.

☒ KABUL

☐ RED

☐ DÜZELTME

Tez Sınavı Jürisi	Ünvanı, Adı Soyadı	İmza
Başkan	<u>Prof. Dr. Merve Çetkin</u>	<u>[İmza]</u>
Üye	<u>Doç. Dr. Osman YILMAZ</u>	<u>[İmza]</u>
Üye	<u>Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman ÖZKAN</u>	<u>[İmza]</u>
Üye		
Üye		

Yukarıda adı geçen öğrenci Sınav Tutanağı'nda belirtildiği üzere mezun olmaya **HAK KAZANMIŞTIR / KAZANMAMIŞTIR**.
Gereğini rica ederim.

ENSTİTÜ YÖNETİM KURULU KARARI :

Tarih:

Karar No:

Enstitü Müdürü

MADDE-25 Tez Sınavının tamamlanmasından sonra Jüri tez hakkında salt çoğunlukla "KABUL", "RED", veya "DÜZELTME" kararı verir. Bu karar, Enstitü Anabilim Dalı Başkanlığına tez sınavını izleyen üç gün içinde ilgili Enstitüye tutanakla bildirilir. Tezi reddedilen öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir. Tezi hakkında düzeltme kararı verilen öğrenci en geç üç ay içinde gereğini yaparak tezini aynı jüri önünde yeniden savunur. Bu savunma sonunda da tezi kabul edilmeyen öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir. Düzeltme alan öğrenci bir sonraki dönemde kayıt yaptırmak zorundadır.

MADDE-39 Tez Sınavının tamamlanmasından sonra Jüri tez hakkında salt çoğunlukla "KABUL", "RED" veya "DÜZELTME" kararı verir. Bu karar, Anabilim Dalı Başkanlığına tez sınavını izleyen üç gün içinde ilgili Enstitüye tutanakla bildirilir. Tezi reddedilen öğrencinin Yüksek Öğretim Kurumu ile ilişkisi kesilir. Tezi hakkında düzeltme kararı verilen öğrenci en geç altı ay içinde gereğini yaparak tezini aynı jüri önünde yeniden savunur. Bu savunma sonunda da tez kabul edilmeyen öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir.

ÖZET

FAKİRNÂME (VİRÂNÎ BABA RİSÂLESİ) GİRİŞ – İNCELEME – METİN – SÖZLÜK– TIPKIBASIM

Perihan KAYA

Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi, X+139 sayfa, Şubat 2009

Danışman: Doç. Dr. Osman YILDIZ

Bu tez H. 1300, M. 1881–1882 yıllarında Hurufilik tarikatına mensup Alevi bir derviş olan Virânî Baba tarafından yazılmış, Derviş Muhammet Gulam Şah tarafından istinsah edilmiş olan *Fakirnâme* adlı eserin dil hususiyetlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmanın temel çıkış noktası uzun ve zengin bir geçmişi bulunan Türk Dilinin bugünkü durumu hakkında doğru değerlendirmeler yapabilmek için onun geçmişini ve tarihi seyir içinde nasıl bir gelişme takip ettiğini bilmek gerektiğidir. Bu konuda yapılan inceleme ve araştırmalara baktığımızda özellikle 16. yüzyılda başlayan ve 20. yüzyıl başlarında Genç Kalemler hareketinin terkipsiz Türkçesiyle sona eren Osmanlı Türkçesi dönemine ait yapılan çalışmaların azlığı dikkat çeker.

Yapılan bu çalışma ile bu döneme dair bilgilere bir nebze açıklık getirmek amaçlandı. Bu tez son dönem Osmanlı Türkçesine ait bir eser olan *Fakirnâme* adlı el yazması eserin okunması ve incelenmesini içeren bir çalışmadır. Eserin yazıldığı dönemin ses ve biçim özelliklerini ortaya koyabilmek için yapılan bu çalışma giriş, inceleme, metin, sözlük ve tıpkıbasım kısımlarından oluşmuştur.

Fakirnâme üzerine yapılan bu çalışma neticesinde genel olarak şunlar söylenebilir:

İlk olarak, 19. yüzyıl yazı dili Arapça ve Farsça kelime ve terkiplerin yoğun olarak kullanılmaya devam ettiği dönemdir. Ancak bu kelimeler çoğunlukla anlaşılır düzeydedir.

İkinci olarak, Türkçenin en önemli özelliklerinden biri olan ünlü uyumları metinde düzenli bir şekilde kendini gösterir. Özellikle damak uyumu metinde neredeyse tamdır, dudak uyumunda ise birkaç istisna dışında aykırılık yoktur.

Üçüncü olarak, eserde hem Eski Anadolu Türkçesine hem de Türkiye Türkçesine dair söyleyişler bir arada bulunur. Bu durumda eserin bir geçiş dönemi eseri olduğunu söyleyebiliriz.

Anahtar Kelimeler: Hurufilik-Alevilik, Virânî Baba, 19. yüzyıl Türk Dili ve ses özellikleri.

ABSTRACT

FAKIRNAME (VIRANI BABA'S TRACTATE) INTRODUCTION – ANALYSIS –TEXT – DICTIONARY – FACSIMILE

Perihan KAYA

Suleyman Demirel University Institute of Social Sciences
Turkish Language and Literature Proffessorship Branch
M.Sc. Thesis, X+139 pages, February 2009

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Osman YILDIZ

The present thesis was prepared in order to determine the language characteristics of the work entitled Fakirname, which was written by Virani Baba, who was an Alevi dervish belonging to the Hurufi order. The work was written in the Hijri year of 1300, i.e. during the years 1881-1882 A.D. and reproduced by Dervish Mohammed Gulam Shah. The basic starting point of the study is the necessity of knowing the past state of the Turkish Language, which has a long and rich history, and how it has developed during the course of history in order to perform accurate evaluations of its present state. When we examine the investigations and research studies conducted on the topic, it attracts attention that the number of the studies carried out on the Ottoman Turkish period, which started in the 16th century and ended at the beginning of the 20th century with the simple Turkish of the Genç Kalemler (Young Pens) movement, is quite small.

With this study, it was aimed to bring a modicum of clearness to the information belonging to the given period. This thesis is a study which comprises the reading and examination of the manuscript work entitled Fakirname, which belongs to the late Ottoman Turkish. The present study, which was carried out in order to present the sound and style characteristics of the period in which the work was written, is composed of parts of introduction, analysis, text, dictionary and facsimile.

As the result of this study conducted on Fakirname, the following general conclusions can be drawn:

Firstly, the written language of the 19th century is a period when Arabic and Persian words and phrases were commonly being used. However, these words were generally at an understandable level.

Secondly, vowel harmony, which is one of the most significant characteristics of the Turkish language stand out in a systematic fashion in the text. Especially palatal harmony is almost precise in the text, labial harmony, however, does not show any irregularities apart from only a few exceptions.

Thirdly, utterances relating to both the Old Anatolian Turkish and Turkey Turkish exist together in the work. As it is, we can say that Fakirname is a piece of work belonging to the transitional period.

Key Words: Hurufism-Alevism, Virani Baba, 19th Century Turkish Language and sound characteristics.

ÖN SÖZ

Uzun ve zengin bir geçmişi bulunan Türk Dilinin bugünkü durumu hakkında isabetli değerlendirmeler yapabilmek için onun geçmişini ve tarihi seyir içinde nasıl bir gelişme takip ettiğini bilmek gerekir. Bu konuda yapılan inceleme ve araştırmalara baktığımızda özellikle 16. yüzyılda başlayan ve 20. yüzyıl başlarında Genç Kalemler hareketinin terkipsiz Türkçesiyle sona eren Osmanlı Türkçesi dönemine ait yapılan çalışmaların azlığı dikkat çeker.

Üzerinde çalışma yaptığımız *Fakirnâme* adlı eser H. 1300, M. 1881–1882 yıllarında yazılmış ve son dönem Osmanlı Türkçesine ait bir eser olması hasebiyle günümüze yakın bir dönemin dil özelliklerini incelememize fırsat veren bir eserdir. Türkçenin bu dönemine ilişkin çalışmaların yetersiz ve sınırlı olması Osmanlı Türkçesinin bu dönemine ait değerlendirmelerimizin de sınırlı olmasına yol açmıştır. Çalışmamızla bu döneme dair bilgilere bir nebze açıklık getirmeyi amaçladık.

Osmanlı Türkçesinin ilk asırlarında Eski Anadolu Türkçesinin dil özellikleri devam ederken, bu özellikler 16. yüzyılın sonlarından 18. yüzyıla kadar devam eden bir süreç içinde bugünkü Türkiye Türkçesinin ses ve biçim özellikleri ile yer değiştirmiş. Bazı özellikler 18. yüzyılın sonlarına hatta arkaik olarak 19. yüzyıl içlerine kadar sürmüştür. İşte *Fakirnâme* istinsah tarihi itibarıyla bu son dönem dil özellikleri hakkında bir fikir edinmemizi sağlayacak bir eserdir.

Bizim yapmış olduğumuz çalışma H. 1300, M. 1881–1882 yıllarında Derviş Muhammet Gulam Şah tarafından istinsah edilmiş olan *Fakirnâme* adlı eserin dil hususiyetlerini belirlemek, yazıldığı dönemin ses ve biçim özelliklerini ortaya koyabilmek için eserin okunması ve incelenmesini içeren bir çalışmadır. Çalışmamız giriş, inceleme, metin, sözlük ve tıpkıbasım kısımlarından oluşmuştur.

Giriş bölümünde eserin konusunun anlaşılmasını kolaylaştırmak için Alevilik ile Hurufilik hakkında bilgi verilmiş ve Hurufiliğin Aleviliğe etkisi üzerinde durulmuştur. Eserin yazarı hakkında da bilgi verildikten sonra *Fakirnâme* tanıtılmaya çalışılmış ve son olarak bu nüshayı tercih ediş sebebimiz belirtilmiştir.

İnceleme kısmında eserin imlâsı ve fonetik özellikleri üzerinde durulmuştur. İmlâ özellikleri bölümünde bütün ünlülerin ve bir kısım ünsüzlerin yazılışı tek tek ele alınarak örnekler verilmiştir. Dönemin imlâ özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Fonetik özellikleri bölümünde metnin ses hususiyetleri ele alınmış ve sesler değerlendirilirken bazı eklerde ünlü ve ünsüzlerin durumu ayrı ayrı ele alınarak örnekler verilmiştir. Yer yer bugünkü yazı dili ile karşılaştırılmalar

yapıldığı gibi farklılıkları ortaya koyabilmek için Eski Anadolu Türkçesi ve Eski Türkçe dönemleriyle kıyaslamalar yapılmış farklılıkları belirtilmeye çalışılmıştır.

İmlâ ve fonoloji bölümlerinde eserin şekil hususiyetlerine günümüz yazı dilinden ve Türkçenin diğer dönemlerinden ayrılan yönlerine genel olarak değinildiğinden tekrara düşmemek için ayrıca morfoloji başlığı açılmamıştır.

Eserin metin bölümünde Konya Bölge Yazmalar Kütüphanesinde bulunan Fakirname / Virani Abdal Baba; Derviş Muhammet Gulam Şah, Bölge Yazma Eserler BY00005393/3 adıyla kayıtlı bulunan nüshasından faydalanılmıştır. Eserin metin kısmı Türk ilmî transkripsiyon sistemi kullanılarak oluşturulmuştur. Ankara Milli Kütüphanede bulunan müstensihî belli olmayan TÜYATOK 34 / I 81-83 numaraya kayıtlı bulunan bir diğer nüshasından kontrol amacıyla faydalanılmıştır. Eserde geçen Arapça ve Farsça ibareler eski harflerle metne aktarılmış dipnotlarla anlamları verilmiştir ve yine ayetlerin sureleri ve numaraları dipnotlarda belirtilmiştir. Eserde geçen şiirlerin vezinleri tespit edilmiştir.

Sözlük bölümde metinde yer alan yabancı kelime ve terkiplerin anlamı verilerek metnin anlaşılmasını kolaylaştırmak için metinde ifade ettiği anlamı üzerinde açıklamalar yapılmış ve geçtiği yerler belirtilmiştir.

Tıpkıbasım bölümde ise yazma eserin orijinali verilmiştir.

Son olarak danışman hocam Doç. Dr. Osman Yıldız'a, çalışmamız boyunca ve eserin basıma hazırlanmasında emeği geçen Mustafa Kaya'ya, ayet ve hadislerin açıklanmasında emeği geçen hafız Abdurrahman Şahin ve iki arkadaşına, yine emeği geçen Ahmet Ekinci ve Abdalbaki Yıldız'a, maddi ve manevi destekleri ile her zaman yanımda olan aileme sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	x
İŞARETLER.....	xi

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ.....	1
1. Alevilik.....	1
2. Hurufilik.....	2
3. Virani Baba.....	6
4. Derviş Muhammed GulamŞah.....	7
5.Fakirname.....	7

İKİNCİ BÖLÜM

YAZILIŞ (İMLA) ÖZELLİKLERİ.....	9
---------------------------------	---

A) ÜNLÜLERİN YAZILIŞI

a ve e ünlülerinin yazılışı.....	10
1) Ön seslerde a ünlüsü.....	10
2) İç seslerde a ünlüsü.....	10
3) Son seslerde a ünlüsü.....	10
1) Ön seslerde e ünlüsünü.....	10
2) İç seslerde e ünlüsü.....	10
3) Son seslerde e ünlüsü.....	10
ı ve i ünlülerinin yazılışı.....	11
1) Ön seslerde ı ve i ünlüleri.....	11
2) İç seslerde ı ve i ünlüleri.....	11
3) Son seslerde ı ve i ünlüleri.....	11
o, ö, u, ü ünlülerinin yazılışı.....	11
1) Ön seslerde o, ö, u, ü ünlüleri.....	11
2) İç seslerde o, ö, u, ü ünlüleri.....	11
3) Son seslerde o, ö, u, ü ünlüleri.....	12

B) ÜNSÜZLERİN YAZILIŞI

ç ünsüzünün yazılışı.....	12
---------------------------	----

g ünsüzünün yazılışı.....	12
ŋ ünsüzünün yazılışı.....	13
p ünsüzünün yazılışı.....	13
s ünsüzünün yazılışı.....	13
t ünsüzünün yazılışı.....	13
C) YAZILIŞI BİTİŞİK OLAN KELİMELER	
a) için edatı.....	14
b) ile edatı.....	14
D) ŞEDDENİN YAZILIŞI.....	14

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SES BİLGİSİ (FONETİK).....	15
A) ÜNLÜLER.....	15
I- ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ.....	16
1) i/e değişmesi.....	16
2) u/ı ve ü/i değişmeleri.....	17
3) o/u ve ö/ü değişmeleri.....	18
4) a/o değişmesi.....	19
5) e/ö değişmesi.....	19
6) ı/i değişmesi.....	19
II- ÜNLÜ TÜREMESİ.....	19
III- ÜNLÜ DÜŞMESİ.....	20
IV- BİRLEŞME.....	20
V- GEÇİŞME.....	21
VI- ÜNLÜ UYUMU.....	21
1) İncelik-kalınlık uyumu (Palatal Harmony).....	21
-Uyuma aykırı olan kelimeler.....	21
-Uyuma aykırı olan ekler.....	21
2) Düzlük-yuvarlaklık uyumu (Labial Harmony).....	22
A- Kelimelerde görülen yuvarlaklaşma.....	22
1) G# foneminin düşmesi sebebiyle yuvarlaklaşan kelimeler.....	22
2) Dudak ünsüzleri etkisiyle yuvarlaklaşan kelimeler.....	22
3) Bir sebebe bağlı olmadan yuvarlak ünlü taşıyan kelimeler.....	22

B- Eklerde görülen yuvarlaklaşma.....	23
1) Eski Türkçeden beri yuvarlaklığını devam ettiren ekler.....	23
2) Ünlüsü sonradan yuvarlaklaşan ekler.....	24
C- Kelimelerde görülen düzlükler.....	25
D- Eklerde görülen düzlükler.....	25
1) Eski Türkçeden beri düz ünlü taşıyan ekler.....	25
2) Eski Anadolu Türkçesinde düzleşen ekler.....	26
B) ÜNSÜZLER	28
I- ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ	28
1) Ötümlüleşme.....	28
2) Ötümsüzleşme.....	30
3) Süreklileşme.....	30
4) Dudaklılaşma.....	30
5) Diğer ünsüzler arasındaki değişimler.....	31
II- ÜNSÜZ TÜREMESİ.....	31
III- ÜNSÜZ DÜŞMESİ.....	31
IV- HECE DÜŞMESİ.....	32
V- ÜNSÜZ İKİZLEŞMESİ.....	32
VI- TEKLEŞME.....	33
VII- ÜNSÜZ UYUMU:.....	33

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TRANSKRİPSİYONLU METİN.....	35
-----------------------------	----

BEŞİNCİ BÖLÜM

SÖZLÜK.....	83
-------------	----

ALTINCI BÖLÜM

TIPKIBASIM.....	94
-----------------	----

SONUÇ.....	136
------------	-----

KAYNAKÇA.....	137
---------------	-----

ÖZGEÇMİŞ.....	139
---------------	-----

KISALTMALAR

Ar.	: Arapça
DTCF	: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
EAT	: Eski Anadolu Türkçesi
ET	: Eski Türkçe
F.	: Farsça
H.	: Hicri yıl
M.	: Miladi yıl
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
ö.	: Ölümü
s.	: Sayfa
T.	: Türkçe
TDK	: Türk Dil Kurumu
TT	: Türkiye Türkçesi
y.y.	: Yüzyıl

İŞARETLER

A	: a, e
C	: c, ç
G	: g, ğ
I	: ı, i
I₄	: ı, i, u, ü
K	: k, k̇
U	: u, ü
()	: Parantez içindeki sesin bazı durumlarda ortaya çıktığını gösterir.
-	: Fiille bağlanmayı gösterir.
+	: İsimle bağlanmayı gösterir.
#x	: Kelime başındaki ses ya da şekli gösterir.
#x#	: Kelime içindeki ses ya da şekli gösterir.
x#	: Kelime sonundaki ses ya da şekli gösterir.
x/ gösterir.	: Kelimedeki kök ünlüsünden sonra gelen ünsüzü gösterir.
Ø	: İşaretsiz fonem veya morfem, boş küme
~	: Alternans, değişken şekil
x >	: Asli şekil bu şekilden gelir.
x >>	: Asli şekil bu şekilden birden fazla değişme ile gelir.

GİRİŞ

Fakirname Türk dili ve edebiyatının tarihi gelişimi içinde önemli ve büyük bir yere sahip olan Osmanlı Türkçesi devri eserlerinden biridir. Bu devir hakkında birkaç söz söylemek gerekirse; Osmanlı Türkçesini kendinden önceki ve sonraki dönemlerden ayıran unsur, dilin dış yapısı ve bu yapının etkilediği söz diziminde kendini gösterir. Dış yapı dilin içinde barındırdığı yabancı unsurlar için kullanılan bir terimdir. Osmanlı Türkçesi yazı dilinde kullanılan kelime ve ibarelerde halk diline girmeyen yabancı unsurlar oldukça fazladır. Bu unsurlar kelime seviyesini geçmiş ve söz dizimine de bulaşmıştır. Bu konuda Muharrem Ergin yaptığı tasnifte Osmanlı Türkçesini yabancı unsurlar bakımından kendi içinde 3 devreye ayırır¹:

1)15. asrın sonu ile 16. asrın büyük bir kısmını içine alan ilk devre:
Arapça ve Farsça unsurların Türkçeyi istilasının hızlandığı devredir.

2)16. yüzyılın sonunda 19. asrın ortalarına kadar süren devre:
Arapça ve Farsça unsurlar arasında Türkçenin adeta görünmez hale geldiği, oluşturulan üçlü suni dilin en yüksek noktasına ulaştığı dönemdir.

3)19.asrın ortalarından başlayıp 20. asrın başına kadar devam eden devre:
Üçlü karışık dilin yavaş yavaş çözülmeye başladığı dilin sadeleşme yoluna girdiği dönemdir.

Üzerinde çalışma yaptığımız eser H. 1300, M. 1881–1882 yıllarında istinsah edilmiş olmasından dolayı bu tasnifte 3.devreye tekabül eder. Yazıldığı dönemin özelliklerini yansıtan eserimizde Arapça ve Farsça kelime ve tamlamaların fazla olmasına karşın, dilin anlaşılabilir olduğunu söyleyebiliriz.

Kaynaklarda Bektaşî Alevî ozanları arasında sayılan Virânî Abdal tarafından kalem alınan *Fakirname* Hurufiliğe ilişkin bir eserdir. Eserde sık sık Aleviliğe ve Hurufiliğe ilişkin özel bir takım anlamların kullanılması nedeniyle eserin anlaşılması kolaylaştırmak için Aleviliği ve Aleviliğe etki eden Hurufiliği kısaca açıklamanın yerinde olacağını düşünüyoruz:

Alevilik

Aleviliğin kökeni genel olarak Hz. Muhammed'in vefatı sonrasında yaşanan gelişmelere dayanmaktadır. Ancak Anadolu'da Aleviliği ele alınırken İslamiyet öncesi ve sonrası birçok farklı dinsel ve kültürel unsurlar olduğunu söyleyebiliriz. Genel olarak Aleviliğin doğuşuna yol açan gelişmeler şunlardır:

¹ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul 1998, s.18-23.

Hız. Muhammed'in vefatı sonrasında ortaya çıkan kimin halife olacağı sorunu, Alevi-Sünni meselesinin ilk tohumlarını atmıştır. Bazı kaynaklara göre Hz. Muhammed daha sağlığında iken Hz. Ali'nin halefi olacağını vurgulamıştır. Hz. Muhammed'in soyu, kızı Hz. Fatıma'yı eş olarak verdiği Hz. Ali'den devam etmiştir. Peygamber efendimizin vefatından sonra Hz. Ebu Bekir halife olmuş, daha sonra sırasıyla Hz. Ömer ve Hz. Osman halife olmuşlardır. Sonuç olarak bu üç kişinin halifelikleri konusunda, Peygamberin Ehl-i Beytinden birinin neden halife olmadığı konusu bazı kişileri rahatsız etmiş bu yüzyıllardır tartışıla gelmiştir. Bu kişilerin görüşüne göre Hz. Ali ve Hz. Fatıma bu halifelikleri onaylamamakla birlikte, iktidar uğruna gerginlik yaratmaktan da kaçınmışlar.

Alevi-Sünni meselesinin ilk çıkışı özetlemeğe çalıştığımız bu halifelik meselesine dayanır. Ehl-i Beytin başına gelenler ve bunlardan en önemlisi Kərbela Olayı ise Aleviliğin siyasal ve düşünsel bakımlardan daha da olgunlaşmasına sebep olmuştur.

Üçüncü Halife Hz. Osman'ın 656'da şehit edilmesinden sonrası Hz. Ali halife olmuştur. 661'de ise Hz. Ali uğradığı saldırı sonucunda şehit olmuştur.

Emevi hükümdarı Muaviye kendi iktidarı için tehlikeli saydığı Hz. Hasan'ı zehirletmiş, kendisinden sonra oğlu Yezid'in halife olması için Hz. Hüseyin'le mücadeleye girmiştir. Yezid ile Hz. Hüseyin arasında meydana gelen siyasal mücadele tarihe Kərbela Olayı olarak geçmiş ve Hz. Hüseyin'in şehit edilmesiyle sonuçlanmıştır.

Hız Hasan'ın daha sonra da Hz. Hüseyin ve ailesinin yani Peygamberin soyundan olanların öldürülmeleri, Emevi Hanedanına karşı muhalif bir düşünsel ve siyasal temeli olan bir harekete yol açmıştır. Bu harekete Hz. Ali yandaşlığı veya Alevilik demek mümkündür.

Türkiye'de Sünnilikten sonra en fazla mensubu olan ikinci inanç sistemi Aleviliktir. Öte yandan Alevilik, Türkiye'de farklı etnik gruplar tarafından benimsenmiştir. Bunlardan en yaygını Türkmen-Anadolu Bektaşî Aleviliğidir.

Hurufilik

Adını Arapçada *harfler* anlamına gelen "huruf" kelimesinden alan; İran, Azerbaycan ve Türkiye'de 14. ve 15. yüzyıllarda etkin olan bir tarikat olarak nitelendirilen Hurufilik kural dışı Kuran yorumu, şariat ilkelerine açıkça karşı çıkan, kelimelere dayanan bir gizemciliği ifade etmektedir

Hurufilik en kısa tanımıyla Tanrı'nın ve evrenin harfler (28 ve 32) aracılığıyla insanoğlunda açınımı, yani tüm belirtileriyle ortaya çıkmasıdır. Bu inancın felsefesini yaparken, en önemli araçları Kuran'daki bazı surelere serpiştirilmiş durumda bulunan Kaf, Nun, Ta, Elif, Lam, Mim, Ra, Ya Sin gibi anlamları çözülememiş harfler ve bazı kısa ayetlerdir. Bunlardan çok sık yararlanılmıştır. Hurufilik geleneğinde bunlar Muhakemat (hüküm verilmiş ya da verilmesi gerekli olanlar) ve Mukattat (kısaltmalar) ayetler kabul edilip, tevil adı verilen serbest yorumlarla bolca kullanılmıştır.

Hurufiliğe göre, kâinatın erişilmez kuvvet ve kudreti olan Allah harflerde ve insanın suretindeki belirgin hatlarda tecelli etmiştir. İnsan yüzünde 1 saç, 2 kaş, 4 kirpikten oluşan 7 kıl kümesi vardır. Çocuk anadan bu 7 hat üzeri doğar. İnsan yukardan aşağıya bölünmesini ifade eden hatt-ı üstüve iki yanında kalan hatlar 32 rakamına ulaşır. Bu itibarla insan yüzü Allah'ın cemalinin aynada görünen aksidir. Bu inançla secde insanadır. İnsan, bundan dolayı sadece kâinatın değil, aynı zamanda Allah'ın da zuhur ettiği bir aynadır.

Allah gizli bir hazine olup; her şeyin hakikati, mevcudiyeti ve ruhunu sesler oluşturur. Gizli bir hazine olan Allah'ın ilk tecellisi kelim şeklinde görülen seslerden ibarettir. Sesin kemali kelim, yani sözdür. Kelam ise ancak insanlarda zuhur eder ve kendisini sesle gösterir. Kelam bir takım unsurlar halinde bazı şekiller alır. Bu unsurlar Arap ve Fars alfabelerinin yirmi sekiz ve otuz iki harfidir. Söz ise harflerden meydana gelmiştir².

Hurufiler âlemin sonsuzluğuna, daimî bir deveran hareketine ve harekettten tabii hadiselerin meydana geldiğine inanırlar. Cenab-ı Hak bir insanın yüzünde tezahür ve insanı temyiz eden bir kelâmdır. Bu kelâmın unsurlarında da bir sayı değeri vardır. Böylece bütün varlıkların asıl unsuru olan yirmi sekiz harfi insan yüzünde görmek mümkündür. İnsan yüzünde doğuştan yedi siyah hat vardır: iki kaş, dört kirpik ve bir saç. İnsan bu yedi hat ile doğduğu için bunlara “hutût-ı ummiye” (ana hatları) denir. Bunlar hâl ve mahal toplamı on dört eder. Yedi de “hutût-ı ebiye” (baba hatları) vardır ki, bunlar erkekte ergenlik çağında çıkar: Yüzün sağ ve sol yanlarında iki sakal kılları, iki yanağın iki tarafındaki (burun) kılları, iki bıyık ve bir de alt dudaktaki (enfaka) kılları. Bunlar da hâl ve mahal itibariyle on dört eder. Ana ve baba hatlarının toplamı yirmi sekiz olur ki, bu Kuran'ın yazıldığı yirmi sekiz harfe tekabül eder³.

Bu hatlar hava, su, ateş ve toprak gibi dört unsurdan meydana geldiği için her biri dört telakki edilerek yedi ile çarpılırsa yine yirmi sekiz elde edilir. Eğer saçı ortadan ikiye bölersek, bu yedi hat sekiz olur. Dört unsur ile çarpımı otuz iki eder. Bir başka şekliyle söylersek, ana ve baba hatları yedişerden on dört eder. Hâl ve mahal itibariyle ise yirmi sekiz; buna Farsçadaki (p, ç, j, g) harflerini eklersek otuz iki elde edilir. Âlemde her ne varsa otuz ikiye tatbik olunur. Bütün kâinat dokuz felek, on iki burç ve yedi seyyareden ibaret olup, bunlara dört unsuru ilave edersek otuz iki çıkar. Otuz ikinin dışında başka bir şey mevcut olamaz.

Hurufiler, Kuran'da manası açık ve kesin ayetler (muhakemât) ile sure başlarındaki (mukattaât) ve manası anlaşılamayan yani çeşitli tevile müsait ayetler (müteşâbihât) hakkında, tefsir âlimleriyle aksi görüştedirler. Kuran'ın sırrının yirmi dokuz surenin başında gelen hurûf-ı mukattaâtta toplandığı kabul edilmiştir. Bu harfler on dört adettir:

elif-lam-ra / kef-he-ye-ayn sin / tı-sin / ha-mim / gaf-nun

² Abdülbaki Gölpınarlı, *Hurûfîlik Metinleri Kataloğu*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, XII. Seri, Ankara 1973, s. 18.

³ İSLAM ANSİKLOPEDİSİ, “Hurûfîlik” 5. cilt I. Kısım, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1977, s. 598.

Bu, sure başlarında gelen ve tekrarlanmayan on dört harfin meydana getirdiği mukattaâtı, Hurufiler muhkemât sayarlar. Hurûf-ı mukattaât kast edilirse yani, söylendiği gibi yazılırsa on yedi olur. Bu harflerin imlâlarında: elif’de f, sad’da d ve nun’da v harfleri bulunur. Bu üç harfin (f, d, v) ilâvesiyle hurûf-ı muhkemât on yedi olur. Arap Alfabesindeki bu on yedi harfin dışında kalan (be-te-se-cim-ha-hı-zel-ze-şin-dat-zı-gayın) on bir harfe hurûf-ı müteşâbihât denir.

Hurufilerce asıl kelim-i İlâhî bu on dört huruf-ı mukattaâtı ki, vech-i âdem (insan yüzü) ondan feth olunmuştur, denir. İnsan yüzündeki ana hatlarının kendileri ve bulundukları yer itibariyle toplam sayıları olan on dört ile, hurûf-ı mukattaâtın on dört eşitliği buna delil gösterilir.

he-zel / mim-nun / gaf-dat-le / ra-be-ye “Bu Rabbimin faziletindendir” (en-Neml, 27/40) ve “Bu Allah’ın faziletidir” (el-Maide, 5/54) beyânlarında olduğu gibi, Kuran-ı Kerim’de geçen (fazl:fe-dat-le) kelimesinden kastedilenin Fazlullâh-i Hurufî olduğu ve insanın yüzünde de (Fazl:fe-dat-le) isminin okunduğu iddia edilir.

Hurufiler bütün dinî hükümleri kendi düşünceleri doğrultusunda izah ederler. Kelime-i şهادet, namaz, oruç, hac ve zekât gibi bütün dinî hükümler teviller ile hep yirmi sekiz ve otuz iki harfe tatbik edilerek açıklanır. Rakam fazla veya eksik olursa, hesabı doğrultmak için ilm-i hurûfun usullerine başvurulur ve dört işlem yoluyla sonuca ulaşılır.

Hurufilere göre evrenin üç temel dönemi vardır: "Peygamberlik (Nübüvvet), imamlık (İmamet) ve tanrılık (Ulûhiyet). Âdem ile başlayan Peygamberlik dönemi Hz. Muhammet’le sonra erdi. İmamlık dönemi Hz. Ali ile başlayıp 11. imam Hasan Askeri ile bitti. Fazlullah ile tanrılık dönemi başladı. Tüm peygamberler Mehdi olan Fazlullah’ın habercisi ve müjdecisiydi. Fazlullah’tan sonra gelecek olan Yetkin İnsan (İnsan-ı Kamil) Fazlullah’a uymak zorundadır. Fazlullah Musevilerin beklediği Mesih, Hristiyanlar ve Müslümanların gökten ineceğine inandıkları İsa’dır. Fazlullah, gökten inmiş ve kıyamet kopmuştur, dünya ahiret bir olmuştur. Bu nedenle ahiret yoktur. Gerçek ortaya çıkmış ve tüm dinsel yükümlülükler kalkmıştır⁴. Böylece Hurufiler tüm ibadetleri harfler ile yorumlayarak iptal ederler ya da değişik biçimde uygularlar. Örneğin hac, Fazlullah’ın öldürüldüğü yeri ziyaret etmektir. Şeytan taşlama ise, Fazlullah’ı öldüren ve Maran Şah (Yılanlar Şahı) dedikleri Timur’un oğlu Miran şah’ın yaptırdığı Senceriye Kalesi’ni taşlamaktır.

İran’da XIV. asır sonlarında Esterâbâd havalisinde ortaya çıkan Hurufilik kısa bir sürede ülke sınırlarını aşarak Hindistan, Azerbaycan, Irak, Suriye, Anadolu ve Rumeli’ye sıçradı. İran hudutları içinde sıkı takibata uğrayan Hurufiler, akidelerini yaymak, kendilerine bir yurt bulmak için bilhassa Osmanlı ülkesine âdeta sığınmışlardır. Fazl’ın baş halifesi Ali el-Alâ (ö. 822/1419) Anadolu’ya gelerek, Hacı Bektaşî Tekkesi’nde inziva etmiş ve Hurufiliği yaymaya başlamıştır. Hurufî inançları Bektaşîler arasında “sır” adı altında yayılmıştır. Yine bu fırkanın önde gelen halifelerinden İmadeddin Nesimî (ö. 821/1418) gibi kudretli bir şairin tesiriyle ve onu takip edenlerin vasıtasıyla bu fırka uzun zaman Anadolu ve Rumeli’de yaşamıştır. Nesimî’nin müridi şair Refîî (XV. asır), Abdülmecit

⁴ Abdülbaki Gölpınarlı, *a.g.e.*, s.19-20.

Ferişteoğlu (ö. 564/1459) ve Virânî Baba (XVII. asır) gibi Hurufiler bu akımı daima canlı tutmuşlardır.

XIV. asrın ikinci yarısı sonlarında Hurufiliğin İran'da ortaya çıkmasıyla beraber, kısa bir müddet sonra bu fırkanın esasını ve prensiplerini ortaya koyan pek çok eser telif edilmiştir. Zaman zaman takibata uğrayan bu fırkanın taraftarlarıyla beraber kitaplarının da yok edilmesine rağmen halen dünyanın muhtelif kütüphanelerinde Hurufi eserlerine rastlanmaktadır.

Hurufi fırkasının harf ve sayı nazariyesinin esasını bir sistem olarak ortaya koyan eserlerin başında Fazlullâhî Hurûfî'nin Câvidân-nâme adlı eseri gelmektedir. Bu, Hurufiliğin ana kaynak kitabıdır. Bundan başka Fazl'ın Arş-nâme, Muhabbet-nâme, Nevm-nâme ile bir Divan ve Vasiyetnâme adlı eserleri bulunmaktadır. Fazlullâh'ın baş halifesi olan Ali el-Alâ'nın Kıyâmet-nâme ve Tevhîdnâme'si; Nesîmî'nin Divan ve Mukaddimetü'l-Hakâik'i; Emîr Giyâseddin'in İstivâ-nâme ve Mektub'u; Mir Şerîf'in Hacnâme; Mahşer-nâme ve Beyânü'l-vâkî'si; Refîî'nin Beşâretnâme ve Gençnâme'si; Abdulmecîd Ferişteoğlu'nun Işk-nâme ve Ahiretnâme; Yeminî'nin Fazîletnâme'si; Muhîttî'nin Divan'ı; Misâlî'nin Divan'ı; Arşî'nin Divan'ı; Hamza Dede'nin Câvidân-nâme şerhleri; İskurt Muhamed Dede'nin Salât-nâme'si; Emîr İshak'ın Turâb-nâme'si gibi eserleri Hurufiliğin diğer kaynakları olarak sayabiliriz⁵.

Fazlullah'ın halifelerinden biri Edirne'deyken genç Padişah Fatih'i etkileyecek kadar başarılı olmuş, bazı müritleriyle birlikte saraya yerleşmiştir. Durumdan oldukça rahatsız olan "ulema" tarafından, Hurufilerin "Hulul" yani Allah'ın -hâşâ!- kulda çözülmesi inancının "sapkınlık" olduğu konusunda ikna edilen Padişahın buyruğu ile Hurufiler tutuklanarak idam edilmiştir⁶. Bu olay, Osmanlı ülkesinde Hurufilere yönelik yüzyıllar boyu sürdürülecek kovuşturma ve kırım döneminin başlangıcıydı. Bundan sonra Anadolu ve Rumeli'deki Hurufiler, kendilerini gizleyerek, ekseriye Bektaşî gibi görünerek varlıklarını uzun süre muhafaza etmişlerdir.

Hurufilik, başta Kalenderiler ve Bektaşiler olmak üzere birçok inanç akımını derinden etkiledi. Bu etki o kadar fazla oldu ki Hurufilikle, Bektaşilik adeta iç içe geçti. Başka inanç topluluklarının içine sızan bazı Hurufiler de baskılara aldırmadan, kendi özgün inançlarının yaymaya devam etti. Otman Baba, Rafîi, Usulî, Yeminî, Viranî, Hayretî, Muhîttî, Muhyiddin Abdal ve Arşî gibi Kalenderî ve Bektaşî ozanları bunlar arasında sayılır.

Hurufiler, en çok Bektaşilerin arasında karışarak varlıklarını koruyabildiler. Deyim yerindeyse Hurufiler asıl olarak Bektaşilere sığındılar. Fazlullah'ın halifelerinden Aliyyül Ala propaganda yapmak üzere geldiği Anadolu'da Bektaşî tekkelerine girdi. Bu nedenle Bektaşî öğretisinde Hurufî etkisi çok belirgindir. Hurufilik zamanla başta Alevî-Bektaşiler olmak üzere diğer tarikatlar içinde eriyerek cismen yok oldu, ancak inançları bu tarikatlarla birlikte yaşadı.

⁵ Abdülbaki Gölpınarlı, *a.g.e.*, s. 24.

⁶ İSLAM ANSİKLOPEDİSİ, *a.g.m.*, s. 599.

Eserin yazarı Virani Baba

Eserin başında yer alan şu ibare eserin Virani'ye ait olduğu göstermektedir:

Hazā kitāb-ı fakīrnāme-i Vīrānī Dede rahmetüllāhi °aleyhi
Bismillāhirrahmanirrahīm ve bihi nesta° īne⁷

Virani ya da Virani Baba en büyük Alevi Bektaşî şairler arasında sayılır. Bugün elimizde aruz vezni ile yazılmış üç yüze yakın şiirinin yer aldığı bir divanı bulunmaktadır⁸. Eğitim görmüş bir şair olan Virani'nin ayrıca Fazlullah'ın *Câvidanname*'sinin bir özeti sayılabilecek bir risalesi vardır.

Her ne kadar yaşamı hakkında kaynaklar bilgi vermiyorsa da şiirlerinden Bektaşiliğin ikinci piri Balım Sultana bağlı olduğu ve Seyyid Ali Sultan'a (Kızıl Deli) bir övgüsü -"Biz Urum Adalıyız serdarımız Kızıl Deli"- yer aldığına göre 16. yüzyılda yaşamış olduğu çıkarılabilir⁹.

A. Gölpınarlıya göre Virani bir süre Necef-i Eşref de Hz. Ali Türbesi'nde türbedarlık, babalık yapmış ve 1587-1618 yıllarında İran'da saltanat süren Şah Abbas'la görüşmüştür¹⁰. Ancak bu bilgiler Virani'nin etkin Hurufiliği ile çelişmektedir. Şiirlerinde Fazlullah'ın tanrısallığı ve Ali ile özdeşliği düşünceleri vardır. Bunlar Fuzuli'nin de bir süre türbedarlığını yaptığı Necef'de Ali mescidinin baskın Şii cemaat öğretisine uygun düşmemektedir¹¹.

Demir Baba Velâyetnamesi'nde ise, Virani'nin Demir Baba ile görüşmesi şöyle anlatılır: Demir Baba'ya, Arap ve Acem dillerini bilen bir kimse geldiği ve müritleriyle Rumeli'ye geçtiği ve bu kişinin adının da Virani olarak söylendiği bildirilir. Ancak gaflet içinde olduğu ve "Kutupluk" davası güttüğü de ilave edilir. Demir Baba manevi yönden kendisinin daha üstün olduğunu göstermek ister. Demir Baba, o tarihlerde yüz yirmi yaşına ulaşmış ulu bir ihtiyardır.

Virani, onun batın kılıcıyla yenilir, yere geçer. Huzurunda divan durup, niyaz eder. Demir Baba'dan icazet ister. Ancak, önce Virani'ye nasihatler verir: "Kişi böyle sevdalarda olmasa gerek. Kuran'a uy Sure-i Fatiha'da ne kadar harf olduğunu bilir misin? Onlardan geçmeyen veli olmaz. Bu kadar suhufla dört kitabı yutsa bile. Kapıdan girmeyen, içeride ne olduğunu bilmez. Bilen âşık da, dava kılmaz. Kimse kusuruna kalmaz..." Bu nasihatten sonra Demir Baba, Virani'ye icazet verir.

Virani, oradan Otman Baba Sultan'ı ziyaret etmek için yola çıkar. Sabahleyin Karlıova'da Hafız Zade Türbesi'ne gelir. Ancak Virani rahatsızlanır ve

⁷ Bakınız tıpkıbasım bölümüne s. 101, 64a.

⁸ M. Halid Bayrı, *Âşık Virani Divanı*, İstanbul Maarif Kitaphanesi, İstanbul 1959.

⁹ Irène Mélikoff, *Hacı Bektaş Efsanesinden Gerçeğe*, Cumhuriyet Kitapları, London-Boston-Köln-Brill 1998, s. 297.

¹⁰ Abdülbaki Gölpınarlı, *Alevi- Bektaşî Nefesleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1992, s. 20. Bu bilgi Virani Babanın 1873 Kahire'de yapılmış olan yayından kaynaklanmaktadır ve Atilla Özkırmırlı tarafından anılmış bulunmaktadır. Atilla Özkırmırlı, *Alevilik-Bektaşilik ve Edebiyatı*, Cem yayınevi, İstanbul 1985, s. 99.

¹¹ Irène Mélikoff, *a.g.e.*, s. 298-299.

öğleden sonra orada hakka yürür. Avlu kapısı önüne gömülür¹².

Demir Baba Velâyetnamesi'nde de söz edildiği üzere, Virani, Arapça, Farsça bilen güçlü bir şairdir. "Virani Baba Divanı" ile "Virani Baba Risalesi" adlı eserleri günümüze kadar gelmiştir, Özellikle Hz. Ali'yi öven, On iki İmam'ı dile getiren coşkulu methiyeleri vardır¹³.

Eserin müstensihî Dervîş Muhammet Gulâm Şâh

Yazmanın sonunda yer alan şu ibareler anladığımız kadarıyla *Fakirnâme* Alevî bir dervîş olan Muhammet tarafından istinsah edilmiştir. Bunun dışında kendisi hakkında herhangi bir bilgiye sahip değiliz.

Dervîş Muḥammed Ğulâm Şâh-ı Merdân

Sene 1300¹⁴

Fakirnâme

Hurufilik akımına dâhil olan Virani Baba tarafından kaleme alınan eser İslam akaidi üzerine yazılmıştır. Harekeli bir nesih ile yazılmış olan eser nazım ve nesir karışıktır. Eserde sık sık Hz. Ali'ye olan bağlılık vurgulanarak on iki imam dile getirilir. Diyebiliriz ki eser tamamen Hz. Ali'ye olan bağlılığı ifade etmek için yazılmıştır.

Eserde Hurufiliğe ait birtakım özel anlamlar kullanılarak harflerin ebced hesabına göre sayısal değerlerinden yola çıkılmış ve çeşitli hükümlere ulaşılmıştır. Kuran ayetlerinin sayısına ve hatta harflerinin şekillerine varıncaya kadar insanla bağlantı kurarak düşüncesini ispatlama yoluna gitmiştir. Mesela Fatiha süresinin yedi ayet olması ile insanda bulunan iki göz, iki kulak, iki burun deliği ve bir ağız arasında bağlantı kurmuş bunların tesadüfı olmadığı vurgulanmıştır. Bazen sadece toplama işlemi yetmemiş diğer dört işlememe de başvurulmuştur. Eser baştan sona nazım kısımlar hariç bu sayısal hesaplamalarla doludur. Nazım kısımlarında ise Hz. Ali'ye bağlılığını ve ona olan sevgisini dile getirir.

İnsanın doğumundan başlayarak yaratılışı üzerine birtakım benzetme ve hesaplamaların yer aldığı eserde mesela insan uzuvları ile on iki burç arasında bağlantı kurulmuş uzuvlar burçlara benzetilmiş; baş hameldir, boyun sevrdir, kulaklar cevzadır gibi ifadeler kullanılmıştır.

Fakirnâme dil itibariyle imlâda birçok kusur bulunması nedeniyle okunuşu oldukça sıkıntılı bir eserdir. Hareke ve harf yanlışlıkları sık sık göze çarpar. Eserde çok miktarda ayet ve hadis yer almıştır hatta öyle ki bazen ayetler ve

¹² Bedri Noyan, *Demir Baba Vilayetnamesi*, Can Yayınları, İstanbul 1976.

¹³ Virani için ayrıca bkz. Abdülkâki Gölpinarlı ve Pertev Naili Boratav, *Pîr Sultan Abdal*, A.Ü. DTCF Yayını, seri I, Ankara 1943, s. 17-19;

Besim Atalay, *Bektâşîlik ve Edebiyatı*, Matbaa-i Amire, İstanbul 1340 (1924), s. 30-49, 82, 88;

Sadeddin Nüzhet Ergun, *Bektaşî Şairleri ve Nefesleri*, I, İstanbul Maarif Kitaphanesi İstanbul 1955, s. 214-227.

¹⁴ Bakınız tıpkıbasım bölümüne s. 142, 106a.

ayet olmayan Arapça ibareler birleştirilmiştir. Eserde Arapça ve Farsça kelime ve ibareler oldukça fazla kullanılmıştır.

Yazma eserimiz dış görünüşü itibariyle cetvelleri, keşideleri ve durakları mor renkte olup, ciltsiz, kitap halindedir ve cedid kâğıda yazılmıştır. Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesinde bulunan eser 42 varaktan oluşmuştur. Her sayfada sabit bir satır sayısı olmamakla beraber genel olarak satır sayısı 14-15 veya 16 satır arasında değişmektedir.

Son olarak bizim bu nüshayı tercih sebebimiz müstensihin ve yazılış tarihinin belli olması ve diğer nüshalar içinde en yenisi günümüze en yakın tarihli olmasıdır.

YAZILIŞ (İMLÂ) ÖZELLİKLERİ

1881-1882 yıllarında istinsah edilmiş bir eser olan *Fakirnâme* son dönem Osmanlı Türkçesinin örneklerinden biridir. Düzgün, okunaklı ve harekeli bir nesih ile yazılmış olan eser imlâsı bakımından gerek seslerin, gerek eklerin gerekse kelimelerin yazılışı ile Türkiye Türkçesine daha açık bir ifadeyle Latin harflerine geçmeden kısa bir süre yazılmış olması yönünden oldukça dikkate değer bir eserdir.

Dini bir eser olması münasebetiyle öğretici bir amaç güdüldüğünden imlâda kusurlar bulunmaktadır. Eserimiz ünlü ve ünsüz işaretlerin gösterilişi bakımından eski Uygur yazı geleneğinden gelen birtakım özelliklerle Arap ve Fars yazı dili özelliklerini bir arada taşımaktadır. Ünsüzlerin yazılışında yer yer Arap ve Fars yazı özellikleri daha ağır basmıştır. Buna karşılık ünlülerin yazılışında eski Türk yazı geleneğinden geçen özellikler ağır basar. Herhangi bir ünlünün hareke ile karşılanması mümkün olan yerlerde hareketlerle beraber ünlü işaretlerinin de kullanılmış olması bu duruma örnek gösterilebilir.

İmlâsı yönüyle eserimizde dikkati çeken bir durum da Türkçe kelimelerde iç seslerde yalnız hareke kullanılması mümkün yerlerde hareke ve ünlü harflere delalet eden ى، و، ا gibi işaretlerin bir arada kullanılması durumudur. Bu durum Uygur yazı dilinde olduğu gibi ünlülerin yazıda belli edilmesi geleneği ile ilgili olduğu gibi, imlâ dışında yer yer bunların aslî uzunluklarla ilgili olma durumunu akla getiriyor.¹⁵ Bu konuda metnimiz istikrarlı bir imlâya sahiptir ve diyebiliriz ki metnimizde ى، و، ا gibi ünlülere delalet eden harflerle hareketlerin bir arada kullanılması Uygur imlâsını etkisiyle meydana gelmiş bir durumdur.

Eserimizin yazılış özelliklerinin daha iyi anlaşılması için bu bölümde bütün ünlülerin ve bir kısım ünsüzlerin Türkçe kelime köklerinde ön ses, iç ses ve son ses olarak yazılışı ayrı ayrı ele alınarak örnekler verilmiştir.

¹⁵ Türkçede aslî uzun ünlüler konusunda bkz. Talat Tekin, *Ana Türkçede Aslî Uzun Ünlüler*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara 1975;

Osman Nedim Tuna, “*Köktürk Yazılı Belgelerinde ve Uygurcada Uzun Vokaller*”, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1960, TDK Yayınları, Ankara 1988, s. 213-282;

Zeynep Korkmaz, “*Eski Anadolu Türkçesinde Aslî Ünlü(Vocal) Uzunlukları*”, Türk Dili Üzerine Araştırmalar, 1. cilt, TDK yayınları, Ankara 1995, s. 443-458.

A) ÜNLÜLERİN YAZILIŞI

Türkçede bulunan 8 ünlü harfin metnimizdeki durumu şöyledir:

a ve e ünlülerinin yazılışı

Eserimizde **a** ünlüsü için; üstün işareti (◌-), (◌-), üstünlü elif (◌) (◌), medli elif (◌) ve eğik üstünlü hâ-i resmiyye (◌) (◌) kullanılır.

1) Ön seslerde a ünlüsü

Ön ses durumunda **a** sesi (◌) (◌) işaretleri ile gösterilir.

aç- أَجْ 68b-107
ak- أَقْ 94b-856
al- أَلْ 82a-500
altmış- أَلْتِمِشْ 90a-733
Anıñ- أَنْيْ 102a-1053

2) İç seslerde a ünlüsü

İç seslerde **a** ünlüsü genellikle (◌-), (◌-), (◌) işaretleri ile gösterilir.

taş- طَاشْ 81b-484
baş- بَاشْ 86b-625
ayak- أَيْقْ 83b-543
şat- صَاتْ 95b-884
var- وَارْ 98b-957

3) Son seslerde a ünlüsü

Son ses durumundaki **a** ünlüsü ise (◌) (◌) ve (◌) işaretleri ile gösterilir.

şonra- شُورَا
kanda- قَنْدَا 69a-130
ağa- أَكَا 95b-873

Metnimizde **e** ünlüsü göstermek için; üstün işareti (◌-), üstünlü elif (◌) ve üstünlü he (◌) (◌) kullanılmıştır.

1) Ön seslerde e ünlüsü

Ön seslerde **e** ünlüsü için daima (◌) işareti kullanılır.

el- أَلْ 90b-747
es- أَسْ 94b-853

2) İç seslerde e ünlüsü

İç seslerde bulunan **e** sesini göstermek için genellikle (◌-) işareti ve bazen de (◌) işareti kullanılır.

yedi- يَدِي 91b-733
sev- سَوُ 102a-1052
seksen- سَكْسَانْ 93a-818

3) Son seslerde e ünlüsü

Son ses durumundaki **e** sesi için (◌) (◌) işareti kullanılır.

eyle- أَيْلَا 98a-947
içre- إِيْرَا 100a-997
içinde- إِيْچِنْدَا 101a-1032
üzre- أَوْزَرَا 104b-1118

ı ve i ünlülerinin yazılışı

Eserimizde ı ve i ünlülerini karşılamak üzere esre (◌-), esreli elif (◌), esreli elif ile ye (◌ي) ve bazen de esreli ye (◌ي◌) kullanılır.

1) Ön seslerde ı ve i ünlüleri

Ön ses olarak kullanılan ı ve i ünlüleri (◌ي) ve (◌-) işaretleri ile karşılanır.

işle- اِشْل 93b-829

iç اِيْچ 95a-871

işit- اِيْشِيْت 95b-872

2) İç seslerde ı ve i ünlüleri

İç seslerde ı ve i ünlüleri (◌-), (◌ي◌) işaretleri ile gösterilir.

tırnak طِيْرُنَاقْ 94a-833

kırk قِرْق 92b-795

kirpik كِيْرِيْكْ 70b-172

çıkar- چِيْكَار 82b-519

şındır صِيْنْدِيْر 78a-384

şıg- صِيْغ 96b-907

3) Son seslerde ı ve i ünlüleri

Son ses olan ı ve i ünlülerini göstermek için (◌ي◌) işaretleri kullanılır.

iki اِيْكِي 91a-762

beri بَرِي 64b-16

dahı دَاخِي 65b-55

yigirmi يِيْغِيْرْمِي 71a-175

bunı بُونِي 64b-21

o, ö, u, ü ünlülerinin yazılışı

Kalınlık ve incelik, darlık ve genişlik hususunda ayırıcı işaretlerle belli edilmeyen bu dört ünlüyü göstermek için *Fakirnâme*'de ötre (◌-), ötreli elif (◌), ötreli vav (◌و) veya ötreli elif ile vav (◌و) kullanılmıştır.

1) Ön seslerde o, ö, u ve ü ünlüleri

Ön seslerde o, ö, u ve ü ünlülerini karşılamak üzere genellikle (◌و) (◌) kullanılır.

on اُونْ 92b-800

utan- اُوْتَانْ 97b-915

otuz اُوْتُوْزْ 93a-809

üç اُوْچْ 89b-714

oyna- اُوْیْنَا 74b-280

2) İç seslerde o, ö, u ve ü ünlüleri

İç ses durumunda olan o, ö, u ve ü sesleri için (◌و) ve (◌-) işaretleri kullanılır.

boz- بُوْزْ 92b-798, doğ- دُوْغْ 94a-840, toprak طُبْرَاقْ 94b-856,
yol يُوْلْ 86b-625, şonra صُوْرَا 96a-889

söz سُوز 93b-830, gök كوك 95a-860, göğül كُوكُول 76a-328, gövdeden كُودَدَن 92b-799, gün كُون 90a-738, gözini كُوزِينِي 102a-1057

kulak قُولاق 92b-804 , kırtar- قُورْتَار 97b-937
toğuz طُغُوز 91a-760, şorul- صُورُل 97b-929, boyun بُون 92b-803, boğum بُوغُم 94b-857
şu صُو 94b-855, buyur- بُونُ 72a-216
yürü- يُونُ 94b-853, yüz يُونُ 90b-747

3) Son seslerde o, ö, u ve ü ünlüleri

Son seslerde bulunan o, ö, u ve ü ünlülerini göstermek için (وُ) kullanılır.

ko قُو 97a-914
yürü يُونُ 98b-957
kapu قُپُو 68b-107
uyu- أُو 86b-630
kendü كَنْدُو 83a-526

B) ÜNSÜZLERİN YAZILIŞI

Ünlülerin imlâsında olduğu gibi ünsüzlerin yazılışında da hem Arap hem de Fars imlâsının etkisini bir arada görmekteyiz. Arap yazısında p, ç, g ve η harflerini karşılayan özel işaretlerin bulunmaması sebebiyle metnimizde bu sesler genellikle (ب، ج، ك) ile karşılanmıştır. Bu durum Arap yazı geleneğinin etkisinden ileri gelmektedir. Bu durumun dışında aynı zamanda Fars imlâsının etkisi altında ç sesini göstermek için (چ) işareti, p sesini karşılamak için (پ) işareti kullanılmıştır. Ayrıca η sesini göstermek için de Türklerin Fars alfabesine katkısı olan (ڭ) işareti kullanılmıştır. Kimi harflerin ise ince ve kalın sıradan kelimelerde kullanılışları farklılık gösterir. Böyle bir durum d ünsüzü ile ince ve kalın sıradan kelimelerde yer alan t, ʈ, s, ş ünsüzlerinde de görülür. Bu ünsüzlerinin durumunu ayır ayrı ele alarak örnek verelim:

ç ünsüzünün yazılışı

ç ünsüzünü göstermek için (ج) ve (چ) işaretleri kullanılmıştır.

Çalap جَلَب 79a-414, çok جُوق 66b- 80, çıkar- جُور 71b-197, çık- جُوق 100a-1005
içün اِيچُون 77b-372, kaçan قُچَان 73b-259
kaç- قُچ 66a-66, uç- أُوچ 76b-342, geç- كُچ 66b-80

g ünsüzünün yazılışı

Metnimizde özel bir işareti olmayan ön damak g ünsüzü Arap yazısında hem ön damak k'yi hem de g'yi karşılamak üzere bulunan kef (ك) işareti ile gösterilir. Ön damak k ünsüzü, Oğuz Türkçesinde XI. yüzyıldan sonra #t > #d değişimi benzer bir değişimle bazı istisna ve basamaklanmalarla ötümlüleşerek #g ye dönüşmüştür. Ayrıca bu dönüşüm sadece ön seslerde değil iç seste de #k# > #g#

olarak karşımıza çıkar. Ancak Arap alfabesinde bu iki sesi karşılamak için tek bir işaretin kullanılması birçok karışıklığa yol açmıştır. kef (ك) 'in ne zaman bu seslerden hangisine tekabül ettiği hususu bazen tahminden öte gidememiştir.

göz كُوز 64b-18, gör- كُور 65a-33, gez- كَز 74b-281, gel- كَل 75b-318, gündüz كُونُز 94a-843, gerek كَرَكَ 102b-1067, gök كُوك 95a-860
degil كَل 97a-912, göğüs كُوكُس 92b-804
yeg يَك 87b-653

η ünsüzünün yazılışı

η ünsüzünü karşılamak için metnimizde genellikle üstü üç noktalı kef (ك) işareti kullanılmıştır. Birkaç yerde ise sehven nun (ن) işareti kullanılmıştır:

ağ- أَك 64a-2, anla- أَكَل 80a-441, dinle- دِنْلَه 82b-522, göğül كُوكُل 76a-328, piş- پَش 68b-113, son صُون 72a-202, sonra صُورَه 96a-889, Tañrı تَكْرَى 105b-1156, yalnız يَالِكَز 81b-484, yaña يَكَا 99b-989

p ünsüzünün yazılışı

p ünsüzü #b > #p ötümsüzleşmesi sonucu oluşmuş bir ses olduğu için Türkçe kökenli sadece bir iki kelime (ب) işareti ile genelde ise p ünsüzü (پ) işareti ile karşılanmıştır.

parmak پَرْمَاق 94a-833, pek پَك 78a-380, piş- پَش 64a-13, piş- پَش 75b-304
kapu قَپ 101b-1041, kirpik كِرْپِكَ 94a-837, apar- أَپَر 98a-949, toprak طَپْرَاق 84a-556, tapşır- تَپْشِر 98a-952
hep هَب 87a-637, tap- طَب 68b-111, top طُوب 98a-948

s ünsüzünün yazılışı

s ünsüzü yer aldığı kelimelerin ince veya kalın sıradan oluşlarına göre farklı işaretler ile gösterilir. İnce sıradan kelimelerde kullanılan s ünsüzü (س) harfi ile karşılanırken, kalın sıradan kelimelerde bu ünsüz (ص) işareti ile karşılanır.

şaç صَاج 70b-172, sağlık صَغْلَاق 97a-923, şaman صَمَان 75b-307, şan- صَن 81b-491, şat- صَات 82a-500, sev- سَو 69a-129, şığır صِغِير 74b-288, silk- سِلْكَ 78b-400, son صُون 72a-202, sonra صُورَه 96a-891, şor- صُور 93b-832, söyle- سَوِيل 76a-320, söz سَوُز 93b-830, şu صُو 75a-298
ışmarla إِصْمَار 103b-1097, kimse كِمْسَه 68a-89, nesne نَسْنَه 65a-43, yohsul يُوْحْسُل 97a-923
baş- بَص 75a-297, göğüs كُوكُس 92b-804

t ünsüzünün yazılışı

Metnimizde t ünsüzünü karşılamak için (ت) ve (ط) işaretleri kullanılmıştır. İnce sıradan kelimeler genellikle te (ت) harfi ile gösterilirken, kalın sıradan kelimeler tı (ط) harfi ile gösterilmiştir. Birkaç kelimenin yazılışında bu

kuralın dışına çıkılır, bu birkaç istisna dışında ön sesteki *t* ünsüzünün yazılışında genel kural bu şekildedir. İç ses ve son ses durumundaki *t* ünsüzü ise, (ت) işareti ile gösterilir. Bunun yanında Eski Türkçe bulunan kalın ve ince sıradan *t*'lerin bir kısmının Eski Anadolu Türkçesinde ötümlüleşerek *d*'ye dönmesi neticesi metnimizde bazı kelimeler alternanslı olarak bazen *d*'li bazen *t*'li olarak karşımıza çıkar.

Taḡrı تَغْرِي 64a-2, tanı- تَانِي 72b-223, toz تُوْز 78b-400,
toḡuz طُغُوْز 80a-445, toprak طَبْرَاق 79b-424, toḡsan طُغْسَان 103b-
1096, tolu طَلُو 87a-645
otuz أُوتُوْز 90a-732, utan- أُوتَان 72b-222, altı أَلْتِي 100b-1013
eyit- إِيْت 82b-518, it- إِيْت 66b-77
tut- طُوْت 76a-319, dut- دُوْت 94b-854, toḡrı طُغْرِي 96b-902,
doḡrı دُوْغْرِي 105b-1156, işde إِيْشْدَه 69a-130, işte إِيْشْتَه 84b-457

C) YAZILIŞI BİTİŞİK OLAN KELİMELER

a) “içün” edatı:

anıçün أَنْجُونُ 73a-234
niçün ki نِيْچُونْكِ 96a-895
niçünkim نِيْچُونْكُمْ 99a-975

b) “ile” edatı: Sürekli kelimeye bitişik yazılır.

ayaḡıla أَيْاْغِيْلَه 94b-853, aşkıla عَشْقِيْلَه 102a-1059, bābıla
بَابِيْلَه 102a-1151, buḡzıla بُغْزِيْلَه 86a-621, cānıla جَانِيْلَه 100a-994,
cihātıla جِهَاتِيْلَه 100b-1018, elile أَلِيْلَه 88b-687, ḥaḡḡıla حَقْلَه 79a-415,
ḥurūfila حُرُوْفِيْلَه 100b-1117, ismile إِسْمِيْلَه 80a-439, īzāfile إِيْظَافِيْلَه
75a-297, ḡulaḡıla قُلَاْغِيْلَه 94b-855, ḡuvvetile قُوْطِيْلَه 93b-829, luṭṭıla
لُطْفِيْلَه 98-958, namāzıla نَمَازِيْلَه 91b-769, nefsiyle نَفْسِيْلَه 96b-909,
Nūḡıla نُوحِيْلَه 100b-1006, noḡṭasıla نُفْطَسِيْلَه 93b-822, şıḡıla شِيْذَقِيْلَه
103a-1084, şıfātıla صِفَاتِيْلَه 101b-1038, zātıla ذَاتِيْلَه 98b-953

D) ŞEDDENİN YAZILIŞI

Üzerine geldiği harfi ikiz ünsüz olarak okutan bu işaret Arapça ve Farsça kelimelerde sık sık kullanılır.

tecellī تَجَلَّى 73b-250
cennet جَنَّت 105a-1142
ḥaḡḡı حَقَّى 64b-24
cehennem جَهَنَّمَ 72b-227
sırrını سِرِّيْنِي 78b-397

Türkçe kelimelerde de iç seslerde yan yana gelen ikiz ünsüzleri ve eklerle genişleme yoluyla yan yana gelen ikiz ünsüzleri göstermek için kullanılmıştır.

yoḡsullıḡ یُوْخْسُلْغُ 97a-923
elli أَلْلِي 77a-351¹⁶

¹⁶ Şedde'nin imlâdaki yeri ve şeddenin bu tarz kullanımı konusunda bkz. Zeynep Korkmaz, “Eski Anadolu Türkçesinde İmlâ- Fonoloji Bağlantısı Üzerine Notlar”, Türk Dili Üzerine Araştırmalar, 1.cilt, TDK yayınları, Ankara 1995, s. 504.

SES BİLGİSİ (FONETİK)

Fakirnāme ses bilgisi bakımından Eski Anadolu Türkçesi ve Türkiye Türkçesi dil özelliklerini bir arada bulundurur. Eserde bazen Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi bazı eklerin sadece d'li şekillerinin kullanılması, bazı eklerin sadece yuvarlak şekillerinin bulunması gibi özelliklerin yanında; kimi zaman da Türkiye Türkçesinin özelliklerini bir arada görmekteyiz. Bu iki dönemin özelliklerini bir arada taşıması bakımından bir geçiş dönemi eseri olduğunu söylemek yerinde olur. Bu konuda şu örnekleri verebiliriz:

Eski Anadolu Türkçesine ait söyleyişler şunlardır:

bilmeyüp 80b-465, berü 77b-374, eyit- 82b-518, işde 69a-130, kıanda 69a-130, kapu 68b-107, kendü 83a-526, tokuz 91a-760, yigirmi 71a-175

Türkiye Türkçesine ait söyleyişler şunlardır:

işte 84b-457
beri 64b-16
varıp 65b-53
odur 95b-873

A) ÜNLÜLER (Vokaller)

Fakirnāmedeki imlâ özelliklerini göz önüne alarak tespit ettiğimiz başlıca ünlü türleri bugün yazı dilimizde de mevcut olan ünlülerdir.

a, e, ı, i, o, ö, u, ü

Bunların dışında metnimizde yabancı kelimelerin imlâsında bugün yazı dilimizde bulunmayan uzun ünlüler (*ā, ī, ū*) de kullanılmıştır.

Bazı ünlüler yalnız hareke işaretleri ile karşılanırken, bazı ünlüler ise bu hareke işaretleri yanında uzunluğu belirtici birer elif (ا), vav (و) ve ye (ی) harflerinden birini de alabilirler. Arapça ve Farsça kelimelerde hareke işaretleri ile uzunluk gösteren ا، و، ی gibi haruf-ı medlerin bir arada kullanılması olağandır. Bunlar ses bilgisi bakımından o hecelerdeki ünlülerin uzun olduklarını gösterirler. طَالِبٌ 64b-20, طَرِيفٌ 68b-106, مَقْصُودٌ 65a-45 örneklerinde olduğu gibi. Ancak ses bilgisi bakımından bizim için önemli olanı, Türkçe kelimelerin durumudur.

Eserimizde Türkçe kelimelerdeki bir kısım ünlüler yalnız hareke işaretleri ile gösterildikleri halde, bunlardan bir kısmı hareke işaretlerinin yanında bir de ا، و، ی gibi ünlü işaretleri kullanılarak gösterilmiştir. Hareke yanında haruf-ı medlerin de kullanılmış olması, Arapça ve Farsça kelimelerde olduğu gibi yalnız o ünlülerin uzun olduklarını göstermek için midir yoksa bu tarz bir imlânın başka bir anlamı da var mıdır? Bu konuda şunları söyleyebiliriz:

Öncelikle bir kısım Eski Anadolu metinlerinde de görüldüğü gibi, son dönem Osmanlı Türkçesi eserlerinden biri olan *Fakirnāmede* de eski Uygur imlâ geleneği ile Arap ve Fars imlâ geleneğini birleştiren bir yazı örneği karşımıza çıkar.

Metnimizde *é* sesini göstermek için özel bir işaretin olmaması sebebiyle son görüşün daha ilmî olduğu düşüncesinden hareketle, metnimizde bu tür kelimeleri, yazılışlarını esas alarak okuduk. Buna göre *i/e* değişimi konusunda eserimizde yer alan özellikleri bugünkü şekilleriyle karşılaştırsak şu sonuçları elde ederiz:

a)Metnimizde *e* ünlüsü taşıyan bazı kelimeler günümüzde de aynı şekliyle kullanılmaya devam etmektedir:

kendi 68b-107, sekiz 86a-616, gel- 89a-709, geç- 65a-42, gerek 96b-907, yedi 101b-1041, deg- 73a-241, sev- 80a-438, nesne 82a-505, değil 65b- 50, sen 87b-653, eyle- 95b-882, beri 64b-16, el 94b-854

b)Eserde *i* ünlüsünü taşıyan birçok kelime bugün *e* ile dir:

binlik “benlik” 87a-642, di- “de-” 80a-436, gice “gece” 94a-842, ir- “er-” 68a-94, iriş- “eriş-” 82a-504, it- “et-” 66b-77, yil “yel” 74a-263, yir “yer” 76b-342

Bu durum yabancı kelimelerde de karşımıza çıkar:

biraber “beraber” 79a-411, dihān “dehān” 73b-249, vilāyet “velāyet” 104b-1123, dindāne “dendāne” 73b-254

c) Aynı kelimeyi hem *i*’li hem de *e*’li olarak yazma Eski Türkçede bazı kelimelerde görülen bir durumdur. Bu konuda metnimizde bulunan ikili şekiller alternanslı yazılan kelimeler şunlardır:

vir- 76a-328 ~ ver- 74b-280
de- 66a-70 ~ di- 68b-112
giy- 78a-386 ~ gey- 68a-98
eşde 82b-514~ işde 69a-130
yil 84a-556 ~ yel 94b-855

d)Eski Türkçede kökte *e* ünlüsünü barındıran ve metnimizde de *e*’li olan fakat günümüzde *i*’li şekilleri kullanılan kelimeler ise şunlardır:

ked- >> gey- “giy-” 99b-987
ket- >> get- “git” 64b-28

2) u/ı ve ü/i değişimleri

a)Eski Türkçe döneminde birtakım kelimelerde bulunan *u* ve *ü* ünlüleri Batı Türkçesinde *i*’ye dönüşerek daralmıştır:

uçun²⁰ >> için 103b-1097
ušta >> işte 80b-457

b)Eski Türkçe döneminde düz ünlülü şekilleri kullanılan bazı kelimeler Batı Türkçesinde *u* ve *ü*’ye dönüşerek yuvarlaklaşmıştır:

²⁰ Bkz. Necmettin Hacıeminoğlu, Türk Dilinde Edatlar, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1984, s. 98. Zeynep Korkmaz, “uçun~üçün~için vb. Edatların Yapısı Üzerine”, Türk Dili Üzerine Araştırmalar, 1.cilt, TDK yayınları, Ankara 1995, s. 94-97.

udı- >> uyu- 86b-630
yori- >> yürü- 94a-839

c)Metnimizde Eski Türkçede olduğu gibi düzlüğünü muhafaza eden *ı* ve *î* ünlüsü bulunduran kelimeler şunlardır. Bugün bu kelimler *u* ve *ü* ile dir:

yori->> yürü- 67a-99
toğrı > doğru 72a-215

d)Metnimizde *u* ve *ü* ünlüsü ile yazılmış ancak bugün düz şekliyle kullanılan kelimeler ise şunlardır:

bellü 74a-272, berü 77b-374, furat 74a-261, kapu 67b-107, karşı 105b-1148, uşta 97b-931

3) o/u ve ö/ü değişimleri

Türkçenin tarihi gelişimi bakımından ilk hecelerde bulunan *o*, *ö*, *u*, *ü* seslerini takip etmek oldukça zor bir durumdur. Özellikle Arap harfli yazıda bu dört ünlüyü karşılamak için aynı işaretin kullanılması bu durumu imkânsız hale getirmiştir. Bu durumda bugünkü şekillerin ne zaman meydana geldiği kesin olarak bilinmemekle beraber bu konuda iki görüş savunulmaktadır: Bunlardan ilki bugünkü kullanılan şekillerin teşekkülünün, eski devirler içinde olmasının mümkün olabileceği, ikinci görüş ise şive ve ağızların etkisiyle yeni olabileceğidir. Rumeli şivesinin daraltıcı etkisiyle bazı kelimelerdeki geniş-yuvarlak ünlülerin (o,ö), dar-yuvarlak ünlülere (u,ü) dönüştüğü görüşünü savunan araştırmacıları göre bu değişiklik yenidir²¹. Ancak yeni yazı dilinin teşekkül etmeye başladığı 15. yüzyılda düz-dar ve düz-geniş ünlülü kelimelerin yan yana kullanılması *gey- giy-* örneklerinde karşımıza çıkan durumda olduğu gibi bir kullanımın *o,ö,u,ü* sesleri için de geçerli olacağı düşünülebilir.

Metnimizde yuvarlak ünlülü kelimeleri okurken bizim esas aldığımız nokta eserimizin günümüze yakın bir tarihte istinsah edilmiş olmasından dolayı bugünkü yazı dilimize yakın şekiller olacağı düşüncesidir.

Eserimizdeki dar-yuvarlak ünlülü kelimeler şunlardır:

dün 80a-437, gün 80a-437, yürü- 83a-524, sürül 98b-954, yüz 101a-1029

buyur- 98b-965, dur 82a-497, kuru 71b-201, kurut 78b-403, tut- 102a-1055, uy- 82a-504, uyu- 86b-630, uyan 86b-630

Eserimizdeki geniş-yuvarlak ünlülü kelimeler ise şunları örnek verebiliriz:

boyun 92b-803, doğru 74b-287, şorul- 97b-929
dön- 78a-386, döndürme- 98b-961, dönme- 96a-889,
dönücü 79a-414, gönül 86b-627, gör- 64b-29, göz 73b-247, söz 82a-496

²¹ Mecdut Mansuroğlu, “Şeyyad Hamzanın Doğu Türkçesine Yaklaşan Manzumesi”, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1956, TDK Yayınları, Ankara, 1956, s. 137.

Rumeli ağızlarına daralma örnekleri için ayrıca bkz. Erdogan BOZ, “Makedonya ve Kosova Türk Atasözleri ve Deyimlerinde Ünlü Olayları”, AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt V, S. 1, Afyon, 2003, s. 10.

4)a/o değişmesi

Türkçenin genel ve sağlam kurallarından biri kelimelere eklenen ekin köke göre ses değişikliğine uğraması, yani kökte herhangi bir ses değişikliği olmamasıdır. Ancak bu genel kuralın dışında istisnaî bir durum olarak, 1. ve 2. şahıs zamirlerinin yönelme hâli eki ile çekimlenmesi sırasında kelime kökü ses değişikliğine uğrar ve şu şekli alır: ben+ge >> bana, sen+ge >> sana. Bunların dışında bugün Türkiye Türkçesinde kullanılmayan ancak Türkçenin eski tarihi dönemlerinde sıklıkla karşımıza çıkan bir diğer kök değişimi 3. şahıs zamininin çekiminde görülür. Ol >> o 3. şahıs zamiri geçmişte çokluk ve hâl ekleriyle çekimlenirken birtakım ses değişiklikleri geçirmiş; kelimedeki /ünsüzü düşerken ön ses durumundaki o sesi a sesine dönüşmüştür²². Bugün kullandığımız 3. şahıs zamiri çekimi “ona, onu, onda, ondan onun, onlar” Osmanlı Türkçesinin son dönemlerinde ortaya çıkmıştır²³.

Eserimiz Osmanlı Türkçesinin son dönemlerinde yazılmış olmasına rağmen 3. şahıs zamininin çekimi Türkçenin tarihi devirleri boyunca kullanılan a/o değişimine uğramış şeklidir:

ağa 73a-236
anlar 76a-331
anun 79a-406
anuñ 96a-887

5)e/ö değişmesi

Eserimizde yer alan örnekleri şunlardır:

gevde >> gövde 92b-799
bu eyle >> böyle 101b-1043
şu eyle >> şöyle 87b-652

6)ı/i değişmesi

Eserimizde bu değişikliğe uğramış kelimeler şunlardır:

ıman- > inan- 82b-520

bış- >> piş- 75b-304 bu değişiklikte y, ç ve ş seslerinin etkisi vardır²⁴.

II-ÜNLÜ TÜREMESİ

Ünlü türemesi metnimizde Türkçe kökenli kelimelerde görülmez ancak yabancı kökenli kelimelerde kelime sonu ünsüz gruplarında sıklıkla karşımıza çıkan bu fonetik hadise yabancı kelimeleri Türkçeye uyarlama çabasıdır. Türkçe tek doruklu hece sistemine sahiptir. Türkçede kelime sonu ünsüz gruplarının oluşabilmesi için grubu meydana getiren ünsüzlerden ilkinin açıklık derecesi ikinci ünsüzden her zaman yüksek olmalıdır. Bu kural tersine dönerse hece çift doruklu olur. Çift doruklu hecelerin bulunduğu alıntı kelimelerdeki ünsüz gruplarının arasına dar ünlü getirilerek kelimeler tek doruklu iki heceye dönüştürülür ve böylece alıntı kelimeler Türkçeye uyarlanmış olur²⁵.

²² Detaylı bilgi için bkz. Mecdut Mansuroğlu, “*Türkçede Zamir Çekimi*”, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, III, 1949, s. 501-518.

²³ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul, 1998, s. 268-270.

²⁴ Muharrem Ergin, *a.g.e.*, s.80-81

²⁵ Detaylı bilgi için bkz Osman Yıldız, “*Türkçede Kelime Sonu Ünsüz Grupları*”, Dil Dergisi, sayı 97 Kasım, 2000, s. 66-78.

Eserimizde hemen hemen bütün alıntı kelimeler bu fonetik hadiseye uğramıştır:

- (Ar.)cehd yerine cehid “çalışma, çabalama” 72b-222
- (Ar.)faḥr yerine faḥır “övünme; büyüklük; erdem” 99b-984
- (Ar.)meyl yerine meyil “sevme; gönül akışı” 88a-666
- (Ar.)fehm yerine fehim “anlama, anlayış” 101b-1038
- (Ar.)ḥukm yerine ḥüküm “hüküm, emir” 92b-802
- (Ar.)def° yerine defī° “ortadan kaldırma; giderme” 97b-938
- (Ar.)kesb yerine kesib “çalışıp kazanma; edinme” 74a-265
- (Ar.)ferş yerine ferīş “yeryüzü” 79b-435
- (Ar.)şabr yerine şabır “sabır; nefesine hakim olma” 97a-923
- (Ar.)vaḳt yerine vaḳit “vakit zaman” 97a-351 yazılmıştır.

III-ÜNLÜ DÜŞMESİ

Düşme olaylarında değişik sebepler söz konusudur. Metnimizde daha çok kelime içinde görülen bu fonetik hadisede bir ünsüzle biten iki heceli kelimeler ünlü ile başlayan birer ekle genişletildiklerinde ikinci hecelerde bulunan açık, vurgusuz, zayıf ünlüler düşer. Vurgusuz orta hece ünlüsünün genellikle dar ünlülerin düşmesi hadisesi Türkçenin hemen her döneminde var olan bir ses hadisesidir.

Eserimizde görülen ünlü düşmesi örnekleri şunlardır:

- ḳarın: ḳarına 64b-30, ḳarında 71a-176
- göḳül: göḳlünde 83a-528, göḳli 70-148
- boyun: anuḳ boynuna 65a-42
- aḡız: aḡzından 94a-840
- oḡulan: oḡlan 73a-238
- eyin: eyniḳdeki 78b-402

i- filili ekleşme sonucu çoḡu zaman düşer:

- ise*: dilerseḳ 75a-290, sevmezse 69a-129, görürseḳ 82a-506, bildirḳse 68b-112
- idi*: olmayaydı 97a-921, vireydi 97b-925, irişeydi 97a-922, ḳaldırırdım 105a-1140, irişmemişdi 99a-972, şorulmayaydı 97b-929
- imış*: alırmış 68a-90, dururmuş 68a-89, yamarmış 68a-90

IV-BİRLEŞME

Bu fonetik hadise sürekli birlikte kullanılan kelime veya ekleri kısaltma, onlara kolay söyleyiş özelliḡi getirme çabası, en az emek kanununa binaen kelimelerin yeni bir şekil alması ve tek bir kelime haline gelmesidir. Eserimizde birleşme hadisesi sonucu meydana gelmiş kelimeler şunlardır:

- kim erser >> kimse 68a-89
- ne erser ne >> nesne 82a-503
- ne teg kim >> nitekim 83b-548
- şoḳ ara >> şoḳra 91b-768
- taḡ ol >> deḡil 97a-912
- taş ara >> taşra “dışarı” 75a-292
- oş bu >> işbu 95b-872
- yalıḳ öz >> yalnız 81b-484
- yok erser >> yoksa 97a-914

V- GEÇİŞME

Türkçede kelime köklerinde yan yana iki ünlünün bulunmaması nedeniyle, genel olarak ünlü ile biten bir kelime ve yine ünlü ile başlayan başka bir kelimenin veya ekin sürekli birlikte kullanılması neticesinde iki kelimenin tek bir kelime gibi muamele görmesi ile ünlülerden birinin düşerek birleşmesi hadisesidir. Düşen ünlü genellikle açıklık derecesi bakımından diğer ünlüye göre düşük olan ünlüdür. Geçişmeye şu kelimeleri örnek verebiliriz:

bu eyle >> böyle 101b-1043
kentü öz >> kendüz 76a-324
ne uçun >> niçün 99a-975
şu ol >> şol 74a-272
şu eyle- >> şöyle 87b-652

VI-ÜNLÜ UYUMU

Osmanlı Türkçesinin son dönemlerinde, günümüze yakın bir tarihte istinsah edilmiş olan eserimizde ünlü uyumu birkaç tane ekte ve birkaç kelimede bozulur. Bazı eklerin ünlü uyumuna aykırı düşmesi Eski Anadolu Türkçesi döneminde kullanılan şekillerin kalıplaşmış kullanımı ile olmuştur.

1) İncelik-kalınlık uyumu (Palatal Harmony)

Damak uyumu özellikle kelime köklerinde Türkçenin her dönemimde sağlamdır ve bozulmaz. Nitekim eserimizde kelime köklerinde uyuma uymayan bir kelime karşımıza çıkar. Öyle ki bugün uyuma aykırı düşen birkaç kelime bile eserimizde uyuma tâbidir. Eklerde de incelik-kalınlık bakımında ünlü uyumu genellikle tamdır. Uyumun dışında kalan kelime ve ekler şunlardır:

-Uyuma aykırı olan kelimeler:

inan- > inan 82b-521

-Uyuma aykırı olan ekler:

+ki aitlik eki: Bir yerde damak uyumunu ihlâl etmektedir.
altındaki 101b-1035

Bugün damak uyumuna aykırı düşen birkaç kelime ve ek metnimizde uyuma tâbidir

-Bugün uyuma aykırı düşen ancak metnimizde uyuma tâbi olan kelimeler:

TT: dahi : dağı 103a-1075 << tağı
TT. kardeş : karındaş 65b-59
TT: hani : xanı 88a-679

-Bugün uyuma aykırı düşen ancak metnimizde uyuma tâbi olan ekler:

+daş isimden isim yapma eki: Bugün yazı dilimizde damak uyumuna aykırı düşen eklerden biri olan +daş eki metnimizde bir yerde uyuma tâbidir

TT: kardeş: xarındaş 65b-59

+ki aitlik eki: Bugün yazı dilimizde tek şekilli bir kullanıma sahip olan yalnız +ki şeklinde kullanılan bu ek incelik-kalınlık uyumunu bozan eklerden

biridir. Ancak bir örnekte +kü (dünkü), ve yine bir örnekte +gi (hangi) şeklinde karşımıza çıkar. Bu zamir ve sıfat yapan aitlik eki Eski Anadolu metinlerinde ve bugün ağızlarda çok şekilli bir kullanıma sahiptir. Metnimizde de bir yerde uyuma tâbi olmuştur:

altındağı 81a-476

2) Düzlük-yuvarlaklık uyumu (Labial Harmony)

Dudak uyumu Türkçenin eski devirlerinde bugünkü sağlamlık ve genişlikte değildir. Nitekim Eski Türkçede bazı kelime köklerinde ve eklerde düzlük-yuvarlaklık uyumu bulunduğunu, fakat aynı şekilde bazı kök, gövde ve eklerin de uyuma aykırı düştüğünü söyleyebiliriz. Batı Türkçesine baktığımızda durum dudak uyumu aleyhine daha da ilerlemiş bir uyumsuzluk dönemi hüküm sürmüştür. Batı Türkçesinin bu aşırı uyumsuzluk devri yuvarlaklaşmanın hâkim olduğu Eski Anadolu Türkçesi devridir. Eski Anadolu Türkçesinde bir yandan Eski Türkçedeki uyumsuz kök ve gövdelerin bu uyumsuzlukları devam ettirilmiş bir yandan da geniş ölçüde bir yuvarlaklaşma, bir yandan düzleşme ile Eski Türkçede uyuma bağlı olan eklerin büyük kısmı da uyumsuz ekler arasına girmiş böylece Türkçenin hiçbir devrinde görülmeyen büyük bir uyumsuzluk çağı yaşanmıştır.

Türkçenin bu uyumsuzluk dönemi olan Eski Anadolu Türkçesinden sonra, dudak uyumu yavaş yavaş kelime kök, gövde ve eklerine yerleşmeye başlamış, nihayet Osmanlı Türkçesinin son dönemlerine doğru düzlük-yuvarlaklık uyumu kök ve eklere hâkim olarak Türkçenin hiçbir devrinde görülmeyen bugünkü sağlam durumuna ulaşmıştır.

Osmanlı Türkçesinin son dönemlerinde yazılmış olan eserimizde birkaç ekte ve birkaç kelimedede Eski Anadolu Türkçesinin izlerine rastlanır.

A-Kelimelerde görülen yuvarlaklaşma

Eserimizde birkaç kelimedede görülen yuvarlaklaşma neticesi uyum bozulmuştur. Bu yuvarlaklaşmanın sebeplerini şöyle sıralayabiliriz:

1)G # foneminin düşmesi sebebiyle yuvarlaklaşan kelimeler:

Eski Türkçe döneminde birden fazla heceli kelimelerin sonunda bulunan ğ ve g'ler Batı Türkçesinde düşmüş ve düşmenin sonucunda kendisinden önceki düz vokaller yuvarlaklaşmıştır. Yuvarlaklaşmanın bu düşme hadisesinin yanı sıra kelime köklerinde bulunan dudak ünsüzlerinin de etkisiyle oluştuğu savunulur. Bu konuda araştırmacılar arasında çeşitli görüşler mevcuttur²⁶.

kapıg >> kapu 101b-1041

2)Dudak ünsüzleri etkisiyle yuvarlaklaşan kelimeler:

Dudak ünsüzlerinin etkisiyle bugünkü yazı dilimizde yuvarlaklaşmış bazı kelimeler metnimizde düz şekliyle yer almıştır.

ķavısr 93b-828

3)Bir sebebe bağlı olmadan yuvarlak ünlü taşıyan kelimeler

Bünyelerinde dudak ünsüzlerini barındırmadığı gibi yuvarlak ünlü gerektirecek herhangi bir fonetik hadiseye de maruz kalmayan bu kelimelerde

²⁶ Bkz. Faruk Kadri Timurtaş, a.g.e., s. 28.

görülen yuvarlaklığını sebebi açıklanamamaktadır. Metnimizde bir sebebe bağlı olmadan yuvarlak ünlü taşıyan kelimler şunlardır:

belgölüg >> bellü 102b-1067
kentü > kendü 72a-210
uçun >> içün 76a-328
karşu 105b-1148

B-Eklerde görülen yuvarlaklaşma

1)Eski Türkçeden beri yuvarlaklığını devam ettiren ekler

Fiilden fiil yapan ekler

-dUr-: Kalıplaşmış iki örneğin dışında d’lidir ve uyuma tabidir.

kel-tür-ür >> getürür 71b-192
ol-tur-ma >> oturma 82a-498
öldürmeyen 78a-384
döndürmediler 98b-961
irişdir 82a-494
ulaşdırır 75a-292

Yön ekleri

+ru: Metnimizde tek örneği vardır.
berü 77b-374

Geniş zaman eki

-Ur:

bilürsin 87b-656, bağlanur 75b-306, bilürler 101b-1044,
gelür 78a-384, gelür misin 80b-465, irişür 75a-293, kalur 100b-
1016, kalursın 98b-964, kılur mısın 81a-466, şanursın 97a-913

Emir ekleri (teklik ve çokluk 3. şahıs)

-sUn; -sUnlAr:

eylesün 97a-359
bilsün 99a-970
gelmesün 78a-384
kalsun 78b-397
kalmasun 83a-528

Bildirme eki

+dUr (turur):

âdem durur 81b-490, ° Alîdür 81a-477, birdür 89b-716,
câhil durur 99a-970, ikidür 100b-1017, kimdür 81b-480, turâbîdür
101b-1044, yasindür 101a-1028, yokdur 88b-691

Metnimizde bu ek iki yerde düz şekliyle uyuma aykırı düşmüştür:

gündüzdür 94a-843
boğumdır 94b-857

Sıfat-fiil eki

-dUK+:

didügi 85a-593
geydügi 68a-98
olduğın 75a-295
tutduğı 85a-593

2)Ünlüsü sonradan yuvarlaklaşan ekler

Eski Türkçe döneminde düzlük yuvarlaklık uyumuna tâbi olan bazı ekler Eski Anadolu Türkçesi devrinde G# ünsüzünün düşmesi, kelime kuruluşunda bulunan dudak ünsüzlerinin etkisi ve analogik sebeplerle yuvarlaklaşarak uyuma aykırı düşmüşlerdir. Bu ekler şunlardır:

İsimden isim yapan ekler

+IU: G# ünsüzün düşmesi ile ünlüsü yuvarlaklaşan bir isimden isim yapma ekidir.

dürlü 65a-44
ayaqludur 83b-543
gümānlu 68a-103
hācetlūsiz 78b-394
cānlu 81b-489

+sul:

yoğsullıkhda 97a-923

Fiilden isim yapan ekler

-GUn:

azgunlardır 76a-331

-U: Eski Türkçede fiilden isim yapma eki olan -(I₄)G Eski Anadolu Türkçesinde G ünsüzünü düşürmüş ve G# lerin düşmesi neticesinde ekin ünlüsü bazen yuvarlak bazen de düz kullanılmaya devam etmiştir²⁷. Metnimizdeki örnekleri şunlardır:

kapu 68b-107
tolu 76b-336

Tamlayan eki

+(n)Uğ: Metnimizde uyuma girme aşamasında olan bu ekin uyuma aykırı düşen örnekleri şunlardır:

ādemüğ 76b-349, ° Alinüğ 88a-667, ālinüğ 81b-492, anuğ 96a-887, evlādinuğ 81b-492, ismüğ 80b-461, kimsenüğ 65a-36

Uyuma girmiş bazı örnekleri ise şunlardır:

° Aliniğ 65a-43, biriniğ 64a-15, cihāniğ 86b-629, ferişteniğ 79b-431, hikmetiniğ 73a-234, kimseniğ 72a-205, kişiniğ 64b-28, Muştafāniğ 79b-435, noqtāniğ 84b-572, sevmeyeniğ 81a-478, Tañrınığ 64b-26

²⁷ Detaylı bilgi için bakınız Gürer Gülsevin, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, TDK Yayınları, Ankara, 1997, s. 137.

Kipler

Öğrenilen geçmiş zaman eki

-updur: -(I₄)p < -(y)Up zarf fiili ile +dur << turur bildirme eklerinin birleşmesi sonucu oluşmuş bir ektir. Metnimizde yer alan örnekleri şunlardır:

olupdur 64b-20
şındırıpdur 65a-41
viripdi 84b-566

Zarf-fiil eki

-(y)Up:

arınup 100a-993, bilmeyüp 80b-465, çalup 81b-484,
çıkarup 71b-197, deyüp 82a-506, devşirüp 78b-404, diyüp 95b-
877, dönmeyüp 96a-891, erüp 98b-964, eyleyüp 105a-1143,
geçüp 66b-80, idüp 90b-751, itmeyüp 73a-240, olup 73a-239,
söyleyüp 65a-37, urup 74a-261, varıp 65b-53, yorulup 72b-226

C-Kelimelerde görülen düzlükler

Düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırı olarak düz ünlü taşıyan kelimelerden bir kısmı Eski Türkçedeki şeklini devam ettirmektedirler, bir kısmı ise aslında yuvarlak ünlülü olmakla birlikte Eski Anadolu Türkçesi döneminde düzleşmeye başlamıştır. Bu düzleşmede benzer kelimelerin tesiri vardır. Metnimizdeki örnekleri şunlardır:

toğrı > doğru 105b-1156
yori- >> yüri- 68a-99

D-Eklerde görülen düzlükler

1)Eski Türkçeden beri düz ünlü taşıyan ekler

İsimden isim yapma ekleri

+CI:

gözcilerdir 79a-414
yalancı 96a-885

+KI: Aitlik ekinin ünlüsü sürekli düz-dardır.

çünkü 72a-203

İyelik eki (teklik 3.şahıs)

+(s)I(n)+²⁸: İyelik teklik üçüncü şahıs eki genellikle düz-dar ünlü ile yazılmıştır.

burcında 100a-1004, çoğın 76a-327, didügi 85a-593,
gönli 70a-147, gönlini 87b-651, gözi 65a-36, gözini 79a-418,
kapuşı 64b-17, kendüzini 76a-324, nûrı 80a-436, nuţkı 96b-911,
oldığı yer 76b-342, onı (sayı) 94b-849, özini 98a-944, sözi 74b-
287, tutduğı 85a-593, üçü 103a-1075, vücüdını 99b-992,
yolına 81b-491, yüzinde 79b-435

²⁸ Üçüncü iyelik şahıs eki Türk dilinde tartışmalı bir konudur. Bu konuda bkz. Gürer Gülsevin, *a.g.e.*, s. 12-14.

Şu örneklerde ise ek uyuma tâbi olmuştur:

anuñ boynuna 65a-42, gözüne 65a-34, sözüni 65a-34,
gözünü 76a-319, özüni 66a-62

Hâl ekleri

Belirtme hali eki

+nİ: Yalnızca zamirlere getirilen belirme hâli ekidir.

bunı 89a-703
anı 64a-6

Kip ekleri

Görülen geçmiş zaman eki (teklik ve çokluk 3. şahıs)

-dİ:

buyurdı 69a-125, gördi 99a-969, kodı 79b-433, koydı
84a-562, oldu 73b-259, oldılar 88a-670, sürüldi 98b-954, urdı
83b-541, yürüdiler 98b-960

Bir yerde şu örneği mevcuttur: getürdiñ 103a-1098

Öğrenilen geçmiş zaman eki

-mİş:

buyurmuş 102a-1059, buyurmuşdır 87a-650, buyurmuşlardır
79a-408, dönmişdür 96a-897, dururmuş 68a-89, görmişem 101a-1133,
kurumuş 78b-399, olmuşdı 85a-590, olmuşdır 77a-350, olmuşlardır
102b-1069, olunmuşdır 89a-700, tutmuşlardır 77b-364,

Emir eki (Teklik 2. şahıs)

-Gİİ²⁹: Bugün kullanılmayan bu ekin ünlüsü daima düz-dardır.

dutğıl 83a-523, fehim eylegil 91a-766, tutğıl 74a-263,
virmegil 76a-322

2)Eski Anadolu Türkçesinde düzleşen ekler:

İsimden isim yapan ekler

+(I₄)nİ:

dördünci 75a-299
üçünci 75a-295

+İİK+: Eski Türkçede uyuma tâbi olan bu ek Eski Anadolu Türkçesi döneminde genellikle yuvarlak ünlülü şekilleriyle, yabancı kökenli kelimelerden sonra ise düz ünlülü şekilleri ile kullanılmıştır. Metnimizdeki örnekleri şunlardır:

binlikden 87a-642, doslığına 86a-620, fuzüllük 87a-643,
taşarruflık 83a-531, tekebbürlik 65a-37, toğrılık 96b-902,
yoğsullıkda 97a-923

²⁹ Bu ekin emir değil pekiştirme morfemi olduğu Osman Fikri Sertkaya tarafından açıklanmıştır. Bkz. I. Uluslar Arası Türk Dili Kongresi, Türk Dil Kurumu, Ankara, Eylül 1988, Tebliğ.

Fiilden isim yapan ekler

-İcI- -GUÇI ekindeki G ünsüzünün düşmesiyle oluşmuş bir ektir.
dönücilerdir 79a-414
eyleyicidir 74a-272
kalıcılardır 88a-671

Fiilden fiil yapan ekler

-İ4I- Pasiflik-meçhullük ekidir.
bozılsa 92b-798
sürüldi 98b-954
şorulmayaydı 97b-929
yumulur 82a-496
tutulur 82a-496

-(İ)n- / -(U)n-

bağlanur 75b-306, biline 88b-695, bulunmasa 95b-881,
fahırlanmış 87b-652, görünmeye 85a-592, idindi 99a-971, olındı
88b-695, olunmuşdur 89a-700

-İ4t- Metnimizde şu örneği mevcuttur:
eyitdi 82b-518

-(İ)ş- / -(U)ş-

irişür 64a-12
irişmezsen 96a-898

Belirtme hâli eki

+(y)İ- Bugün yazı dilimizde umumî belirtme hali eki olan bu ekin kökeni hakkında son dönemlerde farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Eski Türkçedeki +(İ4)G ekinin devamı olduğu düşüncesi yaygın bir görüştür. Ancak Mustafa Canpolat'ın son dönemde ortaya koyduğu görüşe göre eğer bu ek +(İ4)G ekindeki G'nin düşmesi sonucu meydana gelmiş bir ek olsaydı G'nin düşmesiyle kendinden önceki ünlünün yuvarlaklaşması gerektiğini ileri sürmüştür³⁰. Metnimizdeki örnekleri şunlardır:

gögi 86a-619, göğlini 87b-652, gözini 79a-418, güci
80b-458, kendiyi 69a-127, ucu 72a-202, vücudını 99b-992,
yolu 105b-1156

Soru eki

mI- Eski Türkçe döneminde yuvarlak olan bu ek Eski Anadolu Türkçesi devrinde düz ünlülü olarak kullanılmıştır.

bilür misin 80b-464, gelür misin 80b-465, kalur mısın 80b-
464, kıılur mısın 81a-466, olur mısın 81a-466

³⁰ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Mustafa Canpolat, "Eski Anadolu Türkçesindeki Belirtme Durumu Ekinin Kökeni Üzerine", *Türkoloji Dergisi* cilt X, sayı 1, DTCF Yayınları, Ankara, 1992, s. 9-11.

Şahıs ekleri (teklik ve çokluk 2.şahıs)

+sIn; +sIz:

bilürsin 74b-288, bulasın 622, gelür misiz 511, getürmeyesin 88a-674, irişesiz 104a-1102, işidesin 74a-263, kaçasın 66a-66, kalursın 494, olasız 82b-520, şanursın 97a-913

Gelecek zaman eki

-IsAr: Oğuz-Türkmen ve Kıpçak unsurlarının geliştirdiği Türk dili kollarında görülen bu ek Eski Anadolu Türkçesi döneminde daima uyuma aykırı bir ek olarak karşımıza çıkar.

olisardır 66b-79
irmeyeserdir 72a-202
viriserdür 83a-524

Bildirme ekleri (teklik ve çokluk 2.şahıs)

+sIn; +sIz:

hâcetlüsiz 78b-394
câhilsiz 82b-512
hayvânsın 96b-899
ğâfilsiz 82b-513

Zarf-fiil ekleri

-IcAK: Daima düz ünlülü olan bu ek Eski Anadolu Türkçesi döneminde ortaya çıkmıştır.

olıcağ 78b-402
olmayıcağ 78b-392

B) ÜNSÜZLER (Konsonantlar)

I-ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ

1) Ötümlüleşme

k > # g: Ön damak *k* ve *g* ünsüzleri göstermek için Arap alfabesinde tek bir işaretin kullanılması sebebiyle bu değişimin ne zaman olduğu ve hangi kelimeleri kapsadığını tespit etmek oldukça zor bir durumdur. Biz metnimizde bu sesleri bugünkü Türkçeyi esas alarak okuma yolunu seçtik:

#k ünsüzünün korunduğu kelimeler:

kendi 64b-29, kesil- 82a-502, kez 73b-251, kendüz 76a-324, kim 64a-6, kimse 97b-931, kirpik 94a-837, kişi 99a-978, kör 79a-417

#k > #g değişmesine uğramış kelimeler:

geç- 82a-508, gel- 80a-447, gelme- 96a-893, gerek 68b-111, gey- 68a-98, get- 64b-28, getür- 98a-941, gez 74b-280, gibi 94b-856, gice 71a-183, gir- 100a-1006, girme- 96a-323, git- 98b-954, giy- 66b-87, göbek 92b-805, göğüs 92b-804, gök 95a-860, göñül 102a-1148, gör- 84a-553, görme- 412, görün- 99b-981, görünme- 85a-592, göster- 87a-649, gösterme- 99b-985, göz 65a-34, gözci 79a-414, gözlü 79a-411, güç 81a-467, gül- 74b-280, gülme- 82a-498, gün 93a-810, gündüz 71a-183, gövde 92b-799

K # > # G # : İki ünsüz arasında kalan veya ünlü ile başlayan ekler önünde bulunan K ünsüzleri ötümlüleşerek geçici olarak G'ye dönüşür.

altındağı 81a-476, ayağı 94a-834, çoğın 76a-327, damağına 64a-15, didüğü 85a-593, doslığına 84b-574, eylemege 70b-165, geydigin 86b-629, geydüğü 68a-98, girmege 76a-323, gögi 86a-619, kıldığı 85a-593, kirpigi 79b-421, koltuğa 96b-907, kulağı 65a-33, olduğın 75a-295, olmağa 73b-250, senligi 97b-936, şındırmağa 81b-484, tapdığı 68b-111, toprağa 75a-300, tutduğı 85a-593, uyandığın 86b-630, uyudığın 86b-630, vardığı 85a-594, virdigi 85a-594, yamamağa 66b-88, yedigi 68b-111

Bazı kelimelerde ise iki ünlü arasında kalma ve ünsüz uyumuna uyma gibi hadiselerden dolayı kalıcı olarak bir #K# > #G# değişimi yaşanmıştır.

köküz >> göğüs 92b-804

t > # d : Bugün yazı dilimizde #t ve #d ile başlayan kelimeler Eski Türkçede hep #t'li şekilde idi. Aslı *t* olan *d* fonemiyle başlayan kelimeler Eski Anadolu Türkçesi devrinde genelde *d*'li şekilde, bazen de *t* ve *d*'li şekiller bir arada kullanılmıştır. Metnimizde ise genellikle ince ünlülü kelimelerde #t > #d değişmesi meydana gelmiş kalın ünlülü kelimelerde ise #t ünsüzü korunmuştur.

#t ünsüzünün korunduğı kelimeler:

taban 92b-806, tanı- 105b-1145, Tanrı 64a-2, tap- 68b-111, tapşır- 98a-952, taş 81a-484, taş- 74a-261, taşra 75a-292, tırnak 94a-833, toğrılık 96b-902, toksan 103b-1096, tokuz 72b-231, tolu 87a-645, top 98a-948, toprak 84a-556, toptolu 76b-335, toz 78a-400, tut- 74a-263, tüy 96b-903

#t > #d değişmesine uğramış kelimeler:

dağı 65a-46, damak 64a-15, de- 64a-9, deg- 402, değil 68b-108, degin 673, degme 64b-30, devşir- 78b-401, dış 76b-335, di- 68a-98, diger 73a-242, dil 102b-1062, dile- 64a-2, dinle- 74b-281, diril- 97a-922, dirlik 87a-637, doğ-94a-838, doğru 72a-214, doy- 64b-30, dök- 73b-255, dön- 96a-889, döndür- 98b-961, dönme- 96a-889, dönüci 79a-414, dördünci 75a-299, dört 70a-159, dur- 76b-342, durma- 82a-497, dut- 72a-214, dutma- 72a-215, dün 80a-437, dürlü 64b-31, dürlü dürlü 87b-654, düş- 74a-262, düşme- 97b-935, düşürme- 99b-981

t ~ d'li olmak üzere alternanslı yazılan kelimeler:

işde 69a-130 ~ işte 80b-457, dut- 72a-214 ~ tut- 74a-263, doğru 72a-214 ~ toğrı 96b-902

t # > # d # : İki ünsüz arasında veya bir ünlü önünde bulunan #t# ünsüzü geçici olarak ötümlüleşir ve #d#'ye dönüşür.

arıdın 82b-520, dörde 73b-260, dördünci 75a-299, gider 76b-341, ide 64b-24, iderem 70a-153, işidesin 74a-263, kurudursun 78b-403

Bazı kelimeler bulunan #t# ünsüzü ise geçişme, ünsüz uyumuna girme veya iki ünlü arasında kalma hadiselerinden dolayı kalıcı olarak #d#’ye dönüşmüştür.

amtı >> imdi 68b-107, kentü >> kendü 105b-1158,
kentü öz >> kendüz 76a-324, yiti >> yedi 65a-41

t # > d #: Aslî uzun ünlülerin kısalmasında bağlı olduğu kabul edilen bu ötümlüleşmeye örnek teşkil eden kelimeler şunlardır:

ad 69b-138
od 75b-305

ç # >> # c #: ç ünsüzü bazen geçici bazen da kalıcı olarak ötümlüleşerek c harfine dönüşür.

kiçe >> gice 77a-352, şöñ uçı > şon ucı 72a-202,
güci 80b-458

p # > # b #: p ünsüzü ötümlüleşerek bazen kalıcı bazen de geçici olarak b ünsüzüne dönüşür.

kipi >> gibi 94b-854, Çalabıñdan 68a-102

2)Ötümsüzleşme

z # > s #: Metnimizde tek örneği vardır:

köküz >> gögüs

b > # p: Metnimizdeki örnekleri şunlardır:

biñ > piñ 64a-14, bış- >> piş- 75b-304,
barmağ >> parmağ 94a-833

3) Süreklileşme

b > # v :

bar >> var 87b-664, bir- > vir 71b-186, bar- > var- 98b-957,
barlık > varlık 83a-533

b / > v /:

ķabış- > ķavış- 94a-838, seb- > sev 102a-1052

d / > y /:

adağ > ayak 82a-496, adırıl- >> ayrıl- 92b-799,
ķadğur- >> ķayır- 66a74, ked- >> gey- 80b-454, ķod- > ķoy- 96a-
891, ķodul- > ķoyul- 80b-453, odun- >> uyan- 86b-630, tod- >>
doy- 64b-30, udı- >> uyu- 86b-630

ķ # > # ħ #:

yoksul > yoğsul 97a-923
yakışsı >> yağışsı 89a-705

4) Dudaklılaşma

g # > # v #:

tegşür- >> devşir 78b-401

5) Diğer ünsüzler arasındaki değişimler

y > # g:

yana >> gine 99a-972

II-ÜNSÜZ TÜREMESİ

ø # > # y #: Koruyucu ünsüz olarak adlandırılan y ünsüzü ekleme ve kaynaşma sırasında ortaya çıkar ve ünlü çatışmasını önler. Bugün yazı dilimizde de olduğu gibi metnimizde de koruyucu ünsüz olarak karşımıza çıkan pek çok örnek vardır:

açmayan 68b-107, arınmayan 72b-221, bendesiyim 69b-133, bilmeyen 64a-7, bulunmayan 95b-878, deyüp 82a-506, diyin 68b-113, dönmeyüp 96a-891, esmeyeydi 75b-305, esmeyince 75b-305, eyleyen 65a-33, eyleyüp 79b-423, getürmeyesin 88a-674, incitmeyesin 77b-366, itmeyüp 73a-240, kıluyam 80a-439, kapuya 68b-107, nesneyi 87a-650, olmayaydı 97a-921, oynayan 81b-491, perdeyi 97b-938, sevmeyen 69a-131, söyleyüp 65a-37, Tañrıy 64a-2, tıtmayup 88a-674, vireydi 97a-925

III-ÜNSÜZ DÜŞMESİ

b > # ø:

bol- > ol- 88b-695

b / >> ø /:

sub >> şu 94b-855

G # > ø #: Ön ve art damak G ünsüzlerinin tarihi gelişimine baktığımızda kelime ve ek sonu ünsüzleri olarak ele almak gerekir. Eski Türkçe devrinde birden fazla heceli kelimelerin son seslerinde bulunan *ġ* ve *g*'ler Eski Anadolu Türkçesi döneminde yazılan eserlerinde gördüğümüz gibi eriyerek kaybolmuş ve bu düşme hadisesi sonucu kendinden önceki ünlü genellikle yuvarlaklaşmıştır. Bu yuvarlak ünlüler Osmanlı Türkçesinin son dönemlerinde uyuma bağlanmıştır. Bu konuda metnimizde örnek teşkil eden kelimeler şunlardır:

tirig >> diri 97b-928, kapıġ >> kapu 101b-1041, katıġ >> katı 78a-380, kuruġ >> kuru 71b-201, neteg kim >> nitekim 76a-333, elig >> elli 90a-732

G'lerin eklerdeki durumuma baktığımızda ise isimden isim yapma eki olan +II₄G eki ve belirtme hâli eki olan +(I₄)G karşımıza çıkar. Bu eklerin tarihi gelişim hakkında şunları söyleyebiliriz: Eski Türkçede İsimden isim yapma eki olan +II₄G ekinin sonunda bulunan *ġ* ve *g*'ler Eski Anadolu Türkçesi döneminde düşmüş bu düşme neticesi geride kalan ünlü yuvarlaklaşmıştır. Bugün yazı dilimizde +II₄ şeklinde uyuma bağlanmış olan ekin metnimizdeki durumu şu şekildedir:

ayaġlı 83b-543, dürlü 65a-44, ayaġlıdur 83b-543, gümānlu 68a-103, hācetlūsiz 78b-394, cānlu 81b-489

Bugün umumî belirtme hâli eki olan +I₄ ekinin kökeni olarak kabul edilen +(I₄)G ekinde bulunan *ġ* ve *g* ünsüzleri de eriyerek kaybolmuş ancak bu düşme sonucunda geride kalan ünlü yuvarlaklaşmamış düz şekliyle kullanılmıştır. Metnimizde bulunan örnekleri şunlardır:

gögi 86a-619, gözi 65a-33, yoluğ >> yolu 105b-1156

G # > # ø #: Bu düşme hadisesi bir kısmı kelime bünyesine dahil olmuş kalıplaşmış eklerde ve yönelme hâli eki +GA, yön gösterme eki +GARU, fiilden fiil yapma eki –GUR-, sıfat fiil eki –GAN, zarf fiil ekleri –GınçA ve -GAll eklerinde karşımıza çıkar. Metnimizdeki örnekleri şunlardır:

kergek >> gerek 102b-1067, kulğak >> kulak 84a-560, eşgek > eşek 96b-903, kırtğar- > kırtar- 97b-937, kadğur- >> kayır- 66a-74, bolmağınça >> olmayınca 71a-187, yalğan > yalan 99b-991, şubğa >> şuya 75a-298

r # > # ø #: Eski Türkçede er- olarak karşımıza çıkan, bugün bütün isim ve fiil şekillerinin sonuna gelerek onlardan birleşik fiiller yaptığı için *ana yardımcı fiil*, isimleri fiilleştirdiği için de *isim fiili* olarak adlandırılan i- fiilinde bu hadise görülür. er- > ir- > i- > ø şeklinde bir tarihi gelişim izleyen bu fiile dair metnimizde bulunan örnekler şunlardır:

ermiş >> imiş 87b-653, erti >> idi 90a-732, erser >> ise 99b-985

l # > # ø #: Tek örneği vardır:
oldur > odur 95b-873

l # > # ø #: Metnimizde geçen kalıplaşmış iki kelimeyi bu düşmeye örnek verebiliriz:

oltur- > otur- 82a-498, keltür- >> getür- 98a-941

IV-HECE DÜŞMESİ

Hece düşmesini eklerde ve kelimelerde olmak üzere iki başlık altında inceleyebiliriz.

Kelimelerde görülen hece düşmesine örnek teşkil eden kelimeler şunlardır:

barır >> var 100b-1010, elig >> elli 77a-351

Metnimizde hem eski hem de günümüzde kullanılan şekliyle var olan bildirme eki de benzer hecelerin yutulmasına (haploloji) dayanan bir hece düşmesine uğramıştır. Bu ek turur / durur > +dUr şeklinde ekleşmiştir.

şudur 85b-596, yokdur 77a-357, budur 79a-415, âdem durur 81b-490, burundur 84a-561, gözdür 84a-561, ağızdır 84a-561, câhil durur 99a-970, yokdurur 66b-78

V-ÜNSÜZ İKİZLEŞMESİ

belgülüğ >> bellü 79a-413, elig >> elli 90a-738 örneklerinde karşımıza çıkan bu ikizleşmenin sebebi G ünsüzünün eriyip kaybolması dolayısıyla meydana çıkan açık dayanıksız hecenin güçlendirilmesi esasına dayanarak hece dengelemesi yoluna gidilmesidir.

VI-TEKLEŞME

Yalnız şeddeli Arapça kelimelerde görülen bir ses hadisesidir. İç ve son seste bulunan çift ünsüzlerden birinin düşmesi ile tekleşme hadisesi meydana gelir. Bugünkü yazı dilimizde tekleşmiş şekilleriyle dilimize yerleşen çok sayıda kelime bulunmaktadır. Ancak son sesleri çift ünsüzlü olan kelimeler, ünlü ile başlayan bir ek aldıklarında tekrar eski şekillerine dönerler. Metnimizdeki örneklerini şu şekilde sıralayabiliriz:

şerr > şer 97b-926, şekk > sek 105a-1136, Hakk >
Hağ 82b-509, redd > red 75b-311
Hakkın 102a-1053, Hakkı 80b-458, şekk ü gümānı
95a-871, sırrıdır 77a-349

VII-ÜNSÜZ UYUMU

Türkçe kelimelerde yan yana gelen ünsüzlerin ötümlülük-ötümsüzlük bakımından benzeşmesidir. Yani bir sözcük ötümsüz ünsüzle bitiyorsa ötümsüz ünsüzle başlayan bir ek alır; ötümlü ünsüzle bitiyorsa ötümlü ünsüzle başlayan bir ek alır.

Türkçe kelimelerde yan yana gelen ünsüzlerin tonlu (yumuşak)-tonsuz (sert) olmaları bakımından birbirlerine uymalarına ünsüz uyumu denir. Kısaca kelime içindeki ünsüzlerin birbirleriyle olan uyumdur. Buradan hareketle dilimizde tonsuz (sert) ünsüzlerden sonra tonsuz (sert) ünsüzler, tonlu (yumuşak) ünsüzlerden sonra tonlu ünsüzler gelebilir.

Metnimizde bu uyum dışında kalan ekler şunlardır:

Görülen geçmiş zaman eki: -dİ:

yaratdın 84a-555, akdı 74a-261, eyitdi 82b-518, yaratdı
79b-422

Bu ek bir yerde ünsüz uyumuna tabî olmuştur.
tuttular 88a-670

Öğrenilen geçmiş zaman eki: -IpdUr

idüpdür 75a-303, olupdur 105b-1150, şındırıpdur 65a-41

Emir eki: -Gıl

tutgıl 74a-263

Bulunma hâli eki: +dA

âhiretde 102a-1053, kulağda 94a-840, maşrığda 84a-838,
tarîkatda 69b-136

Ayrılma hâl eki: +dAn

almağdan 82a-500, âyetden 68b-107, başdan 82a-496,
binlikden 87a-642, demekden 68b-112, elifden 69a-118, gıybetden
82a-499, hadîşden 68b-48, Hığdan 74a-274, hırşdan 82a-499,
hikmetden 74a-266, horluğdan 77b-372, ikilikden 71b-192, nefisden
65b-52, şatmağdan 82a-500, şehvetden 103a-1081, şirkden 99b-992,
toprağdan 79b-424

Sıfat-fiil eki: -dUK

didügi 85a-593, geydügi 68a-98, olduğın 75a-295, tutduğı 85a-593

Bildirme eki: +dI₄r

āteşdir 75b-304, āyetdir 68b-117, bilmekdir 69b-144, elifdir 69a-118, eylemekdir 69b-143, gerekdir 71b-198, Hākdir 68a-102, hākdir 85b-596, hidāyetdir 71a-185, hurūfdur 70b-163, hūtdur 92b-806, işāretdir 80b-462, kā'inātdır 70b-161, kavisdir 92b-805, kuvvetdir 81a-481, memātdır 68a-92, münāfıkdır 70a-152, oruçdur 90a-729, sā'atdır 71a-183, şekāvetdir 68a-100, şerī'atdır 75a-298, şirkdir 76b-336, taḥkīkdır 71b-195, tarīkatdır 69b-140, topraқdır 75b-307, velāyetdir 68a-96, yokdur 102b-1064, zātdır 85a-586, zelāletdir 83a-534

Hazā kitāb-ı faķirname-i Vīrānī Dede raķmetüllāhi ° aleyhi ³¹

Bismillāhirraķmanirraķīm ve bihi nesta° īne ³²

[64a](1)Elķamdülillāhi rabbi'l-°ālemine imdi ey tālīb-i fażl-ı Hāķ elķamdülillāhdan murād (2)Taķrıyı aņmakdır ve Taķrıyı aņmakdan murād bilmekdir ve eger Taķrıyı bilmek dilerseņ (3)özüne bir nażar eyle zīrā kim özüni bilen Hāķķı bilir ve özini bilmeyen (4)Hāķķı bilmez ve Hāķķı bilmeyen dīdāra irmez ve dīdāra irmeyen ķayvāndır pes (5)ķayvān olanlar ol kimselerdir kim maķām-ı faķīrden bī-ķaberdır pes imdi (6)ey tālīb-i esrār-ı ilāhī her kim ki bu faķırıñ iķtizāsına ise anı bilmese (7)ol mürşide irmemiştir ve mürşide irmeyen Hāķķı bilmemiştir ve Hāķķı bilmeyen Muķammedi (8)bilmemiştir ve Muķammedi bilmeyen ° Alīyi bilmemiştir ve ° Alīyi bilmeyen mülhiddir ey tālīb Hāķ (9)dedikleri Muķammed ° Alīdir zīrā kim Hāķ bunlardan āşikāre oldu imdi (10)fehim ve idrak eyle kim bu faķır-nāmenin ķaķīķatını ve māhiyyetini eger ādem iseņ ve (11)eger ķayvān iseņ var imdi otunu otla zīrā kim bu ķikmete ve bu (12)ķudrete ādem olan irişür ķayvān olan otun otlar zīrā kīm Hāķ (13)Subķāne ve Te°ālā bu on sekiz piņ °ālemi yokdan var eylediği zamānda bu on (14)sekiz piņ °ālemin içinde on sekiz kez yüz piņ maķlūķatı var eylemiştir imdi (15)her birinin damağında bir lezzet ve bir ķeşni ve bir ķikmet ve bir ķudret virmiştir imdi [64b](16)ādem olana farż olan budur ki Hāķķı bile şi°r:

Mefā°ilün Mefā°ilün Fe°ülün

Gel ey mü°mīn beri farż-ı Hūdādır

(17) Hāķķı bilmek ķü ķavl-i Muştafādır

Hāķķı bilmek dilerseņ bil ° Alīyi

Oķu ° ilmin ķapusu (18)Murtażadır

Hasandır hem Hüseynim ü °Ābidīn

Gözüm nūrı imām Bākır beķādır

³¹ Vīrani Dedenin Fakirname adlı kitabıdır. Allah Vīrani Dedeye rahmet etsin.

³² Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla başıyorum ve yalnızca ondan yardım istiyorum.

(19)Berî gel Ca° fere Kāzım Rızāya
Taķīye vir özün luṭf u saḥādır

Naķī ° Asker (20)şahā Mehdī-i hādī
Olupdur ey Vīrānī ol saḥadır

imdi ey ṭālib (21)Ḥaķ Te° ālānıñ murādı bu idi kim biline bunı in° ām eylemişdi
ķuluna ķul odur kim (22)bu cihāna neye gelmiş anı bile re° sini bula zīrā kim elestü
bi-rabbiküm deminde iķrār (23)bir idi kim ḥaķ nedir bâṭıl nedir ve Muḥammed ° Alī
ve bunların āl-i evlātları kimdir ve faḥrî (24)ve erkānı nicedir anuñ üzerine perestiş
ide tā ki ḥaķķı bâṭıldan fehīm (25)ve idrāk ideler eger bu iķrārı yerine getürmeyenler
yalancı olalar ḳavlühü Te° ālā (26) ³³ لَعْنَتْ اللّٰهُ عَلَى الْكَافِرِينَ pes ma° nīsi budur kim
Taḡrınıñ la° neti yalancılar (27)üzerinedir beyit:

Mefā° ilün Mefā° ilün Fe° ülün

Yalancı ādemüñ olmaz īmānı
İçinden gitmeye hergiz gümānı

(28)imdi bir kişiniñ içinden gümānı getmese ol kişiniñ īmānı dürüst olmaya imdi
(29)dürüst olmayan andan ma° lüm olur kim ehl-i nefis olur kendi ḥalin görmez (30)ve
ehl-i ṭama° olur cihānı ḳarnına ḳoysaḡ doymaz ve ehl-i tekebbür olur degme (31)sözi
işitmez pes imdi her kimde bu üç dürlü nesneyi görürseḡ muṭlaķ şeyṭān [65a](32)gibi
merdūd oldı evvelī ma° bunı ebedī oldı zīrā kim ḥaķķı inkār eyler pes (33)ḥaķķı inkār
eyleyen ehl-i nefis gözi görmez ve ehl-i tekebbür olur ḳulaḡı işitmez ve ehl-i
(34)ṭama° olur sözünü yabana ḥarac eyler imdi ādemin nefsi gözüne baḡlıdır (35)ve
gözi ḳulaḡına baḡlıdır ve ḳulaḡı tekebbür olmasına baḡlıdır ve tekebbürligi ṭama° ına
(36)baḡlıdır ve ṭama° ı sözüne baḡlıdır zīrā kim bir kimsenüñ gözi bir nesneyi görse
(37)nefis ğalebe eyler tekebbürlük zḥūra gelür ṭama° ziyāde olur söz söyleyüp
(38)anı ister eger virmezse ol cāna ḥased olur tekebbürlük eyler pes her kimde
(39)ṭama° olsa nefis ḥāzırdır ve tekebbürlük eyler bu iki nesneden binā olur ḳavlühü
(40)Te° ālā ³⁴ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ pes şeyṭān gibi kāfir oldı şî° r:

³³ Allahın laneti yalancılar üzerinedir.

³⁴ Bakara 34

Mefā° ilün Mefā° ilün Fe° ülün

Her kimsede (41)var bu üç haşālet

° Aleyhi'l-la° nedir ol pür ° adāvet

Yedi kez şındırıpdur (42)nuṭṭ-ı Hāḫḫı

Anuṭ boynuna geçdi ṭavḫ-ı la° net

Dilemişdi daḫı ol ḫavmi adu

(43)Mu° ayyendir ki gösterir şeqāvet

Bu üç nesne ile zāhir olupdur

° Aliniṭ (44)āline dürlü ḫāḫāret

Vīrānī ḫıl teberrā kimde görseṭ

Bu üç fi° li (45)odur ehl-i ḫıyānet

İmdi Hāḫ birdir ve ma° būd birdir ve maḫşūd birdir (46)eger Hāḫdan daḫı ḡayrı bir nesne maḫşūd idinse ma° būdın oldur pes [65b](47)Resūl ° Aleyhisselām buyurur

³⁵ كُلُّ مَقْصُودٌ مَعْبُودٌ وَكُلُّ مَعْبُودٌ مَقْصُودٌ (48)pes imdi bu ḫadıṣden murād her ne maḫşūd idinseṭ ma° būduṭ oldur (49)ve her ne ma° būd idinseṭ maḫşūduṭ oldur pes imdi Hāḫdan ḡayrı (50)bir nesne isteseṭ revā degildir ḫavlüḫü Te° ālā ³⁶ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ (51)ya° nī kāfirlerden ola ey ṭālib-i faḫr-ı fenā ehlüllāḫ ve ehl-i āḫiret (52)andan ma° lūm olur ki lā-iḫtiyāc olur kifāf-ı nefisden ḡayrı bir (53)nesne içün varıp kimseye tenezzül eylemez meger ma° rifetüllāḫ ola (54)zīrā kim ehlüllāḫ ehl-i ma° rifetdir ve ehl-i āḫiretdir imdi ehl-i āḫiret (55)olan ḫışide nefis olmaz ve daḫı ṭama° da olmaz daḫı tekebbürlik olmaz (56)zīrā kim bu merātib ehl-i faḫırdan izḫār olur zīrā faḫır olan ° āşıḫlar (57)ṭālib-i dünyā olmaz ṭālib-i dünya olmayanda ṭama° ḫalmaz ehl-i nefis (58)olmaz tekebbürlik daḫı eylemez imdi beri gel ey ṭālib ḫarındaṣ (59)faḫrı yād ḫıl özünü ābād ḫıl sen seni dilşād ḫıl cismini būnyād (60)pes imdi ey ṭālib-i faḫr-ı fenā eger sen seni būnyād ideyim dirseṭ [66a] (61)iriş bir mürşide kim anda olmaya bu üç ḫaṣālet ta kim maḫşūdını (62)ve cismini nebiyya ḫılasın sen seni dilşād ḫılasın ve

³⁵ Neyi maksat edinse mabudun olur, neyi mabud edinse maksadın olur.

³⁶ O kāfirlerdendi.

özünü ābād kılasın (63)ve faḥrını yād kılasın zīrā kim faḥır maḳāmı bir maḳāmdır kim imāmı Ca° feri's-Şādık (64)° Aleyhisselām tarīkatınāmesinde buyurmuşdır faḥrınj cānı Muḥammed ° Alīdir (65)imdi ey ° āşıq-ı şādık Muḥammed ° Alī ḥaḳdır zīrā biri nebiyyullāh ve biri (66)veliyyullāhdır pes imdi ne ma° nīdir ki ḥaḳdan kaçasın gel berü kaçma (67)ḥaḳdan zīrā ḥaḳdan kaçan kāfir olur bī-dīn olur zīrā kim Muḥammed ° Alīye (68)kim ki ikrār eylemedi anuḡ ḥaḳkında buyurmuşdır ḳavlühü Te° ālā وَ النَّارُ ³⁷ أَعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ (69)ya° nī şaḳının ol oddan kim yaraḳlandı kāfirler (70)içün imdi ey ṭālib-i faḥr-ı fenā bu ḥikmetin aşlını bileyim derseḡ (71)ehl-i inkār olma zīrā kim bir kişi faḥır olmasa ḥālet-i nez° a uğrasa (72)ya° nī ölse īmānsız gider bī-şek bī-şübhe ve bī-gümān zīrā kim (73)ol ḥazret-i şāh-ı velāyet imām-ı ° Alī Kerremallāhü veche Selmānın namāzını (74)kılmamışdı iki etmegi yarına ḳayırdığı ecilden imdi var fikir eyle bu sözi [66b](75)zikir eyle eger ikrārın var ise ol Ḥazret-i Şāh-ı Şehinşāh zīrā kim (76)bir kişi Ḥaḳḳa irişmez tā delīli pīrler olmayınca imdi pīrler ehl-i faḥırdır (77)şi° r:

Mefā° ilün Mefā° ilün Fe° ülün

Gel ° āşıq ḳabül it bu fenāyı

Fenādan maḳşūd uş bulmaḳ (78)beḳāyı

Kimin kim yokdurur faḥr-ı Resūli

Muḥaḳḳaḳ görmez ol ḥūrī liḳāyı

(79)Ki bunda kör olan anda daḡı kör

Olısardır gümānsız bil burayı

(80)Geçüp nefsinden idrāk eylediḡse

Ki kimdir mürüvveti çok Murtaḳayı

Vīrān (81)Abdāl şükr kıl Ḥaḳḳa her dem

Gözünle gördün uş āl-i ° abāyı

imdi (82) ey ṭālib faḥr-ı fenā Ḥaḳ Tebāreke ve Te° ālā fīḳarādan ezhār olur zīrā kim (83)bir ehl-i dünyāya ilhamu rabbānīden veyāḥūd irşād-ı pīrlerden ḳalbine feyz-i

³⁷ O ateş ki kâfirlere vaat olunan ateştir.

(84)ilāhī irse ehl-i faḥır olur pes vay saḡa kim faḥırdan kaçasın ehl-i dünyā (85)olasın ve ammā faḥır iki kısımdır biri yokdur faḥır dūr biri lā-iḥtiyāc (86)olur ya° nī bir loḡma ve bir ḥırka ve kifāf-ı nefis için yiyecek ve üşümeyecek (87)ve giyecek zīrā kim İbrāhīm-i Edhemün kerime luṭfundan bir söz söylenir kim ma° lūm (88)erenlerdir kaçan bir pāre yama bulsa ḥırkasına yamamaḡa bir yere atarmış [68a](89) ḡalḡın arasında üç ḡün dururmuş andan varırmış eger kimse almadısa (90)alırmış ḥırkasına yamarmış yā Sulṭān-ı Cihān Seyyid-i Ġāzi veyā Ḥazret-i (91)Ḥünkār El-Ḥacı Bektāḡi Velī rūḡ-ı Muḡammed ° Alī ve cemī° -i erenler bir nūrdır (92)bir zāt ve bir şıfāt ve bir ḡayāt ve bir memātdır ve bunların cūmlesi faḡır-ı fenāda(93)gelmişlerdir imdi ey ṭālib-i Ḥaḡ faḡır-ı fenā erenler ölmez erenlere memāt (94)irmez ve illā ki mevt irse tene irer rūḡa irmez zīrā kim erenlerin (95)rūḡı Muḡammed ° Alīdir ve erenler daḡı Muḡammed ° Alīdir pes Muḡammed ° Alī ölmez zīrā kim (96)nūr-ı nübüvvet ve nūr-ı velāyetdir bir zātdır ol bir zāt hidāyetdir ki (97)hidāyet bāḡīdir ölmez imdi anıḡcūn pīrlər buyururlar kim bir kiḡi özünü (98)Muḡammed ° Alīye terbiye itmese faḡarāyam didüḡi ve tac u pūş geydüḡi taḡlīdāne (99)olmuş ola diler imdi ey ṭālib-i faḡır-ı fenā yūri öyle ° anāşır muḡtaḡāsınca (100)fenā° ane daḡı irsen şeḡāvetdir pes imdi ey ṭālib-i faḡır-ı fenā (101)faḡır ḡaḡdır mūnezzeḡ ve mūberrādır ḡavlühü Te° ālā 'اَلْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَالَا' (102)imdi dir ki Ḥaḡdır Çalabıḡdan pes olma ḡümānludan zīrā (103)ḡümānlu mūşrikdir mūşrik mirdārdır mirdārın namāzı niyāzı ḡabūl ve maḡbūl degildir [68b](104)kör olan aḡretde daḡı kördür zīrā Resūl ° Aleyhisselām buyurur (105) فِي هَذِهِ أَعْمَا فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَى pes imdi bunda kör olan anda daḡı (106)kördür pes kör görmez ne şerī° at ve ne ṭarīkat ve ne ma° rifet ve ne ḡaḡḡıḡat (107)imdi bu dōrt ḡapuya ḡōzin açmayan ve kendi merātibin ve menzilin görmeyen (108)dīdarını daḡı görmez imdi bunda varacaḡ menzilini görmez ādem degildir (109)ādem olmayan esfeldir imdi esfel Ḥaḡ sözünü iḡitmez Ḥaḡ sözünü (110)iḡitmeyen erenler cemālını görmez erenler cemālını görmeyenden ne ḡāşıl olur (111)pes anıḡ ṭapdıḡı ne olsa gerek yedıḡı ne olsa gerek imdi ey ṭālib-i (112)İlāhī elḡamdülillāḡ dimekden murād budur ki eger bildiḡse ḡoş ve eger bilmedinse yüz (113)piḡ kerre elḡamdülillāḡ diyiḡ fa° ide yokdur bilmiş olasın imdi ey ṭālib (114)dūrri yetim bir daḡı budur ki rabbü'l-° ālemīn dimekden murād ° ālemlerin issisi (115)° ālemleri besleyici dimek olur imdi besliyiciden murād ° ālem-i aşıldır ve andan (116)murād anadır ve anadan murād Fātiḡadır Fātiḡadan murād Ümmü'l-Kitābdır ve Ümmü'l-

³⁸ Bakara 147

³⁹ İsra 72

Kitābdan (117)murād Seb° a'l-Meşānīdir Seb° a'l-Meşānīden murād yedi āyetdir ve yedi āyetden [69a](118)murād yedi noktadır yedi noktadan murād bir elifdir bir elifden murād Mecmū° -ı (119)Kelāmullāhdır ve Mecmū° -ı Kelāmullāhdan murād yüz on dört sūredir (120)yüz on dört sūreden murād altı piñ altı yüz altmış altı āyetdir altı (121)piñ altı yüz altmış altı āyetden murād on sekiz piñ °ālemdir on sekiz piñ (122)°ālemden murād ādemdir ve ādemden murād Muḥammed °Alīdir ve anların āl-i evlādıdır (123)ve evlād-ı °Alīniñ zāt-ı şānını fehīm ve idrāk eylemekdir ki

40 وَ لَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ (124) anların şānına şerīfine gelmişdir zīrā kim cemi° -i ilm-i °ulūmiñ (125)bābı °Alīdir ve şerḥi Muḥammeddir pes Resūli °Aleyhisselam buyurdu (126) أَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَعَلَىٰ بَابِهَا⁴¹ imdi bir kişi °Alīye irmesse Muḥammedi bilmez (127)ve Muḥammedi bilmezse °ilmine °ālīm olamaz ve °ilmine °ālīm olmayan kendiyi daḥı (128)bilmez imdi kendiyi bilmeyen evlād-ı °Alīye ikrārı yoḡdur pes ḥānedāna (129)ikrārı olmayan Ḥāzret-i °Alīyi sevmez beyit:

Fā° ilātūn Fā° ilātūn Fā° ilātūn Fā° ilūn

Murtaẓāyı sevmezse becid la° net (130)eylerem
Zālīme la° net olupdur işde āyet söylerem

Murtaẓāyı sevmeyen ḡanda (131)bulur īmānı din
Ol Yezīdin cānına la° net beḡayet söylerem

Murtaẓāniñ [69b](132)düşmānına la° netim var şad-hezār
La° net Ḥaḡ la° neti bī-nihāyet söylerem

(133)Murtaẓāniñ bendesiyim cān ile dilden yakın
Şānına taḡḡīḡ idüp (134)dilden şehādet söylerem

Murtaẓāyīdir Vīrānī bī-naẓīr u bī-mişāl
(135)Şāhı Ḥaydar māhı Ḥaydar uş hidāyet söylerem

⁴⁰ İsrā 80

⁴¹ Ben ilmin şehriyim, Ali ise kapısıdır.

Pes imdi bu bâb (136)ol bâbdır ki bâb-ı tarîkatdır ya° nî ° Alîdir imdi bâb-ı tarîkatda bir kişi (137)nâkış olsa ya° nî fahr olmasa fi'l-mertebe hali nâkışdır ve cāhildir ki (138)beyit:

Fā° ilātün Fā° ilātün Fā° ilün

Cāhili müşrik olupdur hay degil

Bir adı lâ-şeydir anuñ şey degil

(139)zīrā kim Resūl Hāzretini bilmeyen ° Alīyi bilmedi ve ° Alīyi bilmeyen Hākkı bilmez zīrā (140)Hāq bâb-ı tarîkatdır imdi bâb-ı tarîkat fahr-ı fenādır beyit:

Müstef° ilün Müstef° ilün Müstef° ilün Müstef° ilün

(141)Her kim ki fahr olmadı mā-i zuhūrı bulmadı

Ṭayyib ü tāhir olmadı ve yokdur (142)anuñ şahāreti

İmdi evvel ma° nî budur ki fenādır liqādır liqādan (143)beqādır beqādan murād ādemdir ādemden zātını fehm eylemekdir ve şifātını (144)bilmekdir ve zāhirin ve bātının bilmekdir zīrā kim ādem secdegāh-ı ° ālemdir (145)pes Hāzret-i Risālet ° Aleyhisselām buyurur kim قَلْبُ الْمُؤْمِنِ عَرْشُ اللَّهِ قَلْبُ الْمُؤْمِنِ [70a](146) قَلْبُ الْمُؤْمِنِ بَيْتُ اللَّهِ 42 imdi ādemiñ (147)göñli bir şāf āyīnedir ol āyīneniñ qalbi bu cemālullāhdır ki (148)° arşullāhdır ve hazīnetullāhdır ve secde-yi ° ubūdiyyet ve perestiş buğadır (149)ki ka° betullāhdır imdi bu ka° betullāhı kim ki ṭavāf eyledi farz u (150)vācibdir ki cemī° i varını yakmaya vire fahr-ı fenā ola imdi her kim ki (151)ṭıfıl olmadı yalancı ikrārı bu cemāle ve bu kemāle her kim ki ikrārı (152)yokdur İmānı yokdur İmānı olmayan münāfıkdır qavlühü Te° ālā 43 لَعْنَتُ اللَّهِ عَلَى الْقَوْمِ الْمُنَافِقِينَ (153)pes bu ikrār ile ikrār iderem derseñ (154)la° net ikrārına ve dañı diñine İmānına zīrā kim cemī° -i erenler kim gelmişlerdir (155)kılmışlardır ikrārına sābit varını ṭafīla eylemişlerdir cān ile baş (156)harc eylemişler idi nice nice imdi sen dañı Hākkı göreyim dersin (157)geç cān ile başdan arada qalmaya senlik Hāq dañı zāhīr ola tā ki (158)bī-şübhe bī-tereddüd Hākkı özinde müşāhede idesin imdi ey ṭālīb (159)fahr-ı fenāyı fehim idrāk eyle kim Fātiḥatü'l-Kitāb dört ismi vardır [70b](160)çār ° anāşır ° adedince evvel

42 Müminin kalbi Allah'ın evidir, müminin kalbi Allah'ın arşıdır, müminin kalbi Allah'ın hazinesidir.

43 Allahü Teālâ'nın laneti münafık toplumun üzerine olsun.

Fātiḥatü'l Kitābdır ikinci Elḥamdülillāhdır (161)üçüncü Seb° a'l-Meşānīdir ve dördüncü Amme'l-Kitābdır ki aşıl kā° inātdır (162)ḥāk ve bād ve nār ve ābdır ve biri daḥı budur ki Fātiḥatü'l-Kitāb yigirmi bir (163)ḥurūfdur vech-i Ḥavvāda muḳayyeddır ḳavlühü Te° ālā (164) ⁴⁴ رَقَّ مَشُورٌ فِي رَقٍّ مَشُورٌ imdi ey ṭālib eger dilerseḡ Ḥaḳ Te° ālā zātını (165)ve şıfātını müşāhede eylemege ḳavlühü Te° ālā ⁴⁵ وَارْكَرْ رَبِّكَ فِي نَفْسِكَ وَلَا (166)pes Ḥaḳ ° azze ve celle buyurur beni isteyen öz kendi nefsinde (167)istesin zīrā ḥadīs-i ḳudsīde buyurur ⁴⁶ مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَهُ رَبُّهُ (168)pes imdi kendi nefsinden ḡāfil olan Ḥaḳdan daḥı ḡāfildir ḡaflet-i (169)ḥor merātib-i ḥayvāndır pes ne sebebidir ki ādem ḥayvān ola imdi ° āşıḳ-ı (170)şādıḳ bir naẓar eyle Fātiḥatü'l-Kitāb yigirmi bir ḥurūfdur ki vech-i Ḥavvāda (171)naḳış olmuştur zīrā fātiḥa yedi āyetdir yedi ḥaṭṭı Ḥavvā ° adedince ki ummü'l (172)kitābdır iki ḳaş dört kirpik bir saç yedi Ümmü'l-Kitāb oldu (173)adı imdi ey ṭālib-i faḥr-i fenā bir daḥı budur ki Fātiḥatü'l-Kitābda sī ve dü [71a](174)ḥurūfuḡ yedi ḥaṭṭı gelmemişdir imdi Ḥavvānıḡ vechinde daḥı ol yedi ḥaṭ (175)gelmemişdir zīrā Ḥavvānıḡ vechi yigirmi bir ḥurūf ile inşādır yedi ḥaṭṭı ḳaradır (176)on dört ḥaṭṭı beyāzdır zīrā ḳaçan mevlūd anası ḳarnında ° ālem-i fānīye teveccüh (177)eylese ol yedi ḥaṭṭ ile şıfāt gösterir ki ḳara ḥaṭṭdır ve on dört daḥı (178)beyāzdır anıḡ muḳābelesinde dest-i hidāyet ile meşṭūr ve mektūbdur imdi (179)üç ḥurūf daḥı vardır elifde fe (ف) şādda dāl (د) nūnda vāv (و) imdi fehim eyle (180)kim bu yigirmi dört ḥurūf Ḥavvānıḡ vechindedir kim ḳavlühü Te° ālā ⁴⁷ لَقَدْ خَلَقْنَا (181)dir imdi cemī°-i ° ulūmuḡ aşı ḥaḳīḳatdır bu yigirmi (182)dört ḥurūfdur ki Ḥavvānıḡ vechinde meşṭūrdur cemī°-i semavāt u zemīn bu yigirmi (183)dört ḥurūf ile binādır zīrā gice ve gündüz yigirmi dört sā° atdır leyl (184)ve nehār bir ān ve bir sā° at ḳararı yokdur şıfāt-ı āḥsen-i taḳvīmī zikir eyle (185)zīrā kim vech-i hidāyetdir imdi sen daḥı kendi ḥilḳatıḡ bilmek dilerseḡ özünü (186)mürşide vir tā kim saḡa ḥikmet-i hidāyet nedir anı bildire zīrā kim bir ḳişi kendi (187)zātını bilmek mümkīn degildir tā kim pīrlerin iḥsānı olmayınca bir ḳişi [71b](188)kendi ḥilḳat-i ° ālemine yol bulmaḳ ḳābil degildir zīrā kim Resūl ° Aleyhisselām (189)buyurmuşdır ⁴⁸ پِيرٌ مِّنْ خُدَايِي مِّنْ (190)° ālemi ° anāşır birle yoḡururlar binā örürler nitekim bāb-ı şerī° atla bāb-ı ṭarīḳatla (191)bāb-ı ma° rifetle bāb-ı ḥaḳīḳatla binā örürler el-ḳışsa baṭn-ı ādemden geldiḡi gibi (192)ikilikden seni zūhūra getirür nitekim bir ḳişi iki kerre anadan gelmese ādem

⁴⁴ Tur 1-3

⁴⁵ Araf 205

⁴⁶ Kendini bilen Rabbini bilmiştir.

⁴⁷ Tin 4

⁴⁸ Benim önderim benim Rabbimdir.

(193)olmaz zīrā kim biri anadan gelmekdir ve biri pīrlerden gelmekdir imdi
(194)anadan gelmek beşeriyetdir taqlıddır bir dağı pīrlerden gelmekde °ālem-i
(195)taḥḳīḳdır ḳavlühü Te°ālā⁴⁹ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ (196)ya°nī
Ḥaḳ Subḥānehü ve Te°ālā ḳulunı böyle buyur kim bir kişı andan gelse ḳulümāt nūridır
(197)imdi pīrlere irse nūr-ı hidāyetdir ol zamān Ḥaḳ Te°ālā ḳulunı ḳulümātından
çıkarup (198)nūr-ı hidāyete iḥrāc eylese gerekdir ol zamān kimse ehl-i hidāyet olup
(199)zātını ve sıfātını bilse gerekdir beyit:

Fā° ilātün Fā° ilātün Fā° ilün

Her ki irdi pīrlere ol nūrdur
Dört kitāb (200)anuḡ yüzine meşūrdur

Uş sekiz cennet yüzine intizār
Ḥüsn-i ḥulḳıḡ anada (201)meşūrdur

Kim ki virmez āl-i evlāda yüzün
Bāli yoḡdır bir ḳuru zenbūrdur

[72a](202)Maḳşūda ırmeyeserdır şon ucı
Bu şıfātından °ākıbet ol dūrdur

Ey Vīrānī (203)ḳıl tevellā ḥānedāna
Çünki saḡa ol pīrlerden düstūrdur

zīrā kim suflīden °ulviyyeye (204)tebdīl olsa gerekdir ol zamān ol kimsenüḡ ism-i
müsemması °arşullāhda (205)defteri ḳayıd olsa gerekdir imdi bir kimsenüḡ ismi
defter-i hidāyete naḳış olsa (206)ol kimse hidāyetdir imdi vay saḡa kim pīrlere kimdir
arada bu ḥikmet nedir bilmeyesin (207)beşeriyetden arınup insān olmayasın yā pes
bu cihāna gelmekden murādın nedir (208)ve maḳşūdun nedir neye geldiḡ bilür misin
imdi bir kimsenüḡ ismi defter-i hidāyete (209)ḳayıd olmasa ādemi ādemizād degildir
gerçi şüretā ādemdir ma°nīde dīvdır dīv olan (210)ehl-i inkārdır zīrā ol kimse kim
ḥālīş muḥliş kendüyi varını pīrlere virmedi (211)nefsi hevā elindedir ḳāhirā pīrlere ile

⁴⁹ Bakara 257

bâtnını nefsi muḳtezâsında pes ol kimse (212)ehl-i inkârdır zîrâ ehl-i inkâr olan kâfirdir nitekim Hâḳ celle ve ° alâ şānühü (213)ḳur° ān-ı ° aẓîminde buyurur وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَآ إِلَهَ إِلَّا مَا نَدْعُو 50 ma° nāsı budur kim (214)anlar kim kâfir oldılar doğru yol dutmadılar ve ḳale daḳı indi anlar doğru (215)yol dutmadılar imdi bir kişi doğru yol dutmassa Hâḳḳa irmez Hâḳḳı bilmez Hâḳḳı bilmese (216)cāhildir ḥaḳḳında Ḥazret-i Risālet buyurmışdır 51 الشَّيْءُ شَيْءٌ الْجَاهِلُ لَشَيْءٍ 51 [72b](217)imdi bir kimse cāhil olsa ya° nî Hâḳḳı bilmese ol cāhildir imdi bu eşyānıḡ (218)birinden degildir bu eşyānıḡ birinden olmayan şeytāndır pes imdi şeytāna (219)la° net vācibdir beyit:

Fā° ilātün Fā° ilātün Fā° ilün

Cāhilî şeytāna eyle la° neti

Ger dilerse bulasın Hâḳ rahmeti

(220)imdi ey ṭālib-i fāḥr-ı fenā bu ḥikmetiḡ ve bu ḳudretiḡ aşlını bilen bildi bilmeyen (221)cāhil ḳaldı imdi cehlinden arınmayan şüretā ādem ma° nîde ḥayvāndır gel imdi (222)cehid eyle şifātını zātını mirāta dutar yoksa sonra utanırsın ḡāfil olma aşlıḡı (223)yaḡşiden tanı tā ḥikmet ü ḥidāyet nedir bilesiḡ ve dīdāra vāşıl olasın (224)imdi dīdāra vāşıl olmaḳ dilerseḡ fāḥr-ı fenā ol ḥalāyıkdan biri ol (225)ḳavlühü Te° alā 52 طَلَمُوا فَتَمَسَّكُمْ النَّارُ 52 budur ki ve yā cemā° at fıḳarā-yı (226)ṭarīḳat ve ° ulemā-i şerī° at meyil eylemeḡ zālimgere ya° nî dünyā ardınca yorulup (227)dünyāya muḥabbet idenlere tā kim cehennem āteři sizi yaḳmaya özini Muḥammed ° Alīye (228)jirişdır zîrâ kim fāḥrın cānı Muḥammed ° Alīdir ve delīli pīrlerdir imdi bir daḳı budur kim (229)fātiḥatü'l kitābın aşlı ° adedi yigirmi sekiz ḥurūf ādemiḡ cemāli ve kemāli (230) ° adedinceḳ zîrâ kim anuḡ vechinde yigirmi sekiz kitābet naḳş-ı ḥidāyetle mestūrdur (231)ve mektūbdur ve bir daḳı lām elifdir yigirmi ṭoḳuz olur ḥurūf fe-emmā lām elifiḡ [73a](232)kā° im-maḳāmı dört ḥurūf vardır Zebūrda Tevrātda İncīlde Furḳānda (233)mürekkēbdır ki ol sebeḳden Ādem ° Aleyhisselām bu dört kitābın kemāli ḳudretine (234)ve ḥikmetiniḡ nihāyetine irişmişdır anıḡcün Ḥilfetüllāḥ ve Hidāyetüllāḥdır (235)imdi pākīze-zāt bir daḳı budur ki bir noḳta ata belinden ticāret eylese (236)ana rahmine ya° nî ki baṭn-ı Ḥavvāya teveccūḥ eylese anda aḡa yedi kevākib (237)terbiyyet eyler tamām ṭoḳuz ay ṭoḳuz gün ṭoḳuz sā° at

⁵⁰ Kâfirler doğru yolun olmadıḡını ve onların doğru yola ulaşamayacaklarını söylediler.

⁵¹ Şey bir şeydir, cahillik hiçbir şeydir.

⁵² Hud 113

üzerinden (238)geçince her biri bir ay hükmi hükümet eyler tâ yedi ay tamâm oldukça
oğlan (239)dağı tamâm olur eger ol demde icâzet-i inâbet olup °âlem-i fânîye ticâret
(240)eylese ol yedi ayın içinde oğlan kemâle yeter eger ticâret itmeyüp (241)hükmi
hükümet yine Zühale degse bir ay Zühâl hüküm eyler andan nöbet Müşterîye
(242)diger Müşterî dağı bir ay toğuz gün toğuz sâ°at hüküm eyler andan
(243)Müşterîdir kim alur da°vet-i icâzet birle ol oğlanı °âlem-i fânîye getirür
(244)andan ol oğlanın vücūd-ı hikmeti binā-yı Havvā ile haşır oldısa toğuz (245)ay
tamâm olıcağ °âlem-i fânîye sefer eyler ve eger vücūdı Âdem ile binā oldısa
[73b](246)toğuz ay toğuz gün toğuz sâ°at olunca dār-ı fenāya ticâret eyler andan
(247)ol oğlan °âlem-i bāde °âlem-i āba düşer feryād eyler göz yaşı revān olur
(248)andan hikmet ve hidāyet birle oğlan balığa biner andan öküze biner andan
(249)beste-dihānında ol yirmi sekiz hurūf-ı müfredāt °adedince dindānesi satır
(250)olmağa başlar andan cemāl-i hidāyet tecellî eyler ol yedi haṭ °adedince zīrā kim
(251)ol yedi haṭ çār °anāşır birle müferreḥ olmuşdır imdi dört kez yedi (252)sī ve dü
hurūf olur hidāyetdir ki cemālinde ve dihānında ve dindānesi anı (253)°adedince
ki hikmet ve hidāyetdir andan kemāl-i kudret yedi yıl üzerinden (254)devr eyleyince
ol yedi yıl arasında °âlem-i beşerîyyet ile kesbî dindānesin döker (255)iki yedin yine
binā olur tamâm yedi yıl dağı üzerinden devr eyleyince (256)bedir olmuş aya döner
kuvvet ve kudret kendüde pinhān iken peydā olur (257)imdi fehim eyle yedi yıldız
yedi ay ve yedi yıl ve yedi dağı ol yıldız ki (258)pinhān iken peydā oldı temāmat
zuhūrı hidāyet birle zāhir oldı (259)yedi yıldız yedi aydır yedi yıl yedi yıl dağı
geçince ne oldı uş kaçan (260)on dörde irdi nev-civān cūşa geldi ol sâ°at Deryā-yı Nīl
[74a](261)mevc urup taşdı kudretinden furāt aḳdı ya° nī ḥatm-i āb u kil (262)beyit:

Fā° ilātün Fā° ilātün Fā° ilün

Düşdi bir pāre āteş ol ḥāneye
Yandı ol dem ḡālib oldı (263)od u yıl

Gel Vīrānī sözine tutgıl kulağ
Kim ne söyler işidesin (264)murg-i dil

İmdi ol dört yedi ki üzerinden devr eyledi anı °adedince ki (265)ol yedi haṭ
cemālinde baṭn-ı Havvāda kesib eylemişdi ve yedi yedi dağı (266)on dört beyāz sāde

haṭdır ve yedi daḥı kemāl-i ḥikmetden zuhūra geldi (267)temāmat sī ve dü ḥurūf kelāmullāh °adedincedir ki muḳaṭṭa° ātda gelmişdi (268)imdi fehim eyle kim Ḥaḳ Subḥānehü ve Te° ālā kelām-ı ḳadīminde buyurmuşdır (269) وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا وَأَسْمَاءَ كُلِّى (269) 53 dir ki cemī° -i mevcūdātın zātı (270)ve şıfātı āyinesi ādemdir gel imdi ādemi fehim eyle tā ki Ḥaḳ Te° ālānın kelām-ı (271)ḳadīminden ḥaberdār olasin zīrā kim Ḥaḳ celle şānühü furḳān-ı °aẓīminde buyurur (272) 54 طسم تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ مُبِينٌ ya° nī Ḥaḳ Te° ālā bellü eyleyicidir şol kitābın (273)āyetlerinden طسم ya° nī şüret-i ḥikmeti imdi ey ṭālib-i rāh-ı ḥaḳīḳat 55 مِنْ عِنْدِهِ أُمُّ الْكِتَابِ (274)dan murād ādemdir ādemden murād Ḥaḳdır ve Ḥaḳdan murād [74b](275)Muḥammed °Alīdir ve anların cemālını ve kemālını bilmekdir pes imdi Ḥaḳḳın cemālī (276)ve kemālī Muḥammed °Alīdir zīrā Ḥaḳ cemālinden ve Ḥaḳ kemālinden zuhūra gelür gel imdi (277)yaḥşiden ādemi tanı özüni fehim eyleyesin zīrā kim Ḥaẓret-i Risālet °Aleyhisselām (278)buyurur مَنْ عَرَفَ 56 imdi bir kişi nefsini bilse (279)Ḥaḳḳı bildi ve eger iḥmāl eyleyüp bilmedise ol ādem ādemzāt degildir pes (280)zāhir yer iḳer gezer söyler işidir alır verir güler oynar ḥayvān daḥı yer iḳer (281)gezer söyler işidir diḡler alır verir güler oynar °ādemī gibi cimā° eyler hele ol (282)ḥayvāndır ādem ādemdir ḥayvāna ḥayvān dirler insāna insān dirler pes ḥayvānda (283)ḳanı bir artıḳ yer var mıdır pes imdi وَلَقَدْ 57 āyeti ḥayvān ḥaḳḳına (284)gelmemişdir ādem ḥaḳḳına gelmişdir var imdi ādem isen insāniyyetiḡi (285)fehim eyle ḳavlühü Te° ālā وَإِنْ تَدْعُهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا يُسْمِعُونَ وَتَرَاهُمْ 58 pes ma° nīsi budur ki elif(ل) lām(لا) rā(ر) oḳursun anları doḡrı yola dep ya° nī (287)doḡrı yola geleler işitmeyenler Ḥaḳ sözi daḥı görsün anlar baḳardır (288)ya° nī şıḡırdırlar imdi ey mü°mīn bilürsin nıṭḳ-ı Ḥaḳda ḥilāf olmaz [75a](289)yoḳsa olur dersen ṭeberrāya müstaḥaḳ olursun imdi ey yār-ı şādıḳ Ḥaḳ (290)Te° ālā zātına ve şıfātına maẓhar düşmek dilerseḡ bir mürşide iriş kim tā ki ol (291)mürşid seni menzile irişdirir ve ammā sende bu ḳadar diḳḳat gerek kim herḡiz pīriḡiḡ (292)nuṭḳından ṭaşra bir yer eylemeyesin tā kim ol seni menzil be-menzil rūḥ-ı hidāyete ulaşıdırır (293)imdi şol hidāyete ol kimse irişür kim baş ile cānı pīriḡiḡ (294)yolunda fedā eyleye tā kim ol pīr anı bu üç rūḥ ile zinde ḳıla evvel rūḥ-ı nebātī ikinci (295)rūḥ-ı ḥayvānī üçüncü rūḥ-ı cismānī imdi bir kimse rūḥ ile zinde olduḡın bilmese (296)insān mertebesinde vāşıl olmaz insān mertebesinde vāşıl olmayan rūḥ-ı

⁵³ Bakara 31, Allahü Teâlâ Âdeme bütün genel isimleri ve bütün güzel isimleri öğretti.

⁵⁴ Ta-sin-mim bu apaḳık kitabın ayetleridir.

⁵⁵ Rad 39

⁵⁶ Kendini bilen Rabbini bilmiştir.

⁵⁷ İsra 80

⁵⁸ Şayet onları doḡrı yola çağırırsan işitmezler, onların boş boş baktıklarını görürsün.

insânîde (297)kadem başmaz rūh-ı insânîde kadem başmayan rūh-ı ıẓāfile zinde olmaz (298)imdi evvelā rūh-ı nebāddır ki bābı şerī° atdır şuya mā° ildir ikinci rūh-ı hayvāndır kim (299)bābı tarīkatdır oda mā° ildir üçünci cismānîdir ki bābı ma° rifetdir yele mā° ildir dördüncü rūh-ı insânîdir(300)bābı haqīkatdır toprağa mā° ildir beşinci rūh-ı ıẓāfîdir ki gürüh-i nācîdir imdi (301)ey tālib-i sırr-ı ilāhî bu beş rūhıñ aşlı nedir el-cevāb fazıl bir zāt ol şāhib-i (302)ta° vīl-i Qurān ya° nī Hazret-i Şāh-ı Merdān bir bendesine böyle ma° lūm (303)idüpdür kim şerī° at bir şudur ol şerī° at şuyuna yunmayan müslimān olmaz [75b](304)ve tarīkat bir āteşdir ol tarīkat āteşinde pişmeyen puhte olmaz ve ma° rifet bir yeldir ki (305)yel esmeyince şu akmaz ve od da yanmaz ve çiyi pişmez ve yel esmeyeydi cemī° -i (306)eşyānıñ dem nefesi bağlanur ve Maḳālātı Hācī Bektāş Velīde buyurur yel esmese dāneler (307)şamandan arınmaz ve haqīkat bir toprakdır ve ol toprak bu üç eczāya mü° ekkeldir (308)eger mü° ekkel olmasa insān beşeriyetden arınup māsivāyı terk eyleyüp özünü (309)rūh-ı ıẓāfiyyeye ulaştırmaz ve rūh-ı ıẓāfî gürüh-i nācîdir ve gürüh-i nācî (310)gürüh-i evliyādır ve gürüh-i evliyā andan ma° lūm olur kim bu dört eczāyı kendüde (311)puhte eylemiş ola ve cemī° -i māsivāyı ve hevā-yı nefsinı ve tama° kendüden red eylemiş (312)ola tā ol kimse insān nedir ve şeytān nedir anı bile ve rūh-ı ıẓāfîde kadem (313)başa gürüh-i nācî ve gürüh-i evliyādan ola zīrā kim ol şāh-ı şehinşah ya° nī (314)ol ° Aliyyün veliyyüllāh kendi kerem-i luṭfindan buyurmuşdır şad kelimesindeki budur

Fā° ilātün Fā° ilātün Fā° ilātün Fā° ilün

(315)Çend bend-i ümmîdi be-gez zār-ı fikr-i cihān
Kez kemīn gāhīt ecel ber seret bāzed nāgehān⁵⁹

(316)imdi ° aşık-ı Yezdān bu fenā fānī cihāna nice bend ümîd eyleyesin uşda bir ān
(317)içinde ecel dāmına taḥḳīḳ bilürsin kim düşeceksin cihānıñ varlığından vahdete
(318)ir gör vişālî tā ki yüz göstere saña ol ḳadīm Zü'l-Celāl beyit:

Mefā° ilün Mefā° ilün Fe° ülün

Beri gel aç [76a](319)gözünü cān cihāna

⁵⁹ Ne zamana kadar ümid bağında olacaksın, dünya düşüncesini ağlayışını bırak (Çünkü) bir zaman gelecek ecel senin başına ansızın oyun oynayacak.

Cemî' -i eşyâ rücû' -ı âyine aşı

(344)Budur noktañ ezelden bâb-ı fażlı

⁶³ كَلِّى يَرْجِعْ إِلَّا أَسْأَلِهِ imdi ey ṯalib-i (345)ḏiḏâr-ı H̱aḡ bir daḡı budur ki ādemüṉ vechinde s̱î ve dü ḡurûf-ı kitābet dest-i (346)hidāyet ile naḡış olmuşdur bilmek gerekdir ki ve dört ḡurûf daḡı vardır lām (347)elifñ ḡā° im-maḡāmıdır ki كَا ve زَا ve جَا ve پَا dır bu dört ḡurûfdır Zebūrda [77a](348)ve Tevrātda ve İncilde ve Furḡānda mürekkeb olmuşdır ol s̱î ve dü kelime-i (349)kelāmñ sırrıdır ve esrārıdır kim ādemüṉ vechinde ḡudret-i ilāhī ile naḡış (350)olmuşdır ve on dört daḡı ve on dört daḡı kırḡ altı ḡurûf olur dört °anāşır (351)birle tamām elli ḡurûf olur nokḡa °adedince ve elli vaḡit namāz °adedince (352)kim mi°rāc gicesinde H̱azret-i Resūlullāh hidāyetden farz olmuşdır bilmek bulmak (353)ḡılmaḡ gerekdir ol demde H̱azret-i Resūl °Aleyhisselām H̱azretinden diledi kim elli (354)vaḡtiñ beş vaḡite ḡarār eyledi ḡavlüḡü Te°ālā مَنْ جَاءَ eyleyesin (363)yüz ḡaḡḡ-ı ilāhiyi hidāyet olur ḡaf (ق) ve'l-ḡur°āni °adedince ol sebebḏen yüz ki (364)yüz ḡutmuşlardır nitekim H̱aḡ Te°ālā buyurur ⁶⁸ إِنَّ اللَّهَ هُوَ رَبِّى وَرَبُّكُمْ (365)imdi cemāl-i ādem hidāyetdir var cemāl-i ādemi yahşıdan (366)tanı tā Allah Muḡammed °Aliyi incitmeyesin ve sözlerine muḡālifet eylemeyesin (367)zīrā kim H̱aḡ Subḡānehü ve Te°ālā buyurur ⁶⁹ إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ

⁶³ Her şey aslına döner.

⁶⁴ Enam 160

⁶⁵ Bakara 1-2

⁶⁶ Ben çokça bilen Allahım.

⁶⁷ Mirac gecesinde Rabbini en güzel şekilde görmüşün.

⁶⁸ Ali İmran 51

⁶⁹ Allah'a ve Resulune eziyet edenleri Allahü Teâlâ dünyada ve ahirette lanetlemiştir.

imdi āḥsen-i taḫvīmi inkār (369)eyleme
kim cemāl-i hidāyetdir zīrā kim Ḥaḫ Te°ālā buyurur bayıḫ anlar incidirler
(370)Taḡrıyı ve Resūlini ya°nī sözlerine i°timād itmezler ve anların zātına ve şifātına
(371)iḳrār eylemezler imdi anların üzerine Taḡrının la°neti vardır ve dünyāda (372)ve
āḫiretde anlar için yaraḫlandı °azāb-ı ḥor eyleyici ḥorluḫdan murād esfele°s-sāfilīndir
(373)beyit:

Fā° ilātūn Fā° ilātūn Fā° ilūn

Ādem iseḡ düşme esfel şūrete
Elde iken (374)virme amān fırşata

Gel berū iste cemāl-i Ḥazreti
Keşreti defi° it iste (375)vaḫdeti

İmdi maḫām-ı keşret benligi terk eylemek ile gider ve benlik dünyāyı [78a](376)terk
eylemek ile gider imdi dünyāyı terk eyle belki şey°-i dost zīrā kim (377) Ḥazret-i
Şah-ı Şehinşāḫ ya°nī İmām-ı °Alī Kerremellāḫü veche buyurur beyit:

Fā° ilātūn Fā° ilātūn Fā° ilātūn Fā° ilūn

Her ki (378)a°zā-ı zirin set ve bezm-i eset revān
Ona başa° ḫayre çeşm-i taḫt-ı rümī (379)bed zübān

Ya°nī demek olur kim her kimiḡ aşaḡı °azāsı yumuşaḫ olsa anuḡ (380)gözi ḫatı ve
yüzi pek ve sözi bed olur imdi ḡāfil olma ol şāḫ-ı (381)velāyet sözünü şındırma eger
bende-i āl-i merdān iseḡ eger bende-i āl-i mervān (382)iseḡ la°net cān-ı ḫabīşine var
nefsiḡ hevāsında mademki °ömriḡ āḫire irer (383)gördüklerin ḫorḫmayasın zīrā
erenler buyurmuşlardır ḫan eyleyen gelsün nefsi (384)öldürmeyen gelmesün imdi
erenlerin sözünü şındıran ol kimsedir ki gelür (385)evliyā dergāḫına evliyāya
bendeyim der tāc post ve ḫırḫa ve faḫrıḡ libāsını (386)giyer ve başın tıraş ve erkānı
ḫabūl eyler andan döner ol faḫır libāslar ile ol (387)erkān ile zinā ve livāta eyler ve
yalan söyler ben ehl-i faḫrım dir kezzāblıḫ eylersin (388)Ḥaḫ Subḫānehü ve Te°ālā
buyurur (389)فَمَنْ حَاجَّه فِيهِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَأَنْفُسَنَا

51

Fā° ilātün Fā° ilātün Fā° ilün

Haqqı bunda görmeyen a° mādır
(418)Her ki gördi zübde-i a° lādır

Ġāfil olma aç gözini ey ehl-i dīn
Haṭṭ-ı zātın ° allāme'l-esmādır

(419)Men ° arefle nefsiñi fehim eyle var
Ol ki bildi vākıf-ı mevlādır

(420)İşte her kim bilmedi bu hikmeti
Cāhil lā-şeydir ol rüsvāydır

Ey Vīrānī [79b](421)zülûf ve kaç kirpigi
° Arş-ı raḥmān leyletü'l-esrādır

İmdi ey tālib-i (422)dīdār olan Haḡ Subḡānehü ve Te° ālā ādemi yaratdı var eyledi
ya° nī dört muḡālif (423)eczāyı birbiriyle müfred eyleyüp mürekkeb eyledi ḡavlühü
Te° ālā ⁷⁷ وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ (424) سَلَالَةٍ مِّنْ طِينٍ مِّنْ نَّارٍ وَمِنْ هَوَاءٍ ya° nī şudan ve toprakdan ve
oddan ve yelden imdi (425)fehim ve idrāk eyle zīrā cümle kerāmetin ve hidāyetin
ādem bildi ve kendi zātını ve şıfātını (426)ve fī'l-mertebe ḡālını ve cemālını ve
kemālını fī'l-cümle ādem bildi pes imdi fehim eyle (427)ol dört ° anāşır birle
mürekkeb eyledi ol çār ° anāşır muḡābelesinde dört rūḡı (428)vücūd-ı ° azīzine yār-ı
vefādār eyledi ol dört rūḡ muḡābelesinde dört ḡāne-i (429)rūḡānı būnyād eyledi ve ol
dört ḡāne-ḡāḡıñ üzerine dört mü° ekkel ḡodı (430)ve ol dört mü° ekkale dört ° ālem
virdi ve ol dört ° ālem muḡābelesinde dört ferişte (431)ḡodı ve ol dört feriştenin
üzerine dört kuvvet virdi ve ol dört kuvvetin (432)muḡābelesinde dört kitāb virdi ve ol
dört kitābın muḡābelesinde (433)dört ḡurūf berkitdi ve ol dört ḡurūfuñ üzerine on iki
nokḡa ḡodı (434)ve ol on iki nokḡa ° adedince iki imām-ı ḡümām beyit

⁷⁷ Müminun 12

Fā° ilātün Fā° ilātün Fā° ilātün Fā° ilün

İhtiyār-ı °ālem oldur Şāh-ı (435)Haydar ihtiyār
Rüşen oldu gün yüzinde °arş u feriş her diyār

Muştafānıñ gözleri [80a](436)nūrı Hasan hem şāh Hüśīn
Kurretü'l-°aynim didi aña Resül-i Gird-gār

°Ābidīn (437)Bākırī Ca° ferī imām Kāzımın
Dün ü gün medhın iderin yok dilimde gayri kār

(438)Şāh-ı heştimdir Taķī hem be Naķī vü °Askerī
Bunları sevmezse la° net şad-hezār (439)şad-hezār

Mehdi-i şāhib zamānıñ kuluyam kurbānyam
İsmile Vīrāniyem (440)hubbü'l-°Alīyem āşikār

Ve çārda maķşüm-ı pāk ve Hādīcetü'l-Kübrā ve Fāḫimatü'z-Zehrā (441)aḫlamışlardır ve bu yigirmi sekiz aşl-ı kâ° ināt °adedince sī ve dü (442)müfredāt gelmişdür ve bu yigirmi sekiz ḫurūfuḫ her birine bir elif virdi (443)teraḫḫī eczā eyledi ve ol eczānıñ her birine bir lām elif ḫodı ol her (444)lām elif her bir eczānıñ ḫā° im-maḫāmı oldu zīrā kim ol lām elifle yigirmi (445)toḫuz ḫurūf olur yigirmi toḫuz sūre-i ḫur°ān ıñ evvelinde ḫurūf-ı muḫaṭṭa° āt (446)gelmişdir ve ol ḫurūf-ı muḫaṭṭa° āt °adedince ebced-i kebīr °adedince Fāṭiḫatü'l-Kitāb (447)gelmişdir ve Fāṭiḫatü'l-Kitāb °adedince yüz on dört sūre gelmişdir ve yüz on (448)dört sūreniñ ikinci sūresi Fāṭiḫada gelmişdir nitekim sūre-i Baḫara ve Āl-i-°İmrān (449)sūresi Fāṭiḫatü'l Kitābda gelmişdir zīrā kim Fāṭiḫatü'l-Kitābda yigirmi bir ḫurūf (450)gelmişdir ḫaṭṭ-ı ḫavvā °adedinedir kim Ümmü'l-Kitāb ve seb° a'l-meşānī vech-i cemāl-i [80b](451)ḫavvādır kim yigirmi bir ḫurūfdır imdi ey tālib-i faḫr-ı fenā fehim eyle sūre-i Baḫara (452)ve sūre-i Āl-i-°İmrān bismillāh °adedince gelmişdir zīrā bismillāh demek evvel dimekdir (453)anıḫçün bismillāhsız bir işe el ḫoyulmaz eger bismillāh dimediyeñ işlese (454)ḫarām olur eger yemek eger içmek ve geymek ve oḫumak muḫaşşal kelām her ne nesne kim (455)bismillāhsız ola ḫarāmdır zīrā bismillāh ismüllāhdır ismi müsem mānıñ °aynıdır (456)imdi Ḥaḫḫıñ ismini ve müsem māsını aḫla zīrā Ḥaḫ Te° ālā

buyurur ⁷⁸ وَاللَّهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى (457)işte ismini bildik ve müsemmasını daı anla tā kim Hāḫ Te° ālā kim idügin (458)bilesin ve fehim eyleyesin zīrā kim Hāḫkı bilmek Hāḫқа ikrār kılmāḫ yavlaḫ gücüdür ve güci (459)āsān eylemege mürşid gerekdir pes imdi müşkülün āsān olsun dersē (460)bismillāh kimdir bānı altındaki kimdir ki bismillāh dirler ve ol bismillāhsız işe (461)başlasān ḫarām olduğundan murād neden anla ki ismüḡ müsemmasına vāḫıf olasın (462)ve müsemmadan murād kimdir ve ol bānı altında nokḫa kime işāretdir ve ol nokḫa (463)kimi beyān ider ki ol nokḫayı anmasān yedüḡiḡ ve geydiḡiḡ ve işlediḡiḡ fi'l-cümle ḫarāmdır (464)bilür misin ve bilmege ḫālīb olur mısın yoksa cāhil ḫalur mısın şüretā ādem (465)ma° nīde ḫayvān olur mısın yoksa bu erkān üzerine gelür misin veyā bilmeyüp [81a](466)ehl-i cehennem olur mısın şıfāt-ı esfeli ḫabūl kıılır mısın imdi Hāḫ (467)Te° ālā ādeme güç eylemez zīrā ḫur° ānda buyurur ⁷⁹ وَلَكِنَّ النَّاسَ أَنْفُسُهُمْ يَظْلِمُونَ (468) إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئًا (468) imdi bu āyetin ma° nāsı budur kim (469)Hāḫ Te° ālā bir kimseye zulum eylemez her kışı yine zulmi kendiye eyler pes bir kışı (470)kendiye zulum eylese zālimidir ḫavlühü Te° ālā ⁸⁰ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ pes şunlar (471)anlardır kim zālimler zīrā kim kendülere zulum eylerler pes gel berü sen kendiye zulum (472)eyleme bil bismillāh kimdir ve anıḡ erkānını yerine getür tā hidāyet ḫapusına (473)göz aḫasın ve bile hidāyet kimdir velāyet kimdir ve nedir imdi ol nokḫa (474)ol velāyetdir ki anuḡ nām-ı şerīfi ° Alīdir ki veliyyullāhdır evvel ve āḫir (475) ⁸¹ هُوَ الْأَوَّلُ هُوَ الْآخِرُ هُوَ الظَّاهِرُ هُوَ الْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ فِي النُّقْطَةِ تَحْتَ الْبَاءِ (475) evvel ve āḫir (475) ⁸¹ هُوَ الْأَوَّلُ هُوَ الْآخِرُ هُوَ الظَّاهِرُ هُوَ الْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ فِي النُّقْطَةِ تَحْتَ الْبَاءِ (475) (476)bānı altındaḡı nokḫa budur beyit:

Mefā° ilün Mefā° ilün Fe° ülün

° Alīdür nokḫa-i evvel hidāyet

(477)° Alīdür āḫir-i nūr-ı velāyet

° Alīdür her dü ° ālem zāt-ı muḫlaḫ

° Alīdür (478)ḫudret-i ḫikmet kerāmet

° Alīdür şüret-i raḫmān ° Alīdir

° Alīyi sevmeyeniḡ (479)cānına la° net

⁷⁸ En güzel isimler Allahü Tealanındır.

⁷⁹ Yunus 44

⁸⁰ Maide 45

⁸¹ Hadid 3

° Alīdür ey Vīrānī tende cānıñ
Kim anı sevmedi la° net [81b](480)beğāyet

İmdi ey t̄alib-i faḥr-ı fenā bildin mi ° Alī kimdür Velī kimdür ve hüve'l-° alıyyü'l-
° azīm (481)kimdir imdi bu ° azamet ve bu ḥikmet ve bu ḳudret ve bu ḳuvvetdir ki
cemī° -i mevcūdātıñ (482) ° aynında gezen ve gözde ve ḳulaḳda ve dilinde cārī olan ol
Ḥazret-i (483)Şāh-ı Şehinşāhdır ve ammā baṣr-ı ° ālemi idrāk idemez ve idemediḡi
ecilden (484)cehālet şīşesiñ ṭaşa ḳalup sındırmaḡa ḳuvveti yetmez zīrā kim yalnız taş
(485)dīvār olmaz imdi bu ḥikmet ve bu ḳudrete kimse yetmez mürşidi ve mürebbī
olmayınca (486)Resūl ° Aleyhisselām buyurur ⁸² لَوْلَا الْمُرَبِّيُّ وَمَا عَرَفْتُ رَبِّي imdi t̄alibiñ
(487)diḳḳati ve pīrleriñ ° ināyeti ve erenleriñ himmeti irişmeyince velāyet irişimeyince
(488)velāyet sırrını görmek mümkün degildir şı° r:

Fā° ilātün Fā° ilātün Fā° ilün

Murtaẓāyı bilmeyen ḥayvān (489)olur
Şüretā cānlu velī bī-cān olur

Murtaẓāya her kim iḳrār eylemez
Uş (490)şehādet bil aḡa bühtān olur

Murtẓāyı fehim iden ādem durur
Kim ki bilmez (491)şanma sen insān olur

Murtaẓānıñ yolına baş oynayan
Evvel āḡir şāḡib-i (492)erkān olur

Murtaẓānıñ ālinüñ evlādınüñ
Rāhına ḳurbān olan Vīrān olur

(493)İmdi ey şāḡib-i erkān-ı dīn ve ey sūrūr-i nūr-ı güzīn bu ḥikmetiñ aşlına
[82a](494)ireyim dirsen özüni bir şādıḳu'l-ḳavle irişdir yoksa zulumātta ḳalursın şaḳın
(495)şıfātıñ sermāyesi elden gider ḳalursın ḡor ḡaḳīr bozulur tılsımıñ ° aḳlı ise

⁸² Beni terbiye eden olmasaydı Rabbimi bilemezdim.

(496)başdan gider göz yumulur söz tutulur el ayak pāyidār olmaz vücūd köhnesi
(497)hāke düşer pes ol zamān hālīñ nite ola imdi ey tālib-i fahr-ı fenā durma
(498)oturma yeme içme gülme oynama ġayri hayālī gönülden gider iriş bir reh-
nümānıñ (499)hāk-i pāyine ol nefsiñ hevāsından ve tama°ından ve ġıybetden ve
hırşdan ve °adāvetden (500)ve kinden ve kibirden ve hasetden ve halk-ı °avāmdan ve
almağdan ve şatmağdan ve fenā mülkinüñ (501)fī°l-küllī lezzetinden ba°id ol eger
isterseñ maķşūdu hāşıl eyleyesin hayāl-i (502)hāmdan kesil gönül āyinesin sil yalan
söyleme şāfī olsun dil andan ölse (503)ehl-i necīl işte bu on iki nesne ādemi hidāyete
ulaşdırmaz varıp bir ehle (504)dağı irişdirmez zīrā kim dünyāya benimdir dersin
nefsine uyarsın ve tama° (505)eylersin uş bu iki nesne ile onı dağı vücūd bulur pes bu
iki nesneyi (506)her kimde görürseñ onı dağı anda mevcūddur imdi muṭlaķ şeyṭān
deyüp (507)teberrā kıldığın nesne ol kimsedir imdi bu on fī°li ḳatıl eylemek dilerseñ
(508)nefsiñ hevāsından geç ve tama° dağı eyleme tā ki bu nesne vücūd bulmaya fahr-ı
fenā [82b](509)ol nefsiñ lezzetinden geç zīrā Hāk Te° ālā buyurur kim (510)أَبْنَكُم لَأُتُونُ
imdi (511)الرَّجَالُ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النَّاسِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ تُجَاهِلُونَ⁸³ ma° nāsı budur kim bayık siz gelür
misiz er oğlanları şehvetden yaña (512)ya° nī livāṭa eylemege °avratlardan artık bilin
ki siz ya° nī cāhilsiz Hākdan (513)ve kendileriñizden ġāfilsiz nitekim Hāzret-i Resūl
buyurur⁸⁴ كَانِ أَتَوَكَّ (514)الْجَاهِلُ عَدُوٌّ وَلَوْ imdi eşde ḥadīş işde āyet fehim ve idrāk eyle
(515)insān olayım dersseñ fehim ve idrāk eyle şeyṭān ve Ebū Cehil olayım dirsən
(516)imdi bir yerde dağı buyurur ḳavlühü Te° ālā قَالُوا أَخْرِجُو (517)فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ
ma° nāsı (518)أَبِ لُوطٍ مِنْ قَرِيْبِكُمْ إِنَّهُمْ أَنَاسٌ يَنْظُرُونَ⁸⁵ budur kim Hāk Te° ālā ol ḳavme cevāb
ḥiṭāb eylediği zamānda eyitdi (519)çıkarıñ köyüñizden Lūṭ ḳavmini ya° nī köyinden
murād gönüldür gönülden (520)aradıñ ol nefsiñ lezzetinden arınup ādemīler olasıñ
eger inanmazsañız (521)şeyṭānīler olasıñ teberrā size dağı müstaḥaḳ ola (522)قَالَ مَلْعُونٍ
beyit: مِنْ عَمَلٍ لُوطٍ⁸⁶

Mefā° ilün Mefā° ilün Fe° ulün

Beri gel diñle imdi birāder

Cevābım [83a](523)Hāk cevābıdır muḳarrer

⁸³ Neml 55

⁸⁴ Cahil düşmandır, her ne kadar baban bile olsa.

⁸⁵ Neml 56

⁸⁶ Lutīler (erkek-erkeğe ilişki) lanetlenmiştir.

Eger dilerseñ dutğıl kulağın
Murādın (524)viriserdür Şāh-ı Haydar

Yürü nefsiñ hevāsından hazer kıl
Şaķın (525)şeytānla olma berāber

Teberrādır hemīşe ol abdāla
Gezer nefsi hevāsında (526)ser-ā-ser

Vīrānī söz budur vallāhü a° lem
Naşīhat kendü kendü başına ver

(527)imdi ey birāder-i ° āşıkān ve ey tālibān-ı Şāh-ı Merdān eger bu kim (528)dirseñ
īmān göñlünde kalmasun şekki gümān zīrā kim şek bātıldır (529)bātıl ile rahmān bir
yerde eylenmez imdi bir evde rahmān olmasa ol şeytān (530)evi olur pes imdi bir eve
şeytān hüküm eylese ol evin içinde (531)olan varlığa daķı şeytān taşarruflık eyler pes
ne lāzımdır insāna (532)şeytān taşarrufāt eyleye ol daķı ehl-i nār olur nitekim Hāzret-i
Yemīnī Fazīletnāmesinde buyurur:

Mefā° ilün Mefā° ilün Fe° ülün

(533)Tama° kılma bu ° ālemin dānesine
Ki uru düşme varlık hānesine

Cihān (534)damı zelāletdir zelālet
Şaķın düşme melāletden melālet

İmdi (535)ey ādemzāt zelālet ve melālet ādem şānına gelmemişdir ādem şānına
(536)gelen budur ki ādem kendüyi bile ve bula ve zelālet ol kimsenüñ şānına
gelmişdir ki [83b](537)leyle ü nehār tālib-i dünyā ola maķām-ı vaħdete el irişdirmege
ve Muħammed ° Alīden (538)bī-ħaber ola anlarıñ faħrından tarīķından zātından ve
şifātından haberdār olmaya (539)° ālem-i keşret ile ° ömri hiçe kaçvühü Te° ālā
⁸⁷أُولَئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَصَمِعَهُمْ وَأَبْصَارِهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ pes ma° nāsı

⁸⁷ Nahl 108

(541)budur ki şunlar anlardır kim kahir urdı Tanrı göğlü üzerine ve dağı gözleri (542)üzerine dağı şunlar anlardır kim gâfillerdir imdi gaflet hayvân mertebesidir (543)ve ol degildir ki dört ayaklı ola hayvân oldur ki iki ayaklıdır ki (544)hayvân-ı nâtiqdır ḥ`ār u pādır imdi ey ṭālib-i faḥr-ı fenā bu ḥikmetiñ aşlı (545)rūḥ-ı tecerruddur ve faḥr-ı fenādır her kim mücerred olmaz da° vāyı faḥır ider yalancıdır (546)ve hem faḥr-ı fenā olmaz ve bekā bulmaz ve özünü pīrlere kademinde ḥāk-i pāy olmaz maḥşūda (547)ve murāda irmez ve dīdār-ı İllāhīyi görmez ve erenleriñ rāhına kadem başmaz zīrā kim (548)taḳlīddir ve muḳalliddir ve muḳallidin īmānı dürüst degildir nitekim buyurur (549)ḳavlühü Te° ālā ⁸⁸ هُمْ الْغَافِلُونَ كَثُرَ النَّاسِ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ [84a](550)ol sebebdan söyledim size ⁸⁹ كِتَابٍ وَصِيَّتُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ (551)her kim taḣdīḳ eylemez nuṭḳ-ı Ḥaḳḳı ⁹⁰ وَرَسُولُهُمْ فَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ (552)kim ki evlāda ḥıyānet eyledi imdi ey ⁹¹ وَإِنَّ هُمْ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ⁹² ey Vīrānī (553)zāt-ı Ḥaḳḳı kim görür ⁹³ وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ سُلَّ لَتَ مِنْ طِينٍ وَ مِنْ نَارٍ وَ مِنْ هَوَاءٍ (555) pes buyurur yā Ġanī yaratdıñ ādemi şudan (556)ve toprakdan ve oddan ve yilden çār ° anāşırı fehim eyle zīrā Ḥaḳ Te° ālā ādemiñ vüçüd-ı (557) ° azīzini dört ° anāşır birle mürekkeb bünyād kıldı ve ol çār ° anāşır muḳābelesinde (558)dört rūḥı vüçüd-ı ° azīzine yār-ı vefādār kıldı biri rūḥ-ı nebātīdir (559)biri rūḥ-ı hayvānīdir biri rūḥ-ı cismānīdir biri rūḥ-ı insānīdir ve ol (560)dört rūḥ muḳābelesinde dört ḥāneḳāḥ bünyād eyledi biri ḳulaḳ ve biri (561)burundur ve biri gözdür ve biri ağızdır ve ol dört ḥāneḳāḥıñ (562)muḳābelesine dört mü° ekkel koydı biri nefis-i levvāme biri nefis-i muṭma° inne (563)biri nefis-i emmāre ve biri nefis-i mülhimedir ve ol dört nefsiñ üzerine [84b](564)dört ° ālem ki viripdi biri ° ālem-i nāsūt ve biri ° ālem-i lāhūt ve biri ° ālem-i (565)melekūt ve biri ° ālem-i ceberūt ve ol dört ° ālemiñ muḳābelesinde dört ferişteh (566)viripdi biri Mīkā° il biri İsrāfīl biri ° Azrā° il biri Cebra° il ve ol (567)dört ferişteniñ üzerine dört ḳuvvet virdi biri ḳuvvet-i sāmi° a biri ḳuvvet-i (568)şāmme ve biri ḳuvvet-i bāşıra ve biri ḳuvvet-i zā° iḳa ve ol dört ḳuvvetiñ muḳābelesinde (569)dört kitāb ki viripdi bunlardır Zebūr Tevrāt İncil Furḳān (570)ve ol dört kitābıñ muḳābelesinde dört ḥurūf berkitdi bunlardır ط ve ث ve ج ve پ dır ve ol ḥurūfiñ üzerine on iki noḳṭa ḳodı ve ol on iki (572)noḳṭanıñ ° adedince on iki imām hümāmdır ve ol on iki imāmiñ nesli (573)ve ol çārde-i ma° şūm-ı pākdir ve

⁸⁸ Araf 179, Bilakis onlar delalettedirler fakat onun şuurunda değillerdir. Çoğu insanlar da iman etmezler.

⁸⁹ Size kitabı öneriyorum, umulur ki sizler düşünürsünüz.

⁹⁰ Onlar peygamberlerini inkâr ediyorlar.

⁹¹ Maide 45

⁹² Onların dönüşü Allahadır.

⁹³ Müminun 12, Biz insanı bir parça çamurdan, sudan ve havadan yarattık.

bunların ananesi Hādīce ve Fāṭımadır ve bunlar (574)ve bunlar yigirmi sekiz aşıl kâ' inâtdır ki cemî' -i mevcūdât bunların doslıgına (575)var oldu ve yigirmi sekiz hurûf-ı müfredât ol Hâzret-i Şâh-ı Şehinşâhıñ (576)aşlı °adedince gelmiştir vech-i kerîm Âdem °Aleyhisselâmdır ki secdegâh-ı kâ' inâtdır (577)ol sebebdendir ki vechinde yigirmi sekiz evlâd-ı °Alî ve ehl-i beytidir (578)ve kıble-i dīvârda imâmdır ki bunlardır ve ol Muḥammed °Alîdir ve İmâm-ı Ḥasan ve İmâm-ı [85a](579)Hüseýindir ve İmâm-ı Zeynel °Abâdır ve Muḥammed Bâkırdır ve İmâm-ı Ca° ferû'l-Şadıkdır ve Mûsâ-ı (580)Kâzımdır İmâm-ı °Alî Mûsâ Rızâdır ve İmâm-ı Muḥammed Takî ve °Aliyyün Nakî Ḥasanü'l-°Askiri (581)Mehdi-i Şaḥib-i Zamân Kṡubü'd-devrân 94 حُجَّتِ صَبُوءُ صَلَوةُآلَاهُ عَلَيْهِمُ أَجْمَعِينَ (582)ve Ḥadiceṡü'l-Kübrâ ve Fāṡimatü'z-Zehrâ ve çârdeh maḡşüm-ı pākıla yigirmi sekiz (583)hurûfuñ muḡâbelesinde gelmişti pes imdi on iki imâmıla on dört maḡşüm-ı (584)pāk yigirmi altı olur iki daḡı Ḥadiceṡü'l-Kübrâ ve Fāṡimatü'z-Zehrâ sî ve dü (585)hurûf olur aşl-ı kâ' inâtdır imdi bunları sî ve dü hurûfuñ muḡâbelesinde (586)gelmiştir ki Muḥammed °Alî ile bir zâtdır anları sî ve dü hurûf olur ve Muḥammed °Alî (587)lâm elif muḡâbelesinde gelmiştir biri lâm ve biri elifdir ma°nâ-ı laḡmin (588)laḡmi°95 bu mertebede °ayândır imdi lâm elif ile yigirmi toḡuz hurûf-ı muḡaṡṡa° ât (589)°adedince gelmiştir imdi mecmû°-ı Kṡur°ân-ı Kerîm ve °âlem-i niẓâm bu sî ve dü hurûf (590)evlâd-ı Muḥammediñ doslıgına var olmışdı ḡavlüḡü Te° âlâ لَوْلَاكَ لَوْلَاكَ لِمَا خَلَقْتُ الْاَفْلَاكَ (591)bunların şânına gelmiştir ve bunlar ruḡ-ı izâfîdir ki ḡuruh-i nâcîdir (592)ve ḡuruh-i fıḡarâdır bunlara her kimse ki şek ḡetüre râh-ı ṡarîḡatlarına ḡörünmeye ehl-i (593)îmânım didüḡi ve şehâdet ḡetürdigi ve namâz ḡıldıḡı ve oruç ṡutduḡı ve ḡacca [85b](594)vardıḡı ve zekâd virdigi fâ°ide virmeye ve bu cihânıñ içinde her ne perestiş(595)eylerse ḡarâm ola ve teberrâ ile müstaḡaḡ ola imdi ey ṡâlib-i faḡr-ı fenâ fehim (596)eyle çâr °anâşırdan murâd şudur ve ḡâkdır ve oddur ve yeldir imdi (597)rūḡ-ı nebâtî şuya mā°ildir ve rūḡ-ı ḡayvânî ḡâke mā°ildir ve rūḡ-ı cismânî (598)oda mā°ildir ve rūḡ-ı insânî yele mā°ildir ve ḡulaḡ rūḡ-ı nebâtiyye mā°ildir (599)ve burun rūḡ-ı ḡayvâniyye mā°ildir ve ḡöz rūḡ-ı cismâniyye mā°ildir ve aḡız rūḡ-ı insâniyye (600)mā°ildir ve nefis-i levvâma ḡulaḡa mā°ildir nefis-i muṡma°inne buruna mā°ildir (601)nefis-i emmâre ḡöze mā°ildir nefis-i mülhime aḡıza mā°ildir ve °âlem-i nâsût levvâmeye (602)mā°ildir ve °âlem-i lâḡût muṡma°inneye mā°ildir ve °âlem-i melekût emmâreye mā°ildir (603)ve °âlem-i ceberût mülhimeye mā°ildir ve

94 Sağlam bir delil, Allah'ın rahmeti onların hepsinin üzerine olsun.

95 Etin etimdir.

96 Sen olmasaydın ben kâinatı yaratmazdım.

Ben Vîrānîyem° Alîniñ (625)yolına

Cân u başı virmişem °ayne'l yakîn

İmdi ey tâlib-i fahr-ı fenâ (626)bu cemî°-i °âlem ve levh-i kalem içinde her ne ki Hâk Sübhānehü ve Te° âlâ yokdan var eyledi (627)ise cemî°-i mevcûdât âl-i evlād °aşkına bünyād eyledi ve anlara bildirdi (628)pes vay sağa kim âl-i evlādı bilmeyesin ve cân u gönül ile °aşık olmayasın (629)ve fahrını kabûl kılmayasın imdi bu cihānıñ içinde yedigin ve geydigin (630)ve uyudigin ve uyandigin cümle mâlin harāmdır ve zehîr katılıdır zîrâ kim (631)bu cihānı Hâk Sübhānehü ve Te° âlâ bir bakça mişâli başmışdır ve kendi kereminden ol (632)bağçayı iki cihān güneşi Muḥammedü'l Muştafâya ihsân eyledi ol daḥı âline (633)evlādına ihsân eyledi zîrâ kim ol ḥazret-i şāh-ı velāyet ve nūr-ı hidāyet (634)ve şāhib-i keşf-i kerāmet yā° nî imām-ı °Alî Kerremellāhü veche buyurmuşdır (635) ⁹⁸ دَمَّكَ دَمِّي رُوحَكَ رُوحِي ve bir daḥı ⁹⁹ جَنَّمَكَ جِسْمِي (636)pes imdi bu ma°nâ ile bunlar nūr-ı vāḥiddir imdi [87a](637)bunlar nūr-ı vāḥid olıcaḥ arada nesne kalmaz hep küllî dirlik (638)birlik olur imdi bir kişı bunlarıñ evlādı kimdir bilmes e bunlarıñ (639)ṭarîkıñ görmezse ve erkân üzre olmas e ve fahrını kabûl kılmasa (640)ve dostına dos düşmānına düşmān olmas e ve cânını başını ve küllî ḥānumānını (641)bunlarıñ °aşkına tefvîz eylemes e vaşl-ı vaşıyyet cem° idüp (642)benimdir dise binlikden arınmas e özünü Muḥammed °Alîniñ evlādınıñ (643)kulu ḳurbānı olmas e fużüllik eyles e ya° nî ṭarîkıñı İmām-ı Ca°fer-i Şādık (644)erkānına ḳā° il olmas e ve anıñ fahrını kabûl kılmasa ve âl-i fahrâ özünü (645)virmes e içi tolu şirkdir ve ḥılkatında eşekdir zîrâ ol keşf-i sırrı men (646)°arefe ya° nî İmām-ı Ca°fer-i Şādık Şallallāhü °Aleyhi ve Āliye buyurmuşdır ki °Alî (647)evlādına ḳul oldur ki cihān-ı fi'l-cümle āteşe yaḳsalar içinde bir yumurtası (648)olmas e ve bir daḥı budur ki kifāf-ı nefsinde ḡayri bir nesneyi kabûl eylemeye (649)ve bir daḥı şehvet gösterüp şüretiñ bezmine fenâ ve fahr ola imdi (650)bu üç nesneyi ol şāh-ı imām ehl-i fahrıñ ḥaḳkında buyurmuşdır zîrâ kim [87b](651)Hâk Te° âlānıñ vaḥdet-i deryāsını nüş eyleyen ve mü°mînler gönlini ḥarāmûş (652)eyleyen ya° nî İmām-ı Ca°fer-i Şādık °Aleyhisselām şöyle fahrılanmış kim diyār-ı °âlemde (653)bir pālāsı var imiş pes imdi sen evlād-ı °Aliden yeg mi oldun (654)dürlü dürlü ve ḳabālar ve maḥbûblar aḳçeler pullar dutarsın ve bununla ehl-i ṭarîkıñı (655)dersin ve ehl-i fahr mıyam dersin yalan söylersin yüzün ḳaradır evvel āḥîr (656)ne bilürsin

⁹⁸ Peygamber buyurdu ki; ben ve Ali bir nurdanız.

⁹⁹ Kanın kanım, ruhun ruhum, bedenim de bedenimdir.

ol şāh-ı kerem ya° nī imām-ı muhterem ° Alī İbn-i Ebu Tālib Kerremellāhü (657)veche buyurur ¹⁰⁰ قَالَ اللَّهُ هَٰذَا حَرَامٌ عَلَىٰ أَهْلِ الْأُخْرَةِ حَرَامٌ عَلَىٰ أَهْلِ الدُّنْيَا وَهُمَا (658) حَرَامٌ عَلَىٰ أَهْلِ اللَّهِ ¹⁰¹ ve ° Alā Hāzretleri buyurur (659) ¹⁰¹ قَالَ اللَّهُ مَنْ يُرِيدُ الْحَرْتَ الدُّنْيَا تُؤْتِيهِ مِنْهَا وَمَا لَهُ فِي الْأُخْرَةِ مِنْ ¹⁰² imdi ¹⁰² الدُّنْيَا مَلْعُونٌ وَطَالِبُهَا مَغْبُوتٌ (660)° Aleyhisselām buyurmuşdur ve Resūli (661)var fikir eyle hidāyet-i Hāḡḡıñ ve Muḡammed ° Alīniñ sözine īmān getürmeyen nice (662)ādemdir beyit:

Fā° ilātūn Fā° ilātūn Fā° ilūn

Ādem olmaz lā-cerem iblīstir
Fi° le bed sözleri (663) telbīstir

Dünyāya meyil eyleyeni ey aḡī
Şanma baydır sen anı müflīstir

(664)Şūretā ādem velī ādem degil
Aşlı ḡayridir anuñ nā-cinsdir

Kimde vardır [88a](665)şehvet ü ḡırş-ı ° amel
Ma° nīde insān degil ḡāricīdir

Bu Vīrānī dünyāya (666)meyil eylemez
Fāriḡ oldu cümleden perhīzdir

İmdi ey tālib-i faḡr-ı fenā Hāḡḡıñ (667)ve Muḡammediñ ve ° Alīnūñ sözine iltifāt eylemeyüp şer° e şehādet eyleyüp ma° nīde (668)īmān getürmeyen ya° nī āyeti ḡadīşe ¹⁰³ قَالَ اللَّهُ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا (669) أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ¹⁰³ pes ma° nāsı budur kim anlara kim (670)kāfir oldılar daḡı yalan tıttular āyetlerimizi şunlar od issileridir anlar (671)odın içinde ebedī ḡalıcılardır imdi od issileri tābi° -i şeyṡāndır Ḳālellahü (672) ¹⁰⁴ عَلَيْكُمْ لَنْتَىٰ إِلَىٰ يَوْمِ الدِّينِ ¹⁰⁴ ya° nī la° net anuñ üzerine tā kim (673)tā ol ḡüne degin ki ḡaşır ola pes vay saña kim āyete ve ḡadīşe ḡulaḡ (674)tıtmayup īmān getürmeyesin

¹⁰⁰ Dünya ahiret ehline, ahiret dünya ehline, dünya ve ahiret de Allah ehline haramdır.

¹⁰¹ Allahü Teālā buyuruyor ki; kim dünyayı isterse biz ona vereceğiz. Onun için ahiret de bir pay yokdur.

¹⁰² Dünya lanetlenmiştir, dünyayı talep eden ise aldatılmıştır.

¹⁰³ Allahü Teālā “Āyetlerimizi inkār eden ve yalanlayanlar onlar ateş ehlidirler ve orada ebedi ḡalacaklar.” buyurmuştur.

¹⁰⁴ Bakara 39

eyledi k̄alellāhü Te° ālā ¹¹⁸عَشْرًا مِثَالِهَا imdi [90b](740)namāz ve oruç
 ḥasenātdır fışk degildir ve her gün bir sâ° atıñ k̄ā° im-maḳāmıdır (741)ve her gün on
 iki sâ° atdır otuz kerre on iki sâ° at üç (742)altmış sâ° at olur لَا تَقُومُ السَّاعَتِ إِلَّا فِي يَوْمٍ الْ
 جُمُعَةِ حَتَّى يَتَغَارَبُ الزَّمَانُ (743) لِيَكُونَ السَّنَةُ كَالشَّهْرِ وَالشَّهْرُ كَالْجُمُعَةِ وَلِجُمُعَةِ كَالْيَوْمِ (744) وَالْيَوْمُ
 كَالسَّاعَةِ ¹¹⁹imdi ma° lūm oldur ki bir gün (745)bir sâ° atıñ k̄ā° im-maḳāmıdır bu
 ma° nīde k̄alellāhü Te° ālā ¹²⁰يَوْمَ الْقِيَمَةِ سَاعَةً (746)bu ma° nīde yılda bir ay oldu ol
 sebebden abdest daḥı üç (747)kısmıdır zīrā bir eliñ vuzū yüzün ve biri daḥı ayağın
 yursun ve secde (748)daḥı üç kısmıdır biri secde-i °ubūdiyyetdir ve biri daḥı secde-i
 melekiyyedir (749)ve biri secde-i ta°zīmdir imdi cemī°-i °ilm-i °ulūmiñ aşlı
 bismillāhdır ve bismillāhı (750)aşlı yedi ḥurūfdır beyit:

Fā° ilātūn Fā° ilātūn Fā° ilūn

Ay cemāliñ ḥarf-i bismillāhdır

Dest-i (751)ḳudret ḥikmetüllāhdır

Kim aña secde idüp şükür itmedi

La° net olsun (752)şeyṭān-ı kemrāhdır

Uş şalāt u şavmı ḥaccı hem zekāt

Bilmişem ḥüsniñ (753)aña miftāhdır

Her ki pīrlər izini izlemedi

İrmez ol maḳşūdına [91a](754)bī-rāhdır

Men Vīrānī derd-mendim ḥāk-i pāy

Dilde virdim her sâ° at (755)ol şāhdır

İmdi ey ṭālib-i faḥr-ı fenā üç yedi ḥurūfdır ḥaṭṭ-ı (756)Ḥavvā °adedince ki budur: ب
 üç daḥı ط ص vardır bismillāh birliği °adedince yigirmi
 iki (758)ḥurūf olur biri bu zāt-ı ḳadīm °adedince yigirmi biri ḥaṭṭ-ı Ḥavvā

¹¹⁸ Enam 160

¹¹⁹ Kıyametın kopması Cuma günüdür. Ta ki zamanlar garipleşerek bir sene bir ay gibi, bir ay bir hafta gibi, bir hafta bir gün gibi, bir gün de bir saat gibi olmadıkça kıyamet kopmaz.

¹²⁰ Kıyame 1

°adedince (759)kim ol dağı bir zāt-ı kadīmdir zīrā aḥsen-i taḳvīmdir ve biri dağı bismillāh otuz (760)iki ḥurūfdur noktasıla zīrā kim bismillāh eczāsı on tokuz ḥurūfdur ve on (761)bir noktası vardır on bir ḥurūf-ı müteşābihāt °adedince ve üç aşlı vardır (762)cem° eylesen otuz iki ḥurūf vech-i °Ādem °Aleyhisselām °adedince ve bir dağı bākī (763)kalur bir zāt-ı kadīm ¹²¹لَمْ يَزَلْ وَلَا يَزَالُونَ °adedince kim budur بَ يَ سَ يَ ve on bir noktasıla ve üç aşlen otuz üç ḥurūf (765)otuz ikisi vech-i kerīm Ādem °Aleyhisselām °adedince ve bir dağı ol bir zāt-ı (766)kadīmın birliği °adedince imdi ey tālib-i faḥr-ı fenā fehim eylegil [91b](767)namāz dağı bismillāh °adedince üç kısım oldı pes bismillāh vech-i kerīm (768)Ādem °Aleyhisselām olduğdan sonra namāz dağı vech-i kerīm Ādem °Aleyhisselām (769)°adedince zīrā cum° a namāzıla ḥazar namāzı otuz iki kelime-i kelām (770)olur vech-i kerīm Ādem °Aleyhisselām °adedince bir dağı sefer namāzı vardır (771)bismillāhın noktası °adedince ḥazar namāzıla cem° eylesen sī ve dü ḥurūf (772)olur muḳaṭṭa°āt olur ol dağı vech-i kerīm Ādem °Aleyhisselām °adedince bismillāhı (773)yedi ḥurūfdır ol yedi ḥurūf çār° anāşır birle mürekkeb olur dört kez (774)yedi sī ve dü kitābet olur vech-i kerīm Ādem °Aleyhisselām °adedince kim (775)bismillāhdır ve bir dağı budur ki bismillāhın üç şıfatı vardır elifle lām (776)°adedince zīrā kim elifle lām cümle otuz olur ve biri zāt-ı kadīmdir ki otuz (777)iki kelime-i kelām üzerine mebnīdir ki bismillāhdır ve bir dağı ḳur°ānın üç (778)aşlı vardır biri ḥurūf-ı muḳaṭṭa°āt ve biri ḥurūf-ı muḥakemāt ve biri müteşābihāt (779)imdi ḥurūf-ı muḥakemāt on dört ḥurūfdur budur ا ل ر ا ك ه ي ع ص ط س ه م ق ن (780) ve emmā üç dağı bāṭında vardır elifde فَ sadda ذَال nūnda وَاو imdi [92a](781)bu üç ḥurūf ile on yedi olur ḥazar namāzı °adedince ve bir (782)dağı ḥurūf-ı müteşābihāt vardır budur ا ب ت ث ج ح ذ ز (783) on bir ḥurūfdır bu on bir ḥurūf ile on yedi (784)ḥurūfı cem° eylesen sī ve dü ḥurūf olur muḳaṭṭa°āt Ḳur°ān-ı Kerīmın (785)aşlıdır ki bismillāhdır ve dört ḥurūf dağı vardır ا ب ت ث (786)otuz iki kelime-i kelām olur vech-i kerīm Ādem °Aleyhisselām (787)°adedince imdi fehim eyle oruç dağı otuz gündür üç gün (788)dağı °ıyd olur otuz iki günü vech-i kerīm Ādem °Aleyhisselām (789)°adedince ve bir dağı bākī kalur o bir zāt-ı kadīm °adedince bismillāhdır (790)bismillāh vech-i Allāhdır zīrā kim vechullāhü cemāl-i kemāl-i ādemdir (791)ve bir dağı secde ol dağı üç kısım bir secde-i ta°zīmdir (792)ve biri secde-i melekıyyedir ve biri secde-i °ubūdiyyetdir perestiş(793)eylesen ol dağı vech-i kerīm Ādem °Aleyhisselām °adedince zīrā [92b](794)vardır üç yüz

¹²¹ Yok olmadı ve yok olmazlarda.

altmış gün °adedince ve üç yüz altmış sâ°at (795)°adedince ve bir yılın kırk sekiz haftası vardır ve âdemin dağı (796)başı kırk pâredir ve dört bâbdır iki dört sekiz olur kırk ile (797)sekiz hafta °adedince zîrâ kim bir yıl üç yüz altmış gündür ve kırk sekiz (798)mîzândır pes mîzân bozılsa yıl ma°lûm olmaz imdi (799)baş gövdeden ayrılrsa vücûd pâyîdâr olmaz ve bir dağı on iki aydır (800)on iki sâ°at °adedince on iki sâ°at on iki bâbdır pes (801)vücûd-ı âdem dağı on iki bâbdır on iki sâ°at °adedince ve on iki (802)burc °adedince ve bir dağı on iki burca hüküm ider on iki sâ°at (803)°adedince ve âdem dağı on iki burc ma°lûm olur zîrâ kim baş hameldir ve boyun (804)şevrdır ve ve kulaklar cevzâdır ve incikler sereṭândır ve göğüsü eseddir (805)ve göbek mîzândır ve kasık sünbüledir ve zeker °akrebdır ve butlar kavisdır (806) ve baldır delvdür ve taban hûtdur ve bir dağı bir ay dört haftadır [93a](807)her hafta yedi gündür ummü'l kitâb °adedince zîrâ kim dört yedi yigirmi (808)sekiz olur hurûf-ı müfredât °adedince ve bir dağı lām elifdir yigirmi tokuz (809)olur ve lām elif iki hurûfdur otuz olur ay dağı kâh yigirmi sekiz (810)ve kâh yigirmi tokuz ve kâh otuz günde devir olur hurûf-ı müfredât (811)°adedince ve ammâ lām elifiñ muḳâbelesinde dört hurûf gelmiştir چ ve پ (812)ve ک ve ج dır otuz iki hurûf olur bismillâh °adedince ve bismillâh (813)dağı vech-i kerîm Âdem °Aleyhisselâm °adedincedir kim sî ve dü sûre-i kitâbet vechinde (814)mektûbdur ve ma°lûmdur ve meşṭûrdur ve bir dağı budur ki bir hafta yedi gündür vech-i (815)Ḥavvâ °adedince ve ammâ bir haftanın seksen dört sâ°atı vardır pes hurûf-ı (816)müfredâtıñ eczâsı yetmiş iki olur ve lām elifiñ muḳâbelesinde dört (817)hurûf vardır yetmiş altı olur ve ol dört hurûfuñ on iki noktası (818)vardır pes imdi seksen sekiz oldu hurûf imdi seksen dört (819)hurûfı bir haftanın ka°im maḳâmıdır ve dört hurûf dağı bâkî kalur [93b](820)ol çâr °anâşır °adedincedir ki ol hurûf bunlardır الف بى ثى تى خيم (821)imdi bunların fi'l-cümle inbisâtı ilâ ahire yetmiş iki hurûf olur (822)ve dört hurûf dağı ک ve ج ve چ ve پ dır noktasıla temâmat seksen (823)sekiz hurûf olur imdi âdemiñ dağı cemâli eli ve ayağı üç kerre (824)sî ve dü mafşaldır üç kerre sî ve dü seksen dört hurûf olur dağı (825)çâr °anâşır seksen sekiz hurûf olur mecmû°-ı ḳur°ân-ı kerîmiñ ve yiriñ (826)ve göğün aşlı yüz seksen sekiz hurûfdır ve hurûflarıñ aşlı fâtiḥadır zîrâ (827)ḥikmet ve ḳudret ve ḳuvvet Âdem °Aleyhisselâm °adedincedir pes âdemiñ (828)cemali ḥikmetullâhdır ve eli ḳudretullâhdır ve ayağı ḳuvvetullâhdır zîrâ âdem (829)ḳuvvetile yürür menzile irer ve ḳudretile işler ve ḥikmet ile söyler zîrâ (830)söz yüzdür ve yüz ḥayme-i mî°âddır yüz ṭinâbdır ق ve'ı-ḳur°ân °adedince (831)ve bir dağı budur kim âdemiñ bir yanı elli ve bir yanı dağı elli yüz olur ḥayme-i mî°âd (832)°adedince ق ve'ı-ḳur°ânı °adedincedir

kim beyānda şorarsaṅ bir elin on dört [94a](833)maḥşaldır beş parmak ve beş tırnağıdır yigirmi dört olur ve bir elin (834)° adedince yigirmi beş olur ve bir ayağı daḥı yigirmi beş olur elli mufaşşal olur (835)ve bir yanın daḥı elli olur temāmat yüz olur ḳaf(ق) ve'l-ḳur° ānı ° adedince ve yüz (836)ṭınāb ḥayme-i mi° ād ° adedince zīrā kim ḳaf(ق) vüçüd-ı ādemdir ve ° anḳā başdır (837)ve zülûf ḳaş kirpik bāl u perdir ve yüziṅ ° arşdır kürsi zahrındır ve levḥi (838)ḥaṭṭ-ı ḥālindir ve maḥfûz sözündür pes gün maḡribden doḡar maşrıḳda ḳavışır (839)ve ḳulaḳ maşrıḳdır ay daḥı maşrıḳdan hilāl olur maḡribde bedir olur (840)ve nuṭuk aḡzındır aḡzından doḡar ḳulaḳda ḳavışır ve ḳulaḳ aydır ki maşrıḳdır (841)ve ay maşrıḳdan doḡar ve cān u dil iḳlīminde hilāl olur ve andan maḡribe (842)gelir maḡribde bedir olur zīrā kim ay ḳaranudur ve tecellisi gicedir ve gice (843)velāyetdir ve gün gündüzdür ki nübüvvetdir pes velāyet sırrıdır ve nübüvvet (844)āşikāredir zīrā şerī° at zāhiriṅdir ve gün şābitdir ve ammā ṭarīḳat (845)bāṭındır ve bāṭın gicedir ve giceye şābit yokdur zīrā şerī° at-ı enbiyā ve ṭarīḳat-ı (846)evliyā pes imdi ikisi bir zātdır zīrā kim göz şerī° atdır ve ḳulaḳ [94b](847)ṭarīḳatdır ve ma° rifet Muḥammeddir ve ḥaḳīḳat ° Alīdir zīrā ḥaḳīḳat burundur (848)ve ma° rifet aḡzıdır ve ° ālem-i niḫām bu dört üzere binādır kırk maḳāmdır (849)onı şerī° at ve onı ṭarīḳat ve onı ma° rifet ve onı ḥaḳīḳat (850)dört bābdır ve bu dört bābın üzerine on sekiz piṅ ° ālem-i (851)niḫām bağlamışdır ve bu on sekiz piṅ ° ālemin üzerine seb° i (852)semāvāti ve arzı niḫām bağlamışdır pes imdi şerī° at (853)ādemdir ki zāhiren ayağıla yürür yel gibi eser ve ṭarīḳat ādemdir ki (854)elile dutar gözler od gibi yanar ve ma° rifet ādemdir ki dil ile (855)söyler ve ḳulağıla işidir şu gibi aḳar ve ḥaḳīḳat ādemdir ki yel (856)gibi eser od gibi yanar şu gibi aḳar toprak gibi sākin olur (857)ve bir daḥı on sekiz piṅ ° ālemdir zīrā ayak altı boḡumdır ve el daḥı (858)altı boḡumdır on iki olur ve altı daḥı şeş cihānı üç altı [95a](859)on sekiz olur on sekiz piṅ ° ālem ° adedince ve yarısı yedi yer ve yarısı (860)yedi ḳat gök ve baş ° arş-ı mu° allādır ve bir daḥı budur ki kırk maḳām dört bābdır (861)ve bu dört bābın evveli şerī° atdır andan ṭarīḳatdır andan ma° rifetdir andan (862)ḥaḳīḳatdır pes imdi şerī° at ° ilmi üzerinedir ve ° ilm-i kelām üzerinedir (863)ve kelām nuṭukdur nuṭuk aḡzından zuhūra gelür aḡız on iki bābdır (864)ikinci ṭarīḳatdır edeb üzerinedir edeb göz üzerinedir göz daḥı on (865)bābdır üçüncü ma° rifet ° amel üzredir ve ° amel ḳulaḳ üzredir ḳulaḳ daḥı on (866)bābdır dördüncü ḥaḳīḳat ḥayā üzredir ḥayā burun üzredir ve burun daḥı (867)on bābdır pes imdi ° azīzimen bir kişide ° ilim olmasa edeb olmaz ve edeb (868)olmasa ° amel olmaz ve ° amel olmasa ḥayā olmaz ādem olmaz ve ādem olmasa ḥayvān-ı

(869)nāṭıḳdır zīrā ° ilim ° amel üzredir ve ° amel edeb üzredir ve edeb ḫayā üzredir
(870)ve ḫayā insān üzredir insān īmān üzredir beyit:

Mefā° ilūn Mefā° ilūn Fe° ulūn

Edebsiz ādemiñ olmaz īmānı
(871)İçinde toptolu şekki gümānı

Ḫayāsız ādemiñ yanına varma
[95b](872)Kulaḳ tutup işit işbu beyānı

° Amelsiz ° ālem uş ° ilim ehli olmaz
(873)Aḡa la° net idiñ yoḳdur ziyānı

Odur şeyṭān aḡa la° net hemīşe
(874)Kimiñ kim da° vāsı var bī-ma° ānī

Vīrānīyem şahā gerçek ḡulāmım
Urırmışdır (875)benim ismim Vīrānī

Pes imdi ey ṭālib-i faḡr-ı fenā bir kişide (876)° ilim ° amel edeb ḫayā olmasa ol kişiniñ cānına ve erkānına ve yerine ve beş (877)ḳademine şad hezār la° net olsun ki ben abdālım diyüp da° vā urup da° vāsında (878)bulunmayan kişiniñ cān-ı ḡābisine nām-ı la° net hezār-yār zīrā yalancıdır (879)pes Ḫaḳ Te° ālā Ḫaḡretleri buyurur فَمَنْ فَقَرَا عَلَى اللَّهِ (880) Dَالِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ pes imdi bir kişi faḡir da° vāsı kılsa (881)ma° nīde bulunmasa teberrā ol yalancıdır müstaḡaḳdır ḳavlühü Te° ālā (882) لَعْنَتُ اللَّهِ عَلَى الْكَافِرِينَ imdi Ḫaḳ Te° ālā aḡa la° net eyledigi kimseye sen de la° net (883)eyleyesin daḡı la° nete müstaḡaḳ olursun beyit:

Fā° ilātūn Fā° ilātūn Fā° ilūn

La° net olsun ol (884)Yezīdiñ cānına

¹²² Her kim ki Allah’a bundan sonra iftira atarsa işte onlar zalimlerin ta kendileridir.

¹²³ Allah’ın laneti yalancıların üzerine olsun.

Aldığı hem şatdığı dükkânına
Ol kişiye hem dağı la° net [96a](885)olur
Her ki varır ol yalancı yanına

Tā ezelden ° ahd eylemiş Hakkı bilem
(886)La° net olsun ° ahdına peymânına

Kimde vardır şehvet u hırş u tama°
(887)La° net anuñ dem-be-dem erkânına

Bu Vîrân abdāl ° Alîye hâk-i pây
Yüz sürüp (888)baş indirir merdânına

İmdi ey tâlib-i fahr-ı fenâ bu ne hâldir ki evvel (889)gelirsin fahr-ı fenâ oluram dersin
sonra dönesin vallâhi ve billâhi dönme la° nete (890)müstaḥaḳ olursın bî-şek ve bî-
şübhe yokdur şöyle bilesin zîrâ pîr (891)kademinde baş koyup sonra dönene la° net-i
firāvân vardır ve dönmeyüp sikke (892)ve şîfât altında olup yine tâlib-i dünyâ olursan
ve bî-şek şeyṭân (893)kendisi olursun zîrâ pîrler buyururlar gelme gelme geldin
dönme geleniñ (894)mâlî döneniñ başı didikleri şîfâtdır ve şîfâtın tebdîl iderler
(895)zîrâ kim yalancının yüzi dönmüşdür niçün ki ikrârı yokdur ve îmânı dağı
(896)yokdur ve îmân şîfâtı şîfât-ı âdemdir ve şîfâtı pîrlerin kavlinde olmayan
(897)şîfâtdan dönmişdür ve şîfâtından dönen âdem olmaz zîrâ her kişi âdem olmaz
(898)yine âdem olan pîrlerdir sen dağı pîrlere iriş âdem olasıñ eger irişmezsen
[96b](899)ḥayvânsın şöyle bilesin kavlüḥü Te° âlâ ⁹⁰⁰أُولَئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْهُمْ أَضَلُّ وَأُولَئِكَ هُمُ ⁹⁰¹pes Hakk Te° âlâ buyurur ḡaflet merâtib-i (901)ḥayvândır ḥayvân merâtib-i
ḡafletdir imdi erenler ¹²⁴الْغَافِلُونَ ¹²⁵بَلْهُمْ أَضَلُّ oldılar (902)zelâlet toḡrılık ve mezellet ve ḥorluk
anlara nâzil oldu zîrâ şüretâ (903)âdem ma° nîde ḥayvân ve eşek pes eşekle âdem bir
olmaz evvel âḥîr tüyi (904)yüzine didikleri tüyleri yüzünde bitmeye dönmeyesin ḡâfil
olmayasın (905)zîrâ ben ḡarîb bu ḥayâlî bilmez idim pîrler luṭf u kereminden
gösterdiler (906)bir fi° il ehl-i tama° ve ehl-i dünyâ olursa pîrler ile âşînâ olamaz
(907)zîrâ yâ dünyâ yâ pîrler gerekdir iki karpuz bir ḳolṭuḡa şıḡmaz (908)imdi ḥadîs-i

¹²⁴ Araf 179

¹²⁵ Bilakis onlar delalettedirler.

71

var zāt yok gümān var īmān yok (943)sermāye var ālet yok hıyānet var emānet yok
imdi ey tālīb-i faḥr-ı (944)fenā ḳudret özündür özini pīrlere vir tā ki şıfāt-ı zāta
maḫzar düşe ve bir (945)daḥı gümān benlikdir benliği ḳo tā ki gümāna īmān ḥavāle
ola ve bir daḥı sermāye özündür (946)ve özünü pīrlere vir tā ki ālāt ele gire ve bir daḥı
hıyānet fi° liḡdir fi° liḡi (947)tarḥ eyle emānet özündür özünü pīrlere vir ki ve bir
emāneti iste ki virmiş (948)olasın imdi bu ḥālile özünü pīrlere virdiḡse sa° ādet ṭopını
(949)meydāndan apardın ° ālem-i rabbānī oldun emānete hıyānet eylemedin ve eger
bu ḥālile (950)özünü pīrlere virmediḡse emānete hıyānet eylemiş olursun ḳalellāhū
Te° ālā (951) ¹³¹ لَإِجِبُّ الْخَائِنِينَ zīrā kim ḳudret pīrlerden saḡa emānetdir
(952)eger ol emāneti taşarruf eyleyüp hıyānet eylemeyüp pīrlere tapşırđıḡsa
[98b](953)nūrun ° ālā nūr ḳudreti ḳuvvete irişdi zātıla şıfāt bir olup tecellī eyledi
(954)ve gümān gitdi benlik sürüldi īmān ḫuhūra geldi sermāye ışlandı (955)ālāt ele
girdi hıyānet mülzem oldı emānet isteni geldi pes eger bu nev° (956)üzere şıfāt-ı zāta
ve zāt-ı şıfāta mir° āt düşürüp emāneti ḫaḳḳa virdiḡse (957)yürü var ḡam yeme ḫaḳ
pīrlerdir ve Muḫammed ° Alīdir ki bir zātdır ve ol bir zāt (958)bismillāhdır bismillāh
hidāyetdir ve hidāyet bāḳīdir pes bir gün ola o luṭfıla (959)aldıḡın emāneti isteler ve
istemek oldur ki cemī° -i pīrlere geldiler bir cübbeden (960)baş gösterdiler tarīḳat-ı
evliyā üzre yürüdiler ve nehy eylediklerinden bağlandılar (961)ve imrāne küllerinden
dönmediler sülūk-ı evliyādan yüz döndürmediler menzile irdiler (962)fi°l-cümle cān
ḫilḳatların cān eylediler beyit:

Fe° ilātün Fe° ilātün Fe° ilātün Fe° ilün
(Fā° ilātün) (Fā° lün)

Hem demi ehl-i dil olup tenini (963)cān ide gör
Ġāfil olma gözün aç sen seni insān ide gör

Zīrā kim pīrlere (964)erüp zātını cān eylemezsen cāhil ḳalursın pes imdi Ḥazret-i
Risālet (965)buyurur ¹³² الشَّيْءُ شَيْءٌ أَلْجَاهِلُ لَا شَيْءٌ dir pes bu ma° nīle özün pīrlere
virmeyen (966)cāhildir cāhil lā-şeydir lā-şey olıcak eşyānıḡ birinden degildir pes
(967)eşyānıḡ birinden olmayan dīdāra irmez ve cemāl-i kemāl-i ḫaḳḳı görmez ki
bunda görmeyen [99a](968)cān anda daḥı görmez ḳalır ol vaşl-ı cānāna irmez şı° r:

¹³¹ Enfal 58

¹³² Şey bir şeydir, cahillik hiçbir şeydir.

Mefā° ilün Mefā° ilün Fe° ülün

(969)Görenler bunda gördi haḫ cemālī
O kim görmez anıḫ yokdur kemālī

(970)Kemālī olmayan cāhil durur
Ol ne bilsün ol nedir celle celālī

(971)Aḫa yokdur viṣāl-i cānı cānā
Şu kim hem dem idindi ḫīl ü ḫālī

(972)İrişmemişdi aḫa taḫḫīḫ-i muṭlaḫ
Gine kendi ğurubındandır zevālī

(973)Vīrān abdāl niyāzi şükri içinde
Görür her dem ider secde viṣālī

(974)İmdi ey ṭālib-i faḫr-ı fenā bir naḫar eyle bu yigirmi sekiz ḫurūfuḫ her biri
(975)bir elifle muḫārin olmuşdır elifden ğayri degildir niçün kim elif (976)° ālem-i
aşıldır ve ammā pīrlər daḫı ° ālem-i aşıldır ki elifdir ve ol elifdir (977)yigirmi sekiz
ḫurūf aşlından ğayri degildir ve ādem-i zāt daḫı pīrlər (978)ğayri degildir imdi bir kişi
aşlını bilme ve bilmege ṭālib olmasa (979)pīrlərdən degildir veya pīrlər sikke ve
şīfātını ḫabūl eylese el virse [99b](980)gönül virse faḫr-ı fenāsını ḫabūl eylese ehl-i
şöhret vārid olsa ve nefsi (981)ve hevāsında görünse şīfātı zāta mazḫar düşürme
muḫallidin ve muḫallidin (982)īmānı dürüst degildir zīrā kim bir elif üç ḫurūfdur
Allāḫ Muḫammed ° Alī (983)° adedince ve bir noḫtası vardır ki Allāḫ Muḫammed
° Alī bir noḫta ° adedince zīrā (984)faḫır didikleri ° Alīdir ve ol ۱۱ ° Alīdir bir zātdır
imdi bir kişi (985)da° vāyı faḫır eylese faḫır iḫtiḫāsı ne ise gösterme ol (986)şāh-ı
murtaḫāyı sevmez ve bendesi degildir dilile bendeyim (987)deyüp ve sikke-i şīfātın
geydigi taḫlīdāne ola ḫalellāḫ (988)Te° ālā (989)هَتَمَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَ عَلَى سَمْعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ
¹³³ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ imdi anların ḫaḫdan yaḫa (990)gönülleri ve ḫulaḫları

¹³³ Bakara 7 ve Ali İmran 77

mühürlenmiştir zīrā andan ötüri (991)yalan söylerler pes bu cihāna gelmeden murād pīrlerdir ve pīrlerden (992)murād kendi vücūdını hāliş muhliş şirkden arıtmaktadır [100a](993)şîr:

Fā° ilātün Fā° ilātün Fā° ilün

Her ki şirkden arınup ābād olur
Cismi pīrden anuñ bünyād (994)olur

Ol ki ister pīrleri piñ cānıla
Tālib iken °ākibet (995)üstād olur

Murtaẓānıñ fahrına dil virmeyen
Bu tarīkatda (996)biliñ murtād olur

Faḥr-ı şāhı her kime mirās olur
Kūh-ı °aşķ (997)içre şehā ferhād olur

Ey Vīrānī virme dil dünyāya sen
(998)Bil aña dil virmeyen āzād olur

Ey faḥr-ı fenā bir daḥı budur ki (999)lām elif bu yigirmi sekiz ḥurūfuñ qā° im-
maḳāmıdır ki bu yigirmi sekiz (1000)ḥurūf °adedince dört kitāba dāḥil eylemiştir zīrā
elif (1001)birdir ve lām otuzdur otuz bir olur birlik ile otuz iki (1002)olur sī ve dü
kelime-i ilāhīdir ki vech-i kerīm Ādem °Aleyhisselām (1003) °adedince şîr:

Fā° ilātün Fā° ilātün Fā° ilün

Lām elifden °arşı seyrān eyledim
Ḥaḳķı (1004)buldum cismimi cān eyledim

Ne felek burcında ḳurdum ḥaymeyi
Taḥta (1005)çıkdım °aķlı sulṭān eyledim

Kāf u nūn emrinde ḳıldım meskeni

(1006)Dile geldim noktamı kân eyledim

Keşti-i Nūhıla girdim serteser

[100b](1007)Heft deryā seyr-i °ummān eyledim

Ben Vīrān abdāl ġarībem şāhımı

(1008)Şükr ü minnet dilde mihmān eyledim

İmdi ey t̤ālib-i fahr-ı fenā lām elif (1009)kāf nūn °adedince ki iki hūrūfdur
134 مَا كَانَ وَمَا يَكُونُ andan vücuda (1010)gelmiştir zīrā kim ن ellidir ك yigirmidir yetmiş
olur iki dağı aşlı var (1011)yetmiş iki olur pes imdi س altmışdır ol sebebeden س
Muhammeddir ki (1012)bā hūrūf-ı nidādır ve iki hūrūf dağı bāķī qalır ك °adedince
ve bir dağı (1013)س vücut-ı ādemdir ve vücut-ı ādem altmış altı arşındır zīrā س
altmış iki (1014)dağı ن ve dört °anāşır altmış altı qalellāhü Te°ālā (1015)يس وَالْقُرْآن
135 اَلْحَكِيمُ اِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ imdi cümle kebīrde ك ile (1016)ن yetmiş ikidir
onu inbisāt °adedince altmış iki qalır imdi (1017)altmış ikidür kāfile ن pes altmış
üstüvāsıla ن yüz yigirmi dört (1018)yüz yigirmi dört hūrūf fātiha °adedince ve şeş
cihetile otuz olur (1019)ve iki °aded ile yüz otuz iki hūrūf olur vech-i kerīm Ādem
°Aleyhisselām °adedince [101a](1020)yüz otuz ikidir ve bir dağı ك eczādan altı
hūrūfdur yüz otuz sekiz (1021)olur bismillāh °adedince zīrā bismillāh cümlede yüz
otuz sekizdir ب (1022)ikidir س altmışdır م kırkıdır ل otuzdur ة beşdir ا birdir temāmat
(1023)yüz otuz sekiz olur ve bir dağı ك altı hūrūfdur bismillāh dağı (1024)altı
hūrūfdır ن ؤ ك ؤ ل ؤ م ؤ ن °adedince ve bir dağı bāķī qalır (1025)yedi hūrūf olur
Ümmü'l-Kitāb °adedince

Fā°ilātūn Fā°ilātūn Fā°ilūn

Ay yüzündü harf-i bismillāhımız

(1026)Şūretiñ haq hatm-i bismillāhımız

Kāf nūndan perdeyi ref° eyledik

Zāhir (1027)oldı küntü kenzullāhımız

¹³⁴ Değildi ve de olmayacaktır.

¹³⁵ Yasin 1-4

° Ayn-ı zātın lam bānı ma° nīsi
Āşikāre gün (1028)gibi Allāhımız

Hāl-i haṭṭın şūre-i yasindür
Uş şırāte’l-mustakīmdir rāhımız

(1029)Ey Vīrānī perdeyi dūr eyledik
Gösterilden gün yüzün ol şāhımız

(1030)Pes imdi ey tālib-i faḥr-ı fenā bu ḥikmetin bu ḳudretin aşlını bilem dersin
(1031)mecmū° -ı ḳur° ānda her ne kim vardır fatiḥatü’l-kitābda mevcūd ve her ne kim
fatihada (1032)mevcūddur ك ile ن içinde mevcūddur ve her ne kim ك ile ن da
mevcūddur (1033)bismillāhda mevcūddur ve her ne kim bismillāhda mevcūddur bā-yı
bismillāhda mevcūddur [101b](1034)بā nın nokṭasında mevcūddur pes imdi ey tālib-i
faḥr-ı fenā bānı (1035)altındaki nokṭa gelmiştir ki bismillāhdır pes imdi أَمَّا دَخَلَ حَيْثُ
136 خَرَجَ عَنْهُ (1036) وَمَا ol bir nokṭada mevcūddur zīrā kim ° ilm-i ° ulūmin bābı ol bir
(1037)nokṭadır ve bir yerde daḥı buyurur 137 أَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ عَلَى بَابِهَا pes imdi (1038)ol bir
nokṭayı zātıla ve şıfātıla fehim eylerseñ mecmū° -ı ḳur° ānı fehim eylemiş
(1039)olursın zīrā ḳur° ānda buyurur 138 لَا هَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِأَلِهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ (1040)pes ol
° azalet ve ol kerāmet ol ḳudret ol ḳuvvetdir ki mecmū° -ı ° ilmin (1041)ḳapısı ° Alīdir
ki yedi ismi vardır bismillāh ° adedince dir beyit:

Mefā° ilün Mefā° ilün Fe° ulün

° Alīyyādır (1042)furḳānda bil ey cān
Vaşiy-yi Muştafā hem Şāh-ı Merdān

Ki İncīl içinde (1043)söylerler İlyāyı
Zebūrdadır bu riyā ism-i bī-nihān

¹³⁶ Bir yere girmeyen oradan da çıkmaz.

¹³⁷ Ben ilmin şehriyim, Ali ise kapısıdır.

¹³⁸ Günahtan yüz çevirmek itaate güç getirmek ancak ve ancak yüce ve büyük olan Allah’ın yardımılığıdır.

Velī Tevrātlar böyle (1044)bilürler

Bī-riyādır günden ° ayān

Biri daḥı turābīdūr aḡa nām

Bir ismi (1045)daḥı ḥaydar sırr-ı sübhān

Ey Vīrānī yedi ismi oldu tamām

Ma° nīde (1046)şakḡu'l-ḡamer seb° a'l-meşānī

Pes imdi bu yedi isim bismillāh ° adedince ki (1047)bismillāh daḥı yedi ḥurūfdur budur ب س م آ ل ه imdi cemī° -i [102a](1048)cihāna ḥükim iden bismillāhdır ki ° Alīdir zīrā bir zātdır pes ol bir zāt (1049)bāḡīdir ḡayri degildir hidāyetdir kemāl ve anıḡ neslidir on iki imām (1050)ve on iki imāmıḡ nesli çārde-i maḡşūm-ı pākdır ve فَاتِلٌ 139 pes her kim bu on iki (1052)imāmı bilmezse ve tarīḡi üzre olmaz ve bunlardan ḡayri nesneyi severse (1053)ve bunlarıḡ fahrını ḡabūl eylemez dünyāda ve āḡiretde ḡaḡḡıḡ la° neti anıḡ (1054)üzerinedir ve külliyyen yedüḡi ve içdigi ḡarāmdır ḡalellāhü Te° ālā 140 سَلَامٌ عَلَى النَّبِيِّينَ (1055)şi° r:

Mefā° ilün Mefā° ilün Fe° ulün

Gel ey ḡālib ḡulaḡ tūt bu sedāya

Göḡüldeḡ vir (1056)irādet Murtaḡāya

Eger olmaḡ dilerseḡ ümmet-i ḡāş

Zübān-mend ol (1057)sen āl-i Muşḡafāya

İrersen mürşid-i ḡāş-ı be-nāma

Açarsın gözini (1058)rabbü'l-° ulāya

Görürsün zāt-ı ḡaḡḡı sen ḡümānsız

¹³⁹ Haricilerin ellerini kes. Allah'ın laneti zalimlerin üzerine olsun.

¹⁴⁰ Saffat 130

Virirsin özün (1059)aña bahāya

Vīrānī nuṭḡ-ı Hāḡ böyle buyurmuş

Özüni vir ° aşkıla āl-i (1060) ° abāya

İmdi ey tālib-i fahr-ı fenā her kim ki āl-i evlāda cānla irādet [102b](1061)virmedi
īmānı dürüst degildir şöyle bilesin pes irādet dil (1062)ile degildir zīrā kim irādet
ikidir biri dil ile ve biri gönül ile (1063)imdi gönül irādet getüren andan ma° lūm kim
bu fenā fānī cihānıñ (1064)içinde ġayri murādı yokdur hemān hüve hüvesine evlād-ı
° Alīdir ve dil ile irādet (1065)getüren andan ma° lūm olur ki dünyā muḡabbeti zāhiren
şifātında ma° lūm olur (1066)imdi oldur ki evlād-ı ° Alīye ne kadar muḡabbeti var pes
bir ḡul iki sultāna (1067)ḡul olamaz zīrā kim yā bellū nefsine ḡul olmak gerek yā
bellū evlād-ı ° Alīye (1068)meyl-i muḡabbet iden anlardır kim fī'l-cümle cihānıñ
lezzetinden fāriḡ olmuşlardır (1069)ve pāk-i zāt olmuşlardır zīrā şeyṭān didikleri üç
kısmdır (1070)biri ° avrat biri oḡlan biri dünyā muḡabbeti pes imdi Hāzret-i Risālet
(1071)bu üçünin ḡaḡḡında birer kelimāt eylemişdir demişdir ki ° avrat ḡaḡḡında aña
(1072)ise la° net ve oḡlan ḡaḡḡında demişdir ki ¹⁴¹اَلصَّبِي صَبِيَانٌ وَلَوْ كَانَ نَبِيًّا (1073)ḡavlühü
Te° ālā ¹⁴²وَتَقَرَّبَ الصَّوْاحِشَ ya° nī demek olur ki yakın [103a](1074)gelmen zināya ve
zeşti ise ya° nī livāṭaya ve dünyāya ḡaḡḡında buyurur (1075) ¹⁴³اَلدُّنْيَا جَفَتْ وَطَالِيهَا كِلَابٌ
imdi bunların üçü daḡı birbirine (1076)muḡāfıḡdır ve muṭābıḡdır zīrā ° avrat oḡlan
dunyā ile ele girer ve dünyā (1077)ṭama° ile cem° olur ve şehvet bunlar ile ḡālib olur
gel imdi özünü (1078)bunlardan pāk eyle ve kendini pīrlerin ḡademinde ḡāk eyle ve
evlād-ı ° Alī (1079)° aşkına sineni ḡāk eyle şaḡın pīrlere doḡrı var ṭa° n ṭıraḡ eyle imdi
(1080)nefsine zulumātdan ḡurtarayın dersin evlād-ı ° Alīye yakın ol şi° r

Mefā° ilün Mefā° ilün Fe° ulün

(1081)ḡulak ṭut sözime ey cān beri gel

Hevā-yı nefsi şehvetden geri ol

(1082)Özüni pāk eyleyüp gir rāh-ı ° aşḡa

Hāḡḡat cān u dilden ca° ferī ol

¹⁴¹ Çocuk peygamber bile olsa çocuktur.

¹⁴² Kötülüklerle yaklaşıyordu.

¹⁴³ Dünya bir leştir ve onun talipleri ise köpeklerdir.

(1083)Bu üç nesneyi itme saña sen yār
Muḥabbet-i āl-i şāh-ı ° askeri ol

Dilersen (1084)mağşūdun meylin murādın
Mücellā tayyib ü ṭāhiri ol

Vīrānī şıdkıla (1085)bende ol ° Alīye
Kemāliḡ evveli ve hem āḡiri ol

İmdi ey ṭālib-i faḡr-ı (1086)fenā bu mevcūdātın içinde gözün ve nūr-ı ° aynında görünen ol zāt dır ki (1087)muṭlaḡdır esmā-i zāt ve esmā-i şıfāt dır zīrā kim esmā° ullaḡdır ki cemī° -i [103b](1088)eşyānıḡ ° aynında mevcūddur ve ammā küllī degildir cüz° İdür pes (1089)esmā-i küllī ādemdir niçün kim şūret-i aḡsen-i taḡvīmdir şāb-ı ḡaṭaṭdur (1090)طسم dir ve طسم şūret dır ḡaleḡallāḡ Te° ālā ādem-i ° alā şūretiḡi ve ° alā şūretir-raḡmāndır¹⁴⁴ (1091)ki آل dır innellāḡ Te° ālādır ve ilāḡhün¹⁴⁵ vāḡid budur ki ve كَهَيَّعَن (1092)ḡādīdır ve hidāyet dır zīrā mürşid-i merātib dır ki ādemıḡ vechinde şīrāṭe°l-müstakīmdir (1093)ki ve rāḡ-ı üstüvādır anıḡ üzerinde ° ubūr eylen ki ḡm dir ḡüküm (1094)olundı kelām-ı hidāyet dır zīrā يس didi ḡurūf-ı nidādır ve Muḡammed dır ki (1095)emr-i ma° rūf dır ve وَلَدُنَا¹⁴⁶ وَتَعْفُلُونَ اَكْلِيَا سِيزُ وَلَدُنَا¹⁴⁷ ḡatımızda kitāb-ı kitābet dır (1096)ya° nī levḡ-i maḡfūz dır yanṡıḡu söyler bi°l-ḡaḡḡı ḡaḡdır ki صد dır ve ṡoḡsan (1097)piḡ kelimātdır bilmek için vaşıyye kim ıḡmarlandı¹⁴⁷ اَوْفُو¹⁴⁷ ḡāl yerine (1098)ḡetürdiḡ ol iḡrārı ve bi° aḡdillāḡi Taḡrıḡnıḡ ° aḡdini yerine ḡetürdiḡ (1099)zīrā ق dır yüzdür ve طس dır şūret dır ki biliḡ ve bilmeḡe ṡālib oluḡ (1100)ḡayri hevādan ḡeḡiḡ¹⁴⁸ وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَى pes hevāyıla söz olmaz (1101)ve ḡöz olmaz ve yüz olmaz neḡy eylemek nefsiḡizi hevāsından tā ki Muḡammed ° Alīye [104a](1102)irişesiz ve kemālātılarını anḡlayasız ° ālem-i zāt ve ° ālem-i şıfāt dır müdrik dır (1103)ve müdrik dır pes müdrik ve müdrik birḡaḡ kelimedir ki mürekkeb (1104)olmıḡdır yigirmi sekiz ve otuz iki kelime-i kelāmıḡ eczāsı ك (1105)ile ن dur ki مَا يَكُونُ¹⁴⁹ andan vücūda

¹⁴⁴ Allahü Teālā Âdemi kendi suretinde ve yine rahman suretinde yarattı.

¹⁴⁵ Allah birdir ve tek bir ilahdır.

¹⁴⁶ Onlar düşünürler. Kitap da bizim yanımızdadır.

¹⁴⁷ “Sözlerinizi yerine getirin” dedi.

¹⁴⁸ Necm 3

¹⁴⁹ Deḡildi ve de olmayacaktır.

geldi tokuz huruf (1106)noktasıla müdrik ve müdrik dahı tokuz hurūfdur muḳaṭṭa° atıñ aşı ° adedince (1107)ve muḳaṭṭa° at aşı dahı tokuz hurūfdır ve evvel huruf budur اَلْم اَلر (1108)اَكْفَهَيْتَعَصَن pes kur° an-ı kerimin aşı ° adedi bu tokuz hurūfdır (1109)ve tokuz hurufıñ inbisatı elli olur elli hurufı nokta ° adedince zīrā (1110)huruf-ı müfredāt noktasıla elli olur muḳaṭṭa° atıñ aşı ° adedince pes (1111)bu tokuz hurufıñ inbisatı budur ن ص ا د ط ي س ن ي م م (1112)ا ل ف ل م ر ي ك ف ه ي غ ن ص ا د ح ا م ي م ق ا (1113)ا ي س ن ي م م ن و ن bu elli hurufıñ mecmū° -ı kur° an-ı kerimin ° adedince kim 28 (1114)sī ve dü huruf-ı müfredātıñ yigirmi iki noktası vardır anıñ ° adedince (1115)ve ammā aşı aşı bu tokuz hurufıñ ° adedince ve tokuz huruf vech-i kerim [104b](1116)Ādem ° Aleyhisselām ° adedince zīrā mecmū° -ı eşyā ve arzı semā bu tokuz (1117)huruf üzredir bu tokuz hurufıla gelmişdir ve cemī° -i levḥ-i kalem on sekiz (1118)piñ ° ālem bu tokuz huruf üzredir bu tokuz huruf ḥilḳat-i ādemdir (1119)Ādem ° Aleyhisselām üzre binā olmışdır zīrā cemī° -i eşyāıñ ve seb° -i (1120)semāvātıñ aşı ve fer° ī ādemdir ve ḥilḳat-i ādemden āşikāre olmışdır (1121)zīrā cemī° -i eşyāıñ rücu° ı insāndır ve insānıñ rücu° ı faḳr-i (1122)fenādır ve faḳrıñ rücu° ı Muḥammed ° Alīdir ve ك ر ق د ر ع ل م ح م د غ ل ي خ ق د ر ك (1123)hidāyetdir ve nübüvvetdir ve velāyetdir ki bir zātdır zīrā her şey ve her (1124)iş ل ي غ ل ي خ م ح م د غ ل ي خ م ح م د غ ل ي خ م ح م د غ ل ي خ م ح م د غ ل ي خ م ح م د غ ل ي خ م ح م د غ ل ي خ م ح م د غ ل ي خ م ح م د غ ل ي خ م ح م د غ ل ي خ م ح م د غ ل ي خ م ح م د غ ل ي خ م ح م D (1125) vücuda gelmişdir zīrā kim ikisi bir zātdır ve bir şifātdır bismillāhdır (1126)ve seb° al-meşānīdir ki ل ي غ ل ي خ م ح م د غ ل ي خ م ح م د غ ل ي خ م ح م D (1127)budur ل ي غ ل ي خ م ح م D pes imdi bunlar aşı-ı kā° inātdır (1128)evvel ve āḥir ع ا (1129)hurūfdur fātiḥa yedi āyetdir ve ل ي غ ل ي خ م ح م D dir ol sebebdendir bismillāh yedi (1129)hurūfdur fātiḥa yedi āyetdir ve ل ي غ ل ي خ م ح م D dahı bir zātdır yedi (1130)hurūfdur beyit:

Fā° ilātün Fā° ilātün Fā° ilün

Her ki bildi bunları bir zāt-ı ḥaḳ

Rüşen oldı [105a](1131)gözine mir° at-ı ḥaḳ

Fātiḥa ve besmeleniñ ° aynīdir

Uş Muḥammed (1132)dir ve hem ° Alī āyāt-i Ḥaḳ

Gel berü gel anla birlik remzini

İsmi (1133)birdir bir şifāt görmişem şifāt-ı Ḥaḳ

Görmüşem °ayne'l-yaķın şāhın (1134)yüzini
Virdi çün kim uş baņa fırşatı haķ
Men Vīrānī derd-mendim (1135)āşikār
Eyledim birlikden uş işbāt-ı haķ

İmdi ey tālib-i (1136)faķır-ı fenā bu şıfāt-ı zāt-ı kadīme bir kiři sek getürse ma° lūm
oldu kim (1137)ehl-i nārdır zīrā ḥadīş-i ḳudsīde buyurur ḳallellāhü Te° ālā ¹⁵⁰فِي حَدِيثٍ
(1138) مِنْ أَلَا حَادِثِ الْفُؤْسِيَّةِ لَوْ اجْتَمَعَ النَّاسُ عَلَى حُبِّ عَلَى ابْنِ أَبِي (1139) طَالِبٍ مَا خَلَقْتُ النَّارَ
imdi Haķ Te° ālā buyurur eger cemī° -i cihān (1140) ° Alīye muḥabbet olsa cehennem
ḳaldırırdım dir imdi nāra yanmamak (1141)dilersen evlād-ı ° Alīye iḳrār eyleye her
kim iḳrār eylemesse ehl-i (1142)cennet degildir şıfātı ādem ma° nīde ḥayvāndır ve ehl-
i nārdır ve secde (1143)eyleyüp ādem dimese şeytāndır ve daķı bu ma° nī ile idrāk
eylemese (1144)dīvdır ve eger insān nedir anı fehīm eylese bilse her eşyānıñ ° aynīdır
[105b](1145)haķķı bilmiş ola ve tanımış ola ademden sırrı Muḥammed ° Alīdir beyit:

Mefā° ilūn Mefā° ilūn Fe° ulūn

Dilimde (1146)tesbīḥim merdān olupdur
Sücūdım sācidim insān olupdur

Vücūdım (1147)şehriniñ şāhı muḥaķķaķ
Bilin kim fażl-ı haķ Yezdān oluptur

Erenler meclisinde ey dil-ārām
Ġıdāmız çeşme-i (1148)ḥayvān olupdur

Göñül dīdāra karşı ol sebebdan
İkimiz vālehü ḥayrān (1149)olupdur

Vīrānī dervīşe luṭfe eyledi ḥaydar
İrişdi üçlere (1150)Selmān olupdur

¹⁵⁰ Allahü Teālā Hadisi Kutside: “Şayet insanlar Ebu Talib’in oğlu Ali’yi sevmeye toplansalardı ben ateşi yaratmazdım.”

Pes imdi Muḥammed °Alānin ālini ve evlādını bu dört (1151)bābıla tanımayan müşkülünü ḥāl eylemedi ve özini nefsi emmāreden (1152)kurtaramadı ḳalellāhü ¹⁵¹أَبْرَىٰ نَفْسٍ إِنَّ النَّفْسَ لَا مَارَاءَ تَ بِالسُّوءِ (1153)pes her kim bu dā° irede fevt oldı ya° nī mevt oldı nāḳışdır (1154)zīrā bu merātib dā° ire-i nārdır ḥalḳ olmuşdur yine rüçü° ı aşlınadır (1155)tābi° i ve ta° alluḳu şeytāndır ve mülḥiddir ve nefsinı idrāk eylememiştir ḳalellāhü (1156)Te° ālā ¹⁵²وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ pes Tanrı doğru yolu göstermez ol (1157)ḳavme ki nefsinı bilmedi kendi özine zulum eyler imdi ol zālimlerdendir (1158)zīrā kim kendü kendüne nefsi zulum eyler ḳalellāhü Te° ālā (1159)إِنَّ اللَّهَ لَا سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّتِ عَمَّا يَصِفُونَ [106a](1160)يُظْلِمُ النَّاسَ شَيْءٌ وَلَكِنَّ النَّاسَ أَنْفُسُهُمْ لَا يَظْلِمُونَ ¹⁵³وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ (1161) وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ¹⁵⁴

Muhabbetül kitab bi-° avnillāhi el-Melīk el-Mennān¹⁵⁵

Dervīş Muḥammed Ğulām Şāh-ı Merdān

Sene 1300.

¹⁵¹ Yusuf 53

¹⁵² Tevbe 19

¹⁵³ Yunus 44

¹⁵⁴ Saffat 180-182

¹⁵⁵ Mennān ve Melik olan Allahın yardımıyla kitap sevidi.

A

° **adâvet:** (Ar.) Husumet, düşmanlık. Kin. buğz. Garaz. (Adâvet ve muhabbet, nur ve zulmet gibi zıttırlar.) Bkz. 65a-41.

âdem-zât (Ar.) Âdem'den olma, insanoğlu. Bkz. 74b-279.

âlet: (Ar.) Vasıta. Âlet. Bkz. 98a-943

° **âlem:** (Ar.) Bütün cihan. Kâinat. Dünya. Her şey. Cemaat. Halk. Bkz. 64a-13.

° **âlem-i ceberût:** İlâhi kudret. Bkz. 84b-565

° **âlem-i lâhût:** Ulûhiyyet âlemi. Bkz. 85b-602.

° **âlem-i nâsût:** İnsanlık âlemi. Bkz. 85b-601.

apar-: Götürmek, alıp götürmek. Bkz. 98a-949.

arz: (Ar.) Yer, toprak. Bkz. 104b-1116.

° **ayne'l-yakîn:** (Ar.) Göz ile görür derecede görerek, müşâhede ederek bilmek. Bkz. 105a-1133.

° **azîzimen:** (Ar.) Saygılı kimse. Bkz. 95a-867.

B

bahâ: (F.) Kıymet. Değer. Bedel. Pahâ. Bkz. 102a-1059.

bayık: Açık, belli, aşikâr, gerçek, kuşkusuz, kesinlikle. Bkz. 79a-414.

batn: (Ar.) 1.İç, karın. Bkz. 73a-236. 2.Soy, nesil. Bkz. 71b-191.

beğayet: (Ar.) Son derece. Pek ziyâde. Bkz. 69a-131.

be-nâm: (F.) Meşhur. Namlı. Meşhur. Mütemayiz. Seçkin. Bkz. 102a-1057.

berkit-: Sağlamaştırmak, pekitmek. Bkz. 79b-433.

becidd: (F.) Ciddi, gerçek, hakikat. Cidden, gerçekten. Bkz. 69a-129.

bühtân: (Ar.) İftira. Birisine yalandan bir şey isnat etme. Birisini suçlu gösterme. Bkz. 81b-490.

C

cevzâ: (Ar.) Astr. İkizler burcu. Gökyüzünün kuzey yarım küresinde yer alan iki tane parlak yıldızlı bir burçtur. Güneş, mayıs ayında bu burca girer. Bkz. 92b-804.

çeşni: Tat. Bkz. 64a-15.

Ç

çârde-i maşûm-ı pāk: On dört masum-u pak: 1. Muhammed Ekber: 2. Abdullah: 3. Abdullah: 4. Kasım: 5. Hüseyin: 6. Kasım: 7. Ali Aftar: 8. Abdullah Asgar: 9. Yahya-ı Hadi: 10. Salih: 11. Tayyib: 12. Cafer-i Tahir: 13. Cafer: 14. Kasım. Bkz. 102a-1050.

D

def: (Ar.) Ortadan kaldırmak, öteye itmek. Bkz. 77b-374.

dehān: (F.) Ağız. (Metinde dihān dihān olarak geçiyor.) Bkz. 73b-252.

delv: (Ar.) Astr. On iki burçtan biri olan kova burcuna verilen addır. 20 Ocak-18 Şubat tarihlerine denk gelir. Bkz. 92b-806.

dendāne: (F.) Diş tanesi. (Metinde dindāne olarak geçiyor.) Bkz. 73b-252.

dem-be-dem: (F.) Vakit vakit, daima. Bkz. 96a-887.

derd-mend: (F.) Dertli, dert sahibi, tasalı, kaygılı. Bkz. 105a-1134.

dfiv: (F.) Şeytan. Bkz. 105a-1144.

dfvār: (F.) Duvar. Bkz. 81b-485.

dil-ārām: (F.) Gönül eğlendirici, kalbe rahatlık veren. Gönül okşayan. Bkz. 105b-1147.

E

ehadiyyet: (Ar.) Birlik, Allahın birliği. Bkz. 90a-730.

elestü bi-rabbiküm: (Ar.) Tanrı insanları yaratmadan, ruhlarını toplayıp hepsine birden sorar: “Elestü bi-rabbiküm?” Yani ben sizin Rabbiniz değil miyim? Ruhlar da cevap verir: “Kalü bela, beli.” Yani evet sen bizim Rabbimizsin. Bu toplantı elest bezmi diye tasavvufta sıklıkla geçer. Bkz. 64b-22.

emr-i ma° rûf ve nehy-i °ani°l münker: (Ar.) Dinin emirlerini, Kurânı ve İslâmi hakikatleri neşretmek ve bildirmek, menedilen şeyleri de yaptırmamak. İyiliği, İslâmi hususları emretmek ve teşvik etmek, kötülüğü menedip yaptırmamağa sevk etmek. Bkz. 97a-921.

esed: (Ar.) Astr. Aslan burcu. 24 Temmuz-23 Ağustos tarihleri arasında güneş bu burca girer. Bkz. 92b-804.

esfel: (Ar.) En sefil, çok sefil, en alçak, en aşağı, çok fena. Bkz. 68b-109.

esfele°s-sāfilin: (Ar.) Aşağıların aşağısı. Cehennem. Bkz. 77b-372.

eyin: Sırt, arka. Bkz. 78b-402.

F

fahr: (Ar.) Övülmeye sebep olacak kimse. Fazilet. Büyüklük. Şeref. Bkz. 83b-538.

fāriğ: (Ar.) İşini bitirmiş, boş kalmış, alâkasını kesmiş, rahat, vazgeçmiş, çekilmiş. Bkz. 88a-666.

fazl: (Ar.) 1. Âlimlere yakışır olgunluk. Bkz. 75a-301. 2. İmân, cömertlik, ihsan, kerem, lütuf, ilim, marifet, üstünlük, hüner, inayet. Bkz. 64a-1.

fe-emmā: (Ar.) Buna gelince, kaldı ki, amma. Bkz. 72b-231.

ferş: (Ar.) Yeryüzü, kır, sahra. Bkz. 79b-435.

ferište: (Ferişteh) (F.) Melek. Bkz. 84b-565 ve 79b-430.

fukarā: (Ar.) (Metinde fıkarā şeklinde geçiyor.) Fakirler, yoksullar. Bkz. 85a-592.

firāvān: (F.) Bol, çok, ziyade, aşırı, fazla. Bkz. 96a-891.

G

ğıybet: (Ar.) Aleyhinde bulunma, arkasından söyleme, çekiştirme, dedikodu yapma. Bkz. 82a-499.

Gird-gār: (F.) Allah. Yaratıcı. Kudret sahibi. Kird-gār olarak da geçer. Bkz. 80a-436.

ğulām: (Ar.) Esir, hizmetçi, köle. Bkz. 95b-874.

güft: (F.) Söz, lâkırdı. Bkz. 88b-682.

gümān: (F.) Zan. Tahmin. Sanmak. Şüph. Bkz. 64b-27.

Güruh-i Nācī: (F. ve Ar) Tanrıyı kalpten seven, Tanrıya yakın olan, Tanrının Dostları, Naci Kavmi, Erenler, Evliyalar, Ermiş kişilerin grubu. Alevi Türkmenler. Bkz. 85a-591.

H

hābis: (Ar.) Hapseden. Tutan. Hapishaneye atan. Bkz. 95b-878.

hādī: (Ar.) Hidayete ermiş. Mürşit. Rehber. Hidayet yolunu gösteren. Hidayete, doğruluğa erdiren. Önde giden. Bkz. 103b-1092.

hām: (F.) Nafile, beyhude, boşu boşuna. Bkz. 82a-502.

hamel: (Ar.) Astr. Koç burcunun adıdır. Bu burcu teşkil eden yıldızlar kuzuya benzediği için Arapça kuzu demek olan hamel denilmiştir. Güneş bu burca 21 Mart'ta girer ve gece ile gündüz bir olur. Bkz. 92b-803.

hāneqāh: (F.) Bir şeyin bölündüğü, ayrıldığı kısımlardan her biri. Bkz. 84a-561.

hāricī: (Ar.) Zorba ve âsi olan. Hz. Ali döneminde ortaya çıkan siyasi ve itikadi mezhebe dahi olan kimse. , Hz. Ali ile Şam valisi Muâviye arasında yapılan Siffin savaşında, sorunun çözümü için tarafların birer hakem atamaları üzerine Hz. Ali'ye karşı çıkarak itâattan ayrılanlara verilen isimdir. Bkz. 88a-665.

hāşş: (Ar.) Mahsus, özel. Saf, halis. Bkz. 102a-1056.

haşlet: (Ar.) (Metinde haşâlet olarak geçiyor.) Huy. Ahlâk. Yaradılıştan olan tabiat. Bkz. 66a-61.

havâle: (Ar.) 1.Bir işi veya bir şeyi başka birine bırakma. Ismarlama. 2.Görmeyi önleyen duvar gibi perde. Bkz. 98a-945.

Havvâ: (Ar.) Cenabı Allah, Hz. Âdem için bir eş yaratmak ister. Hz. Âdem'in Ti kemiğinden (Kaburga kemiği) bir parça alır ve Hz. Havva'yı yaratır. Kurandaki kıssaya göre Hz. Havva ve Hz. Âdem yılan kılığında giren şeytana uyarak yasaklanmış elma ağacından elmayı alıp yerler. Bunun üzerine Tanrı her ikisini de cennetten kovar. Yeryüzüne ayrı ayrı bölgeye indirir. Kadın. Bkz. 73a-236.

Haydar: (Ar.) 1.Yiğit, cesur, kahraman. 2.Hz. Ali'nin bir namı, Aslan. Bkz. 79b-435.

hayme-i mî'âd: Cavidannamede bu tamlama şu şekilde açıklanmıştır: Hak Teala Musa peygambere, on bir şakkesi olan ve her şakkenin eni on dört arşın, uzunluğu yirmi sekiz arşın ve her yönünde elli ip bulunan bir çadır yapmasını emreyledi. Bu çadır; 28 kelime-i Muhammediyeden kinayedir; yirmi sekiz kelimenin yirmi iki noktası vardır; elli olur. Âdemin bir tarafında olan elinde ve ayağında 28 mafsâl vardır, on parmağıyla otuz sekiz olur ve on dahi

tırnağıyla kırk sekiz olur, bir dahi elinin ve ayağının ayalarıyla elli olur. Bir yönünde ellişer ip olması da bundan kinayedir. Hz. Muhammet'in 28 kelimesini inbisat etsen yetmiş iki olur; 28 kelime esma ve yetmiş iki müsemmadır, esma ve müsemma yüz olur, kaf sureti üzere On bir şakke sefer namazı mukabilindedir, on bir kelime-i müteşabihat mukabilinde Hz. Muhammet sefer namazını on bir rekât koydu. Her şakkenin uzunluğu 28 arşın olmak yani her kelime kendi zatında 28 kelimedir. Dört arşın olmasıysa dört kelime-i acemiye mukabilindedir. Yani çadır, 28 kelime-i Muhammediyeden, 32 kelime-i âdemden ve vücutlarından kinayedir. Çadır tamamlanınca Hz. Musa'ya emroldu, halkı ol çadıra yönelt, bu çadır miad çadırıdır. Kıyamet gününde ben bu çadır kadı olup muhakeme etsem gerektir. Hz. Musa levhaları bu çadıra koydu ve mübarek yüzünü çadıra tutup Hazret-i izzete ibadet eyledi. Bu çadır, hayme-i miad çadırı olup haşr makamı bu manayla olur, zuhur makamıdır ve bütün nokta, benî âdemin zuhurunda toplanmıştır. Bkz. 93b-830.

hayvân: (Ar.) 1.Canlılık, dirilik. Bkz. 105b-1148. 2.Ahmak adam. Bkz. 64a-5. 3.İnsan olmayan idraksiz canlı yaratık. Yük kaldıran, araba çeken ve binilen hayvan, beygir, katır v.s. Bkz. 72b-221.

hazer: (Ar.) Çekinme. Zarar verebilecek şeyden kaçınma. Korunma. Bkz. 83a-524.

hezâr-yâr: (F.) Bin kere, bin defa. Bkz. 95b-878.

hüve hüvesine: (Ar. ve T.) Tamamı tamamına, elifi elifine. Bkz. 102b-1064.

hazar: (Ar.) Sabit meskeni olanların oturdukları memleket anlamına gelen

bu kelime hazar namazı şeklinde farz namazları ifade etmek için metnimizde geçer. Bkz. 92a-781.

hemîşe: (F.) Daima. Her zaman. Bkz. 95b-873.

hergiz: (F.) Asla, katiyyen. Hiçbir suretle. Bkz. 64b-27.

hezārân: (F.) Binler. Binlerce. Pek çok. Bkz. 78b-390.

himmet: (Ar.) 1.Kalbin bütün kuvveti ile Cenab-ı Hakk'a ve sâir mukaddesata yönelmesi. Kalp isteği ile gösterilen ciddi gayret. Bkz. 674. 2.Allah indinde makbul ve mübârek bir kimsenin manevi yardımı ile birisini koruması, yardım etmesi. Lütuf, yardım. Bkz. 81b-487.

hurûf-ı muhakemât: (Ar.) Sure başlarında gelen ve tekrarlanmayan on dört harfin meydana getirdiği mukattaâtı, Hurûfler muhakemât sayarlar. Hurûf-ı mukattaât kast edilirse yani, söylendiği gibi yazılırsa on yedi olur. Bu harflerin imlâlarında: elif'de f, sad'da d ve nun'da v harfleri bulunur. Bu üç harfin (f, d, v) ilâvesiyle hurûf-ı muhakemât on yedi olur. Bkz. 90b-779.

hurûf-ı muqatta'ât: (Ar.) Kuran'da yirmi dokuz surenin başında yer alan ve isimleriyle telaffuz edilen hece harflerinin ortak adıdır. Kuran'ın sırrının yirmi dokuz surenin başında gelen hurûf-ı mukattaâtta toplandığı kabul edilmiştir. Bu harfler on dört adettir:

elif-lam-ra / kef-he-ye-ayn sîn / tî-sîn / ha-me / gaf-nun. Bkz. 89a-709.

hurûf-ı müteşabihât: (Ar.) Arap Alfabesindeki bu on yedi harfin dışında kalan (be-te-se-cim-ha-hı-zel-ze-şîn-dat-zı-gayın) on bir harfe

hurûf-ı müteşâbihât denir. Bkz. 90a-727.

hût: (Ar.) Astr. Balık burcu. Şubat ayı içinde güneşin girdiği ve semanın cenub yarısındaki burcun ismi. Bkz. 92b-806.

hümām: (Ar.) Himmetli. Bir işe sıkı sıkıya sarılıp o işi bitiren. Sahi ve civanmert. Bkz. 79b-434.

İ

ilyā: İsa'dan önce gökten inmesi beklenen peygamber. Yahudiler İsa'ya neden ilya'nin gelmediğini sormuşlar: O da ilya'nin yerine Yahya'nın gönderildiğini, dolayısıyla ilya'nin artık gökten inerek değil ana karnından doğarak geleceğini bildirmiş. Bkz. 101b-1043.

iktizā: (Ar.) Lâzım, ihtiyaç. Gerek. Bkz. 99b-985.

inābe (inābet): (Ar.) Bir büyüğe, evliyâ bir zâta intisap etmek, bağlanmak suretiyle yapılan tövbe. Bkz. 73a-239.

inbisât: (Ar.) Genişleme. Yayılma. Açılım. Bkz. 104a-1111.

incik: Bacağın, diz kapağından topuğa kadar olan bölümü. Bazı bölgelerde diz, ayak bileği, baldır veya kaval kemikleri de bu adla anılır. Bkz. 92b-804.

intırāk: (Ar.) Kapı çalmak. Bkz. 103a-1079.

intizār: (Ar.) Gözlemek. Ümit ederek beklemek. Bkz. 71b-200.

issi: Sahip, malik. Bkz. 88a-670.

K

kabā: (Ar.) Üste giyilen elbise; cübbe; kaftan. Bkz. 87b-654.

kaf (ك): Osmanlı alfabesinin yirmi dördüncü harfi olup "ebced" hesabında yüz sayısının karşılığıdır. Bkz. 77b-363.

kavl: (Ar.) 1.Konuşulan söz. Söz cümlesi. Bkz. 64b-17. 2.İtikad, delâlet, kılavuzluk, aracılık. Bkz. 96a-896.

kavs: (Ar.) Astr. Yay burcu. Dokuzuncu burcun adı. Bkz. 92b-805.

kırk makām: Tanrıya ulaşmada Dört Kapı vardır: 1.Şeriat, 2.Tarikat, 3.Marifet, 4.Hakikat. Her kapının onar tane makamı vardır. Toplamı kırk makamdır. Bu kapılardan ve makamlardan geçilerek tanrıya varılır. Bu kapılar ve makamlar şunlardır:

ŞERİAT: 1.İman etmek, 2.İlim öğrenmek, 3.İbadet etme, 4.Haramdan uzaklaşma, 5.Ailesine yararlı olmak, 6.Çevreye zarar vermemek, 7.Peygamberin emrine uymak, 8.Şefkatli olmak, 9.Temizliğe önem vermek, 10.Yaramaz işlerden kaçınmak.

TARİKAT: 1.Tövbe etmek, 2.Mürşidin isteğine uymak, 3.Temiz giyinmek, 4.İyilik yolunda savaşmak, 5.Hizmetli olmak, 6.Haksızlıktan korkmak, 7.Umutsuzluğa düşmemek, 8.İbret almak, 9.Nimet dağıtmak, 10.Kendi özünü fakir görmek.

MARİFET: 1.Edepli olmak, 2.Bencillik, kin ve garezden uzak durmak, 3.Mahrem olan şeylerden kaçınmak, 4.Sabır göstermek, 5.Ar sahibi olmak, Utanmak, 6.Cömert olmak, 7.Kendini geliştirmek, okumak, gerçeği araştırmak,

8.Hoşgörülü olmak, 9.Özünü bilmek, tanımak, 10.Arif olmak.

HAKİKAT: 1.Alçak gönüllü olmak, 2.Kimsenin ayıbını görmemek, 3.Yapacağı iyiliği esirgememek, 4.Tanrının her yarattığını sevmek, 5.Tüm insanları bir görmek, 6.Birliğe yönelmek ve yöneltmek, 7.Gerçeği gizlememek, 8.Manayı bilmek, 9.Sırrı öğrenmek, 10.İnsanı Kamil olmak ve Tanrının varlığına ulaşmak. Bkz. 94b-848.

kā'im-makām: (Ar.) Birinin yerine geçen, yerini tutan. Bkz. 97a-918.

Kemāl Ümmī: Anadolu velilerinden, şair. İsmi İsmail'dir. Kemāl Ümmī lakabıyla meşhur olmuştur. On beşinci asrın başlarında Niğde'de doğdu. Doğum ve vefat tarihleri bilinmemektedir. Bkz. 98a-940.

kesb: (Ar.) Kazanç. Çalışmak. Say ve amel ile kazanmak. Bkz. 73b-254. Fıkıhta bir insanın kendi kudret ve iktidarını bir işe sarf etmesi anlamına gelir. Bkz. 74a-265.

kifāf: (Ar.) Bir şeyin güzide ve hayırlısı. Yetecek kadar olma. İhtiyaca yetecek kadar azık. Bkz. 65b-52.

Küntü Kenz: (Ar.) Tanrı'nın ilk durumu anlamında gizli hazine. Tarikat ve yol inancına göre evren, tanrısal sevgi ve aşk nedeniyle yaratıldı; Tanrı, küntü kenz durumundayken kendi güzelliğini görmek istedi; evreni ve insanı yarattı. "küntü kenzen mahfiyyen fehalaktü'l halka liya'rifûnî" şeklinde olan ve "ben gizli bir hazineydim, bilinmek istedim bunun için kâinatı yarattım" manasına gelen hadis- i kutsinin edebi ve dini mahfillerde kısaltılarak kullanılan halidir. Bkz. 101a-1027.

kuvve(t): (Ar.) 1.Kuvvet. Güç. Bkz. 73b-256. 2.Salâhiyyet. İktidar. Bkz. 79b-431. 3.Hasse. His. Duygu. Meleke. Bkz. 84b-568 ve 85b-605.

kuvve-i başîre: Görme duyusu. Bkz. 85b-606.

kuvve-i sâmi^c a: İşitme duyusu. Bkz. 85b-607.

kuvve-i şâmme: Koklama duyusu. Bkz. 85b-607.

kuvve-i zâ⁹ ika: Tat alma duyusu. Bkz. 85b-608.

L

lâ-şey: (Ar.) Bir şey değil. Değersiz. Bkz. 69b-138.

lâ-cerem: (Ar.) Şüphesiz, elbette, besbelli. Bkz. 87b-662.

likā: (Ar.) 1.Kavuşmak. Rast gelip buluşmak. Görüşmek. Yalnız görüşmek. Bkz. 69b-142. 2.Yüz, sima, çehre. Bkz. 66b-78.

M

ma^c in: (Ar) Cennet şerbeti. Bkz. 86b-623.

mafsal: (Ar.) Tıp: Vücuttaki kemiklerin ekli olan oynak yerleri. Eklem. Bkz. 94a-833.

mebde⁹: (Ar.) Baş taraf. Başlangıç. Başlama. Kaynak. Kök. Temel. Esas. Bkz. 77b-362.

mebnî: (Ar.) Bina olunmuş yapılmış, kurulmuş. Bir şeye dayanan. Bkz. 91b-777.

melâlet: (Ar.) Can sıkıntısı. Usanç. Gamlılık. Bkz. 83a-534.

men: (Ar.) O kimse ki, kim, kim ki. Bkz. 79a-419.

merâtib: (Ar.) Mertebeler. Basamaklar. Kademeler. Dereceler. Bkz. 65b-56.

merdân: (F.) Hz. Ali'ye Alevilerce verilmiş bir isimdir, şah-ı merdan olarak geçer. Bkz. 75a-302.

meştûr: (Ar.) Satırılanmış. Çizilmiş. Yazılmış. Bkz. 71a-182.

mezellet: (Ar.) Alçaklık. Zelillik. Bkz. 96b-902.

mîzân: (Ar.) 1.Terazi, ölçü, tartı. Bkz. 92b-798. 2. Astr. Terazi burcu. Bkz. 92b-805.

mu° ayyen: (Ar.) Görülmüş olan, kat'i olarak belli olan, belli, ölçülü, tayin ve tespit olunmuş, karalaştırılmış. Bkz. 65a-43.

mufaşşal: (Ar.) Tafsilli, tafsilâtli, izahlı. Geniş malumatlı, kısımlara ayrılıp anlatılmış. Bkz. 94a-834.

muhaşşal: (Ar.) Netice. Husule gelen. Tahsil olunan. Hâsıl olmuş bulunan. Toplanılmış, cem olunmuş. Hülâsa. Sözün kısası. Bkz. 80b-454.

muqallid: (Ar.) Benzemeye veya benzetmeğe çalışan. Taklit eden. Bkz. 83b-548.

muqârin: (Ar.) Yakın olan. Bitişen. Ulaşan. Ulaşmış olan. Bkz. 99a-975.

muqarrer: (Ar.) Kararlaştırılmış. Takrir edilmiş. Karar verilmiş. Kat'i. Şek ve şüpheden beri olan. Muhakkak ve müsellemler olan. Anlatılmış. Bildirilmiş. Bkz. 83a-523.

muqatta° ât: (Ar.) Her biri bir kelimeye delâlet eden harfler. Bkz. 74a-267.

muqayyed: (Ar.) Kayıtlı. Serbest olmayan. Sınırlı. Bağlı. Kaydedilmiş olan. Bkz. 70b-163.

muqtezâ: (Ar.) Lâzım getirilmiş. Lüzumuna binaen istenmiş. İcab eden. Lâzım gelen. Bkz. 72a-211.

Murtaza: (Ar.) Beğenilmiş. Seçilmiş. Makbul. Rağbet gören. Hz. Ali'nin lâkabı. Bkz. 64b-18.

mü° ekkel: (Ar.) Vazifelendirilmiş. Her varlığın müekkel yani kendisine vekil kılınmış bir melaikesi vardır. Bkz. 75b-308.

müberrâ: (Ar.) Beri. Müstesna. Fenalıktan uzak kalmış. Münezzeh. Temiz. Noksansız. Bkz. 68a-101.

müdrik: (Ar.) Akıllı eren. Anlayan. Kavrayan, akıllı. Bkz. 104b-1103.

müflîs: (Ar.) İflas etmiş. Parasız kalmış. Bkz. 87b-663.

müfred: (Ar.) Tek, yalnız. Türlü türlü, birçok, birden fazla olmayıp yalnız birden ibaret olan. Bkz. 79b-423.

müfredât: (Ar.) Bir bütünü meydana getiren şeylerin her biri. Toptan mâlum olan şeylerin tafsilâtı, birer birer zikrolunmuşları. Bkz. 84b-575.

mülhid: (Ar.) Allah'ı inkâr eden, dinsiz, imansız. Bkz. 105b-1155.

mülzem: (Ar.) Susturulmuş, ilzam ve iskât olunmuş, sükûta mecbur olmuş. Bkz. 98b-955.

münezzeh: (Ar.) Pak, kusur ve noksanlıklardan uzak. Hiç bir şeye muhtaç olmayan. Kötülükten,

kusurdan ve noksanlık gibi şeylerden tenzih edilen. Bkz. 68a-101.

mürebbi: (Ar.) Terbiyeci, terbiye eden, yetiştiren, ders veren. Bkz. 81b-81b-485.

mürtād: (bakınız mürted)

mürted: (Ar.) İrtidat eden. İslâm dininden dönen. (İrtidat, din-i celil-i İslâmı kabul ettikten sonra dönmektir. Bkz. 100a-996.

müsemmā: (Ar.) İsimlendirilen, ad verilmiş olan, bir ismi olan. Bkz. 80b-456.

müstaḥak: (Ar.) Hak eden, hak etmiş. Bkz. 96b-890.

N

nām: (F.) İsim, ad. Ün, lakap. Bkz. 101b-1044.

naẓīr: (Ar.) Benzer, eş. Bkz. 69b-134.

nefs: (Ar.) 1.Ruh, can, hayat. Bkz. 103a-1080. 2.İnsanın yeme içme gibi biyolojik ihtiyaçları. Bkz. 78a-383. 3.Kendi, şahıs. Bkz. 74b-278. 4.Asıl, maya, cevher. Bkz. 70b-166. 5.Bir şeyin ta kendisi. Bkz. 70b-168.

nefs-i emmāre: Kötülüğü emreden ve bundan zevk alan nefistir. Bkz. 85b-601.

nefs-i levvāme: Kötülük yaptığında bundan pişman olup af dileyen nefistir. Bkz. 84a-562.

nefs-i muṭma'inne: Tatmin olmuş nefistir. Bkz. 85b-600.

nefs-i mülhime: Allah'tan ilham alan nefistir. Bkz. 84a-563.

nehār: (Ar.) Gündüz. Bkz. 83b-537.

nehy: (Ar.) Yasak etmek. Menetmek. Bkz. 103b-1101.

nūrun °alā nūr: (Ar.) Nur üstüne nur demektir. kur'an-ı kerim'de geçen bir tamlamadır. Nur suresi ayet 35'te geçer. Bkz. 79a-406.

nübüvvet: (Ar.) Peygamberlik, nebi olmak, nebilik. Allah'ın emriyle vazifeli olarak insanları doğru yola çağırma. Bkz. 88a-676.

O

on iki imām: Son Peygamberden sonra Nebilik devri bitmiş ve Hz. Ali ile birlikte Velilik devri başlamıştır. En büyük Veli ise 1. İmam Hz. Ali'dir. İslamiyet'te en büyük tarikat olarak bilinen Şiiilikte İmamiye kolu da Hz. Ali ile başlar ve babadan oğula geçerek devam eden 12 imam vardır. Bunlar: 1.İmam Hz. Ali, 2. İmam Hz. Hasan, 3. İmam Hz. Hüseyin, 4. İmam Hz. Zeynel Abidin, 5. İmam Hz. Muhammed Bakır, 6. İmam Hz. Cafer-i Sadık, 7. İmam Hz. Musa-i Kazım, 8.İmam Hz. Aliy'ül Rıza, 9. İmam Hz. Muhammed Taki, 10. İmam Hz. Aliy'ül Naki, 11. İmam Hz. Hasan Ali Askeri, 12. İmam Hz. Muhammed Mehdi. Bkz. 102a-1049.

P

pālā: Yöresel dilde yaygı **kilim anlamında** kullanılır. Bkz. 87b-653.

perestiş: (F.) Tapınış; şiddetli sevgi, gönül akışı. Bkz. 70a-148.

perhîz: (F.) Vücuda zararlı ve tıbben muzır; ve dinen, zevk veren şeylerden sakınmak. Bkz. 88a-666.

püş: (F.) Örtü, elbise, zırh. Bkz. 68a-98.

R

râst: (F.) Doğru. Bkz. 88b-682.

ref: (Ar.) Kaldırma, yukarı kaldırma hükümsüz bırakma. Bkz. 101a-1026.

remz: (Ar.) İşaret. Bkz. 105a-1132.

S

sâcid: (Ar.) Secde eden, Allah'ın huzurunda başını yere koyarak dua eden. Hâdis meâli: “Bir kulun Rabbine en yakın olduğu an: O'na secde ettiği zamandır.” Bkz. 105b-1146.

saḥā: (Ar.) Cömertlik, el açıklığı. Bkz. 64b-19.

seb° a'l-meşânî: (Ar.) İki defa nazil olan ve yedi ayetten ibaret bulunan Fâtiha Suresi. Bkz. 68b-117.

Selmân: Hz. Muhammed'in o da ehli beytimdendir dediği Selman-ı Farisi, hem İslam'a etmiş olduğu hizmetler, hem de Hz. Ali ile olan adeta 'yoldaşlığı' ve peygamberin onu da Ali'nin soyu gibi ehli beytten sayması, peygamberin ölümünden sonra Hz. Ali'nin safında yer alması gibi nedenlerle Alevilik ve Şii İslam inancında önemli bir yeri vardır. Aleviler, onu hem Yedilerden biri, hem de Kırklar Meclisi'nin pek azının kimliği bilinen erenlerinden biri sayarlar. Şiiler ve Alevilerce önde gelen Ali yandaşlarından (Erkân-ı Erbaa [Dört direk]) biri sayılır. Bkz. 105b-1150.

ser-â-ser: (F.) Baştan başa, bütün, hep mecmuan, külliye. Bkz. 83a-526.

seretân: (Ar.) Astr. Yengeç burcu. Cevza Burcu ile Esed Burcu arasındaki burcun ismi. Bkz. 92b-804.

sevr: (Ar.) Astr. Boğa burcu. Bkz. 92b-804.

şındır-: Kırmak, parçalamak; bozmak. Bkz. 78a-381.

sî ve dü: (F.) Otuz ve iki yani 32 sayısı. Hurufilerle göre eski alfabeyi teşkil eden 32 harfin ifade ettiği insani hüviyet. Bkz. 73b-252.

sücüd: (Ar.) Secdeye varmak. Cenab-ı Hakk'ın huzurunda hiçliğini, aczini bilip teslimiyetle yere kapanıp duâ ve tesbih etmek. Bkz. 105b-1146.

sülûk: (Ar.) Bir yolu takip etme. Bir tarikata bağlanma. Manevi terakki mertebelerinde devam etme. Bkz. 98b-961.

sünbûle: (Ar.) Astr. Başak burcu. Bkz. 92b-805.

Ş

Şâh-ı Velâyet: (F. ve Ar.) Velayet makamı, Hz. Ali'dir. Bkz. 66a-73.

şakku'l-kamer: (Ar.) Ayın iki parça olması mucizesi. Peygamberimiz Hz. Muhammed'in parmağının işareti ile ayın iki parçaya ayrıldığı hadisesi. Bkz. 101b-1046.

şekavet: (Ar.) Her çeşit kötülük içinde olmak. Belâ ve zillete düşmek. Sıkıntıda kalmak. Bkz. 65a-43.

şekk: (Ar.) Şüphe, zan. Bir şeyin varlığı ile yokluğu arasında tereddüt etmek. Bkz. 83a-528.

şey°: (Ar.) 1.Nesne, şey. Bkz. 98b-966. 2.İstemek, dilemek. Bkz. 78a-376.

T

tābî°: (Ar.) Arkası sıra giden boyun eğen. Bkz.88a-671.

ta° alluḡ: (Ar.) Bağlılık. Münasebet. Alâkalı oluş. Ait olma. Bkz. 105b-1155.

ta° zīm: (Ar.) Hürmet. Riayet. İkranda bulunmak. Bir zât hakkında büyük sayıldığına delâlet edecek surette güzel muamelede ve hürmet ifade eden tavırda bulunmak. Bkz. 90b-749.

taffi: (Ar.) Her nesnenin üstüne gelen. hâriç, dış. Bkz. 70a-155.

tāhir: (Ar.) Temiz. Abdest veya guslü bozan şeylerden biri bulunmayan. Bkz. 69b-141.

taḡff: (Ar.) Hafifletme, yükünü azaltma. Kolaylaştırma. Bkz. 90a-731.

taṛḡ: (Ar.) Uzaklaştırmak. Bkz. 98a-947.

tama°: (Ar.) Hırsla istemek. Doymazlık. Aç gözlülük. Çok isteme. Bkz. 65a-34.

taṣarruf: (Ar.) 1.Sahip olmak. Bkz. 98a-952. 2.İdare etmek. Bkz. 83a-531.

taṣḡ: (Ar.) Tasma. Bkz. 65a-42.

tayyib: (Ar.) İyi güzel, hoş. Bkz. 103a-1084.

tebāh: (F.) Mahvolmuş. Yıkılmış. Fesada giriftar olmuş. Bkz. 78b-393.

teberrā: (Ar.) Uzak durma. Sevmeyip yüz çevirme. Bkz. 75a-289. Hz. Muhammed soyuna kötülük edenlere lanet okumak. Bkz. 65a-44.

tecerrud: (Ar.). Mâsivadan alâkasını kesip, Allah'a müteveccih olup, ibadet ü taatla meşgul olma. Bkz. 83b-545.

tefvīz: (Ar.) Dağıtım, dağıtma. Bkz. 87a-641.

tekebbür: (Ar.) Kibirilenmek. Kendini büyük saymak. Nefsini büyük görmek. Bkz. 65a-33.

telbīs: (Ar.) Suret-i haktan görünerek hile edip aldatmak. Bkz. 87b-663.

teḡazā: (Ar.) İstek, arzu. Bkz. 88b-681.

teraḡḡī: (Ar.) Karıştırmak. Bkz. 80a-443

tevellā: (Ar.) (Tevelli) Birisini dost edinme, sevmek. Bkz. 72a-203.

temāmat: (Ar.) Bütünlük, tamamlık, tamlık. Bkz. 73b-258.

tīnāb: (Ar.) Kazığa bağlanan çadır ipi. Bkz. 93b-830.

turābī: (Ar.) Toprağa ait, topraktan gelen. Bkz. 101b-1044.

U

°ubūdiyyet: (Ar.) Kulluk, kölelik. Bkz. 70a-148.

°ubūr: (Ar.) Geçmek. Atlamak. Bkz. 77b-362.

ur-: Koymak. Bkz. 83b-541.

Ü

Ümmü'l-Kitāb: Kuran-ı kerim, Fatiha süresi. Bkz. 68b-116.

üstüvâ: Silindir biçimi. Bkz. 103b-1093.

V

vech: (Ar.) 1.Yüz, çehre, surat. Bkz. 70b-163. 2.Suret. Bkz. 92a-790. 3.Sebeb. Bkz. 71a-185.

velâyet: (Ar.) Veli olan kimsenin hali. Velilik, dervişlik. Bkz. 68a-96.

velî: (F.) Velâkin, amma, fakat. Bkz. 81b-489.

veliyy: (Ar.) Evliya. Bkz. 66a-66.

Y

yanıku: (Ar.) Konuşmak. Bkz. 103b-1096.

yaraklan-: Hazırlamak. Bkz. 77b-372.

yavlaq: Pek çok. Bkz. 80b-458.

Yemîni Fazîletnâmesi: Alevi-Bektaşilerin 7 büyük Ozanından olan Yemini Baba'nın eseri olan Faziletnâme XVII. asırda yazılmıştır. Bkz. 83a-532.

Yezdân: (F.) Cenab-ı Hak. Bkz. 105b-1147.

Yezîd: (Ar.) İkinci Emevi halifesi. Muaviyenin oğlu. Yönetici olarak başarılı icraatlar yapmış olsa da Hz. Hüseyin'in Kербela'da ölümüne neden olup, Hz. Muhammed'in ailesinden geride kalanlara da büyük eziyetler yaptı. Yezid, doğu'da hala kötülük eden insanlar için bir hakaret olarak kullanılır. Bkz. 95b-884.

Z

zelâlet: (Ar.) Alçaklık, hakirlik, horluk. Zillet. Bkz. 83a-534.

zeker: (Ar.) Erkeklik organı. Bkz. 92b-805.

zeşt: (F.). Lezzet, hoşlanma, zevk. Bkz. 103a-1074.

zulümât: (Ar.) Karanlık. Bkz. 82a-494

64

احمد خاں

اَكْمَ اَوْلَاكَ فَرَضَ اَوْلَاكَ لِيُوَدِّكَ حَتَّى يَلَهُ ❖ سَخَّرَ كُلَّ اَنْتَى مُؤْمِنٍ بِي فَرَضَ فَرَاغَ
 حَقِّي لِيَلْمَ بِجَوْنِي فَرَضَ لِي حَقِّي حَتَّى يَلْمَكَ بِكَ سَخَّرَ لِي عِلْمِي ❖ اَوْفَوْا عِلْمًا وَتَبَرَّيْ
 فَرَضَ لِي حَقِّي حَتَّى يَلْمَكَ بِجَوْنِي عَالِمِي ❖ كَوْنُ فَرَضِي اَمَامَ بَايَدِ كَفَا فَرَضِي ❖
 تَبَرَّيْ كُلَّ جَبَّارٍ كَالطَّيْرِ حَتَّى يَلَهُ ❖ تَقَبَّهْ وَتَرَاوُزْ لَطْفَ سَخَّرَ لِي اَوْفَرِ ❖ نَفِي عَمْرُ
 سَخَّرَ لِي مَهْدِي هَادِي ❖ اَوْلُو بَدْرِي اَنْتَى وَبَرِيكَتُ اَوَّلِ سَكَارَةِ ❖ اَجْدِي اَنْتَى طَائِرُ
 حَقِّي تَعَالَيْكَ فَرَادِي لِيُوَادِّ بِحَيْثُ يَلِينُ ❖ بَدْنِي اِنْعَامَ اَنْزَلْتُ لِي فَرَاغَ فَرَضَ لِي اَوَّلُ فَرَضِي
 فَرَضَ لِي اَنْتَى كَلِمَتِي اَوْفَرِ سَلَكُ ❖ اَنْتَى بَجَلِي نَبِي لِي اَلَمْ يَكُنْ بَرِيكًا وَمَنْتَ اَوَّلًا
 بِنَايَدِي حَقِّي نَدِيرٌ بِالطَّلِ نَحْوِي ❖ وَنَحْنُ عَلَا وَفِيهِ لَكُنْ اَلِ اَوْلَا لَكُنْ كَيْ كَيْ وَفَرَضَ
 وَارَ كَلَامِي نَحْنُ اَنْتَى اَوَّلُهُ سَبِيحَ نَبِي اَيْدِي لَكَ حَقِّي بِالطَّلِ نَحْنُ
 اَوَّلُهُ اَوَّلِي لَكَ اَكْرَمُ فَرَادِي سَبِيحَ سَبِيحَ كُنْزُ وَبَلَدُ ❖ يَلَا نَحْنِي اَوَّلِي لَكَ قَوْلُهُ تَلَهُ
 لَعَنَتُ اللّٰهَ عَلٰى اَلْاَرَابِلِ ❖ بِيْسُ مَعْنِي فَرَضَ لِي نَحْنُ بَرِيكًا لَعَنَتِي يَلَا نَحْنُ
 اَوَّلُهُ بَرِيكُ بَلَدُ ❖ يَلَا نَحْنِي اَوْلَا اَوْلَا اَوْلَا اَوْلَا ❖ اَجْنَدُ كَرِيْمَةً هَكَذَا لِي
 اَجْنَدِي بَرِيكًا اَجْنَدُ ❖ كَلَامِي كَفَا اَوَّلُ كَفَا اَوَّلُ اَوَّلُ اَوَّلُ اَوَّلُ اَوَّلُ اَوَّلُ اَوَّلُ
 فَرَضَ لِي اَوْلَا اَوَّلُهُ ❖ اَوَّلُهُ اَوَّلُهُ اَوَّلُهُ اَوَّلُهُ اَوَّلُهُ اَوَّلُهُ اَوَّلُهُ اَوَّلُهُ
 اَوَّلُهُ اَوَّلُهُ اَوَّلُهُ اَوَّلُهُ اَوَّلُهُ اَوَّلُهُ اَوَّلُهُ اَوَّلُهُ اَوَّلُهُ اَوَّلُهُ اَوَّلُهُ
 سَبِيحَ اَشْرَفِي بِيْسُ اَجْنَدِي ❖ هَكَذَا لِي اَوَّلُهُ ❖ فَرَضَ لِي اَوَّلُهُ اَوَّلُهُ اَوَّلُهُ اَوَّلُهُ

[illegible][illegible]

قَلْبُ الْمُؤْمِنِ خَرِشُ اللَّهِ قَلْبُ الْمُؤْمِنِ خَرِشَتْ لَهُ أَعْدَى أَعْدَائِهِ
كَوْخِي بِرِضَاكَ أَيْدِيهِ أَوَّلَ أَيْدِيهِ نَزَلَتْ قَلْبِي بَوَيْحَالِ الدُّرِّدِ يَرْكُمُ
حَرْشُ الدُّرِّدِ وَخَرِشَتْ الدُّرِّدُ وَحَجَّهْ وَخُجُوَيْشَتْ وَبُرْسُوسَتْ لِبُوطَا
وَرَكُمُ كَعْبَةِ الدُّرِّدِ أَيْدِيهِ بَوَيْعَةِ الدُّرِّدِ كَمَحْمُ طَوَافُ أَيْدِيهِ فَرَضُ
وَأَيْدِيهِ بِرِجْجِ وَارِيهِ بِخَيْالِهِ وَبِهِ فَخْرِي فَتَأَوَّلَهُ أَيْدِيهِ هَرْجُمُ
طِفْلُ أَوْلَدِي بِلَا تَجِي أَرْضِي أَرْضِي بَوَيْحَالَهُ وَبَوَيْحَالَهُ هَرْجُمُ أَرْضِي
بَوَيْحَالَهُ أَرْضِي بَوَيْحَالَهُ أَرْضِي بَوَيْحَالَهُ أَرْضِي بَوَيْحَالَهُ أَرْضِي
عَلَى الْعَوْمِ لَنَا وَفَيْكَيْتَ بَسِي بَوَيْحَالَهُ أَرْضِي أَرْضِي أَرْضِي أَرْضِي
لَعْنَتْ أَرْضِي وَبِهِ دَيْكَنْجُ أَرْضِي نَزَلَتْ جَمِيعُ أَرْضِي كَمَلَتْ أَرْضِي
قَلْبُ دَرِّدِ أَرْضِي أَرْضِي أَرْضِي طِفْلُ أَرْضِي أَرْضِي أَرْضِي أَرْضِي
خَرِشُ أَرْضِي أَرْضِي أَرْضِي أَرْضِي أَرْضِي أَرْضِي أَرْضِي أَرْضِي
بَوَيْحَالَهُ أَرْضِي أَرْضِي أَرْضِي أَرْضِي أَرْضِي أَرْضِي أَرْضِي أَرْضِي
بَوَيْحَالَهُ أَرْضِي أَرْضِي أَرْضِي أَرْضِي أَرْضِي أَرْضِي أَرْضِي أَرْضِي
فَخْرِي فَتَأَوَّلَهُ أَرْضِي أَرْضِي أَرْضِي أَرْضِي أَرْضِي أَرْضِي أَرْضِي أَرْضِي

جَارِحًا رِجْلًا مَعْدُومَةً أَوَّلَ مَا نَجَّهَ الصَّخَّابُ بْنُ الْيَاسَنِ الْعَدَنِيَّ لَمَّا دَرَسَ
 أَوْجَبِيَّ سَبْعَ ثَلَاثِينَ دُرُورًا نَحْوَ ثَمَنِ الصَّخَّابُورِيِّ إِذْ أَصْلَحَ لَهَا نَحْوُ
 خَلَاوٍ وَلِيَادٍ وَلَنَارٍ وَأَبْدَرٍ وَبَرٍّ دَفَنِي بِمَوَازِينِهَا ثَلَاثَةُ كُتَابٍ يَكُونُ عِيْنُ
 خُذُوذِهِ وَجْهَ كَتَوْنٍ دَهْ مَقْدِيرُ كَوَالَةٍ ثَلَاثَةِ وَالْأَطْلُوبِ وَكِتَابٍ مُطَوَّرٍ
 فِي سِرِّي مَقْشُورٍ الْمُجْدِي أَيْ طَالِبٍ أَكْثَرُ دَرَجَةٍ كُنْتُ حَتَّى تَعَالَى زَائِتِيغُ
 وَصِفَاتِي سَنَاهَةً أَلَمَكَّةَ قَوْلُهُ ثَلَاثَةً وَأَدْرَكَ رُشْدَكَ فِي نَفْسِكَ وَلَا تَكُنْ
 مِّنَ الْخَافِلِينَ ۞ قِسْ حَتَّى تَحْتَنَ وَجَلَ بَيُومَرٍ بِمَوَاسِينِ أَوْ كُنْ كُنْدِي فَتَسْتَهْ
 اسْتَهْ لَهْنُ زَبْرًا حَكِيمٌ مَدَسِيكُهُ يُتَوَرَّعُ مِّنْ مَرُفَنَ فَكُنْ فَكُنْ عَرَفَهُ رَيْكُهُ
 بَسَّ الْجَدِي كُنْدِي تَعْقِيدُ غَاثِجِلٍ أَوْلَانُ حَقْدَةٍ دَفَنِي غَاثِجِلُورُ خَفْلِي
 خُودُ مَرَاتِبٍ حَيَوَانُورٍ بَسَّ تَرَسِيدُورٍ كِي أَدَمَ خُودُورِ أَوْلَاهُ الْجَدِي عُلَانِي
 ضَابِقُهُ بِرَظْذَالِكُهُ فَاثِيحَةُ الْكِتَابِ يَكُونُ بِرُحْزُورٍ مَدَسُورٍ وَجْهَ مَوَادِهِ
 نَقْشِي وَأَوَّلُكَ ثَوْرُورٍ زَبْرًا فَاثِيحُهُ يَدِي أَيْدِيورٍ يَدِي حَقْلُ كَتَوْنٍ عَدَسِيغِي كِي أَمَّ
 الصَّخَّابُورِيِّ أَيْ قَالِشٍ وَرُتْشِي كِي بَرَكِي بِرَطَاحِي يَدِي أَمَّ الصَّخَّابُورِيِّ أَوْلَاوِي
 أَدِي الْجَدِي أَيْ صَالِبِ فَتَحْزُونَا يَدِيغِي بِمَوَازِينِهَا ثَلَاثَةُ الصَّخَّابُورِيِّ سَبْعُ

[illegible]

احمدی جوہر

وَعَلَّمَكَ اللَّهُ الْكِتَابَ تَتْلُو آيَاتِهِ وَلَهُ الْمُلْكُ يَوْمَ يُنْفَخُ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَمَنْ يَفْضَلْ أَنْ يَنْسِيَ أُمَّةَ وَآيَةً مَعَ الْكِبَرِ

فَاَمَّ مَقَامِي دَوْرَتِ حُرُوفٍ وَاسْمِ دَبُورِهِ تَوْرَانَتِهِ اِنْجِلْدَه فَوَقَّانَتَه
 مَرَكَبِدِ سِرِّي اَوَّلِ سَبِيدَن اَمَمِ حَكْمِه السَّلاَمِ نَوْرُورَتِ كَمَالِ دَرِزَنَه
 وَهَكَمَتِنِ زَهْرَانَتِه اِيَرَشْمَدِ سِرِ اَكْخُجِنِ خَلْعَتِ اللّٰه وَهَذَا اِيَسَةُ الدَّرْجَتِ
 اَعْدِي يَا كِبَرِ دَانَتِ بَرُوخِي نَوْدِرِي بِرِ نَقْطَ اَنَا بَلِيدَن رِيخَارَتِ اَيْلِسْ
 اَنْدَرَجْمَه يَعْنِي بِرِ طَهْرَانِ حَوَايَه نَوْحِيَه اَيْلِسْ اَنْدَه اَكْشَا اَيْدِي كَوَاكِبِ
 قَرِيْبَتِ اَيْلِسْ تَخَامِ طَهْمُورِ اَيِ طَهْمُورِ كَوْنِ طَهْمُورِ سَاعَتِ اَوْنَه رِيَزَنِ
 بِحُجْمَه هَرْ سِرِي بِرِي حَكْمِ حَكْمَتِ اَيْلِسْ تَانِي اَيِ تَخَامِ اَوَّلُوقَه اَوْخَلَوِ
 دَقِي تَخَامِ اَوَّلُوقَه اَوَّلِ وَهَكَمَه اِجَارَتِ اِنَابَتِ اَوَّلُوقَه خَالِمِ فَاَنِيَه خَارَتِ
 اَيْلِسْ اَوَّلِ اَيْدِي اَيْلِسْ اِيَجْمَدَه اَوْخَلَوِ كَمَالِه بَلِسْ اَكْرَ تِيخَارَتِ اَلْحَيَوِيَّةِ
 حَكْمِ حَكْمَتِ بِنَه زَوْخَلَه دَكَمَه بِرِ اَيِ نَخْلُ حَكْمِ اَيْلِسْ اَنْدَه نَوْبَتِ مَشْتَرِيَه
 دِيَكْرِ مَشْتَرِيَه دَاخِي بِرِ اَيِ طَهْمُورِ كَمَالِ طَهْمُورِ سَاعَتِ حَكْمِ اَيْلِسْ اَنْدَه
 مَشْتَرِيَه بِرِ اَيِ اَوَّلِوقَه اِجَارَتِ بِرِ اَلِه اَوَّلِ اَوْخَلَوِ خَالِمِ فَاَنِيَه كَوْنِ
 اَنْدَه اَوَّلِ اَوْخَلَوِ نَوْرِ وَجُودِي حَكْمِي بِشَاءِ حَوَايَه اَيْلِسْ اَوَّلُوقَه طَهْمُورِ
 اَيِ تَخَامِ اَوَّلِوقَه خَالِمِ فَاَنِيَه سَفَرِ اَيْلِسْ اَكْرَ وَجُودِي اَدَبِيَه بِشَاءِ اَوَّلُوقَه

طهْمُورِ

طَهْمُورِ اَيِ طَهْمُورِ كَوْنِ طَهْمُورِ سَاعَتِ دَاخِي قَنَانِه رِيخَارَتِ اَيْلِسْ اَنْدَه
 اَوَّلِ اَوْخَلَوِ خَالِمِ فَاَنِيَه خَارَتِ اَيْلِسْ اَوَّلِ اَوَّلِوقَه اَوَّلِوقَه اَوَّلِوقَه
 اَنْدَه حَكْمَتِ وَهَذَا اِيَسَةُ الدَّرْجَتِ اَعْدِي يَا كِبَرِ دَانَتِ بَرُوخِي نَوْدِرِي بِرِ نَقْطَ اَنَا بَلِيدَن رِيخَارَتِ اَيْلِسْ
 اَنْدَرَجْمَه يَعْنِي بِرِ طَهْرَانِ حَوَايَه نَوْحِيَه اَيْلِسْ اَنْدَه اَكْشَا اَيْدِي كَوَاكِبِ
 قَرِيْبَتِ اَيْلِسْ تَخَامِ طَهْمُورِ اَيِ طَهْمُورِ كَوْنِ طَهْمُورِ سَاعَتِ اَوْنَه رِيَزَنِ
 بِحُجْمَه هَرْ سِرِي بِرِي حَكْمِ حَكْمَتِ اَيْلِسْ تَانِي اَيِ تَخَامِ اَوَّلُوقَه اَوْخَلَوِ
 دَقِي تَخَامِ اَوَّلُوقَه اَوَّلِ وَهَكَمَه اِجَارَتِ اِنَابَتِ اَوَّلُوقَه خَالِمِ فَاَنِيَه خَارَتِ
 اَيْلِسْ اَوَّلِ اَيْدِي اَيْلِسْ اِيَجْمَدَه اَوْخَلَوِ كَمَالِه بَلِسْ اَكْرَ تِيخَارَتِ اَلْحَيَوِيَّةِ
 حَكْمِ حَكْمَتِ بِنَه زَوْخَلَه دَكَمَه بِرِ اَيِ نَخْلُ حَكْمِ اَيْلِسْ اَنْدَه نَوْبَتِ مَشْتَرِيَه
 دِيَكْرِ مَشْتَرِيَه دَاخِي بِرِ اَيِ طَهْمُورِ كَمَالِ طَهْمُورِ سَاعَتِ حَكْمِ اَيْلِسْ اَنْدَه
 مَشْتَرِيَه بِرِ اَيِ اَوَّلِوقَه اِجَارَتِ بِرِ اَلِه اَوَّلِ اَوْخَلَوِ خَالِمِ فَاَنِيَه كَوْنِ
 اَنْدَه اَوَّلِ اَوْخَلَوِ نَوْرِ وَجُودِي حَكْمِي بِشَاءِ حَوَايَه اَيْلِسْ اَوَّلُوقَه طَهْمُورِ
 اَيِ تَخَامِ اَوَّلُوقَه خَالِمِ فَاَنِيَه سَفَرِ اَيْلِسْ اَكْرَ وَجُودِي اَدَبِيَه بِشَاءِ اَوَّلُوقَه

فَوَلَّحَ الْوُفُوقَ طَائِفِي حُدُودِ رَشْدٍ فَرَاتٍ اَعْدَى **يَعْنِي حُكْمَ اَبِي كَلْبٍ**
وَوَسَّعِي بِرُيَاةِ اَكْشَرِ اَوَّلِ طَائِفَةٍ **يَا اَدَى** اَوَّلَ كَثَرٍ خَالِبِ اَوَّلِي
 اَوَّلِي **كُلُّ** رِيَاةٍ سَوِيَّةٍ طَوْنُ كُلِّ قَوْلَانٍ **يَحْمَدُ** سَوِيَّةَ اَبِيهِ سِي
 فَوَلَّحَ دَهْل **اَعْدَى** اَوَّلِ وَتِ اَدَى **يَا اَوَّلِي** دَوْرَ اَوَّلِي **اَوَّلَ** عَدُوِّ نَجْمَةٍ وَرُحْمِ
 اَوَّلِ رِي حَقْلِي حَقْلِي اَلَّذِي يَكُنْ خَوَادِ كَسْبِ اَيْلَةٍ مَشْدِي **وَيَكِي** رِي حَقِي
 اَوَّلِ وَتِ رِيَاةٍ سَوِيَّةٍ حَقْلِي وَرِي **يَا اَوَّلِي** حَقْلِي **ظَهَرَ** كَلَامِي **يَا**
يَا اَمَامِي **يَعْنِي** حَقْلِي وَخَزُونِ كَلَامِي **اَللَّهُ** عَدُوِّ نَجْمَةٍ وَرِي مَقْلَعَانِ كَلَامِي **يَا**
اَعْدَى فَوَلَّحَ اَلَّذِي حَقْلِي سَبِيحَانِ اَلَّذِي كَلَامِي قَدِيمِي **يُتَوَرَّعُ** مَشْدِي وَكَلَمِي
 اَوَّلِ **اَلْاَسْمَاءُ** كَلَامِي **وَالْاَسْمَاءُ** كَلَامِي **وَالْاَسْمَاءُ** كَلَامِي **وَالْاَسْمَاءُ** كَلَامِي
 وَصَفَاتِ اَيْدِي اَمَامِي **يَعْنِي** كَلَامِي **يَعْنِي** كَلَامِي **يَعْنِي** كَلَامِي **يَعْنِي** كَلَامِي
 قَدِيمِي **يَعْنِي** كَلَامِي **يَعْنِي** كَلَامِي **يَعْنِي** كَلَامِي **يَعْنِي** كَلَامِي **يَعْنِي** كَلَامِي
 طَلَمِ **اَوَّلِ** اَيَاتِ الْكِتَابِ **يَعْنِي** كَلَامِي **يَعْنِي** كَلَامِي **يَعْنِي** كَلَامِي **يَعْنِي** كَلَامِي
 اَيْدِي **يَعْنِي** كَلَامِي **يَعْنِي** كَلَامِي **يَعْنِي** كَلَامِي **يَعْنِي** كَلَامِي **يَعْنِي** كَلَامِي
 عَنَلَهُ **اَمَامِي** **يَعْنِي** كَلَامِي **يَعْنِي** كَلَامِي **يَعْنِي** كَلَامِي **يَعْنِي** كَلَامِي **يَعْنِي** كَلَامِي

محمد طاهر

[illegible]

بوقصدا اولودورسنگ شکر ابره شکر ابره اولورسون. **اعبدی** ائی یار طراف حق
 قلله و اینه و صفایه و فطرت و شکر و بیکرنگ و برتر شیده ایر عظم نامی اول
 قشند سنی منزله ایر شیر و و اما سکنه بوقدر و وقت کولکیم هکدر پیر سید
 قطعه طره بیزر ایلکمه چن کور اول سنی مندن بکندر بوج هدر اینه اوللا
 شیر **اعبدی** شول هدر اینه اول کلمه ایر شیر و چمن بلبله جان پیر سکنه
 دونه قد ایلکمه کور اول سیدانی بوقدر و روهله زندک علاوه اول شوقی کتابی ایچینی
 روقی خیاوانی اویجینی روقی جی حایف **اعبدی** بیکرنگ و روهله زندک اولکدغین کلمه
 ایشان شوقی سکنه و اصل اولان ایشان نه نوبه سکنه و اصل اولمیان شوقی ایشان
 سکنه قدیم بختار روقی ایشان سکنه قدیم بختار روقی ایشان سکنه زندک اولان
اعبدی اولان شوقی و بیکرنگ و بیکرنگ و صویه مائلدور ایچینی روقی خیاوانی
 بلب طریقتور و ده مائلدور اویجینی جی سکنه بلب معوقدور بیکله مائلدور و دویجی
 بلب حقیقتور طریقه مائلدور بیکرنگ و روقی ایشان سکنه کور و جی ناجیدر **اعبدی**
 ائی طالب سیمک الهی بوقش روهله اصل کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور
 حب کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور
 ایدور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور
 کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور

طریقہ

[illegible]

[illegible]

يَعْنِي طَالِبُ دُنْيَا أَوَّلًا كَلَيْدٍ رُبِّي غُلَاوِي شَبَهَهُ يُوقَدُ زُرْ
عَرُذُ أَسْ بِلَهْ شَكْلُ بَوَالِغِ الْخَرْ وَأَمَّا كَخَاوَدُ خَلْدُ يُؤَسَّرُونَ أَجْلًا
طَوَّلُوا طَلُّوْ غَرْ كَدِرْ مَرْ فَاوَرْدِ مَرْ دَانْ دَنْ اَرَحْمَهْ دِكْرَ اَوَّلِدْ عَلِيْدَانْ
بَكْدَهْ حَاكِجَايِي اَوَّلِ جَابِلْدَهْ نَاكِي ذَاتِ يَاكْ اَوَكْدَسِينْ اَكْرَ اَوَّلَنْ سَكْ
حَقْدَهْ وَكَنْدَوْدَنْ خَا فِيلْ اَوَلُورْ سَوْنْ اَنْدَنْ اَهْلْ كَمَالْ اَوَلُورْ سَوْنْ كَمَالْ
حَقْدَهْ بَا طَالِدِرْ نَتَهْ كَمْ حَقْ حَكْ وَعَلَى شَانَهْ بِنُورْ وَفَلْ جَاءَ الْحَقُّ وَرَهَقَ الْبَاطِلُ
رَأَى الْبَاطِلُ كَمَا زَهْوَقَا يَعْنِي دَمَلَاوْ اَوَلُورْ كَمْ حَقْ كَسَكْسَهْ بَا طَلْ هَكَوْ
اَوَلُورْ وَالْاَبَاطِلُ كَلْسَهْ حَقْ كِيدِرْ اَعْدِي حَقْ هَكَوْ اَوَلُورْ اَوَلُورْ اَلَاكَمْ بَا طَلْ
اَوَلْدِ بَعْنِي رُتْدَهْ حَقْ دُونُورْ زِيَاكَمْ هَقْ شَيْ اَصْلَهْ اَوَلُورْ كُنْدِي جَنْسِي بَا كَمْ جَنْسِي
بِرْ فَاوَرْدِ كَبُورْ بَا كَبُورْ اَبَا بِلَانْ بَسَتْ جَمِيعْ اَشْيَا وَصُوعِي اَيَنَهْ اَصْلُحْ
بُودَهْ نَقَطْلَهْ اَزْ كَدِرْ بَلَدِ خَطْلِي كَلِي رُيُوعِ الرَّاَصِلِهْ اَعْدِي اَي طَالِبِ
دِيَا رِبِي حَقْ بَرُوعِي بُودَرْ كَمْ اَوَلْدَانْ وَفَرْ هَكَوْ حَقْ وَحَدُوفْ كِتَابَتْ دَسْتِ
هَلَا اَيْلَهْ نَقِشْ اَوَلْدِرْ بِلَاكْ كَرْدِي رُيُوعِي وَفُورْتِ ضَرْفُ ذَا اِنْ وَاسْ بَرِ اَلَمْ
اَلْفَاكْ فَاوَرْدِ مَقَامِ مَبْدِرْ رِبِي شَاوَجَاوَرْدَا وَكَخَاوَدُورْ بُو فُورْتِ ضَرْفُ بَرِ بُودَرْدَهْ

وَمِنْهُمْ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَالْآخِرَةُ أَكْبَرُ مِنْ الْأُولَى وَلَئِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُوا أَمْرَهُ وَتَرْضَوْا عِقَابَهُ يُؤْتِ اللَّهُ لِمَن يَشَاءُ جُزْءًا أَكْبَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَئِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُوا أَمْرَهُ وَتَرْضَوْا عِقَابَهُ يُؤْتِ اللَّهُ لِمَن يَشَاءُ جُزْءًا أَكْبَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَئِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُوا أَمْرَهُ وَتَرْضَوْا عِقَابَهُ يُؤْتِ اللَّهُ لِمَن يَشَاءُ جُزْءًا أَكْبَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَئِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُوا أَمْرَهُ وَتَرْضَوْا عِقَابَهُ يُؤْتِ اللَّهُ لِمَن يَشَاءُ جُزْءًا أَكْبَرَ مِنْ ذَلِكَ

ميمو وادور

وَمِنْهُمْ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَالْآخِرَةُ أَكْبَرُ مِنْ الْأُولَى وَلَئِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُوا أَمْرَهُ وَتَرْضَوْا عِقَابَهُ يُؤْتِ اللَّهُ لِمَن يَشَاءُ جُزْءًا أَكْبَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَئِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُوا أَمْرَهُ وَتَرْضَوْا عِقَابَهُ يُؤْتِ اللَّهُ لِمَن يَشَاءُ جُزْءًا أَكْبَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَئِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُوا أَمْرَهُ وَتَرْضَوْا عِقَابَهُ يُؤْتِ اللَّهُ لِمَن يَشَاءُ جُزْءًا أَكْبَرَ مِنْ ذَلِكَ

وَلَوْ أَنَّ الْمَلَائِكَةَ كَتَبُوا عَلَيْكُمْ ذُنُوبَكُمْ حَقٌّ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ وَلَئِنْ لَمْ يَرْفَعِ اللَّهُ الْفَلَاحَ لَكُنْكُمْ مَلَكُوتًا لَئِنْ لَمْ يَنْزِلْ بِهِ الْفَلَاحُ لَكُنْكُمْ دُونَ ذَلِكَ مُسْكِينًا لَئِنْ لَمْ يَنْزِلْ بِهِ الْفَلَاحُ لَكُنْكُمْ فِي الْأَرْضِ خَلْقًا فَذَرْهُمْ حَتَّى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي فِيهِ يُصْعَقُونَ فِيهِ يُغِثُ لَهُمْ فِيهِمْ رَبُّهُمْ أُولَئِكَ هُمْ ضَالُّوا سُبُلَهُمْ لِيَضِلُّ ذُرِّيَّتَهُمْ فِيهِ فَبِئْسَ الْفِتْنَى الَّتِي قَدْ خُلِيقُوا فِيهَا وَإِنِّي لَأَكْتُبُ فِيهَا أُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

[illegible]

79

زلف و لعل

فَوَيْ حَضْرَتِ هُوَ هَدِيهِ **فَوَيْ** الْعَوْنِ وَوَيْ **اَلْا** رَسُوْلٍ كَبِيْرٍ حَقًّا **خَابِدِيْن**
بَاوِي حَضْرَتِ اِمَامٍ طَاغُوْكَ **وَوَيْ** مَوْجِبِ اِيْمَةٍ وَوَيْ حَرْمَةِ عِيْرِ كَلَامِ
شَاهِدِيْمٍ وَوَيْ قِيَمِ بَالِيْقٍ وَوَيْ كَسِي **وَوَيْ** لِي سُوْرَتِهِ كَسِي صَدَهْ رَا **ر**
صَدَهْ رَا **ر** مَرْوِي طَلَبِ زَمَانِكَ خُوْرِيْمِ قُرَانِيْمِ **اِسْمُ** هُوَ وَوَيْ رِيْسِيْمِ
خَبِيْعِيْمِ اِسْمَا **وَوَيْ** دِيَارِ مَقْصُوْمِي يَاك وَوَيْ دِيَارِ الْكُبْرِي **وَوَيْ** طَاغِي
الْوَهْرِي **اَكْ** كَلِمَتِي وَوَيْ كِيْمِي سَكِي اَصْل طَاغِي اَسْ عَدُوْ نَجْمِه **سَبِي**
مَقْرُوْنَاتِ كَلِمَتِي وَوَيْ كِيْمِي سَكِي **خُوْرِي** وَوَيْ هُوَ رِيْسِيْمِ بَرِ الْوَيْ وَوَيْ كِي
لَاْمِ كِي اَصْلِ الْوَيْ وَوَيْ اَصْلِ اَكْ هُوَ رِيْسِيْمِ بَرِ الْوَيْ كِي وَوَيْ اَوَّلِ هُوَ
طَلُوْ خُوْرُوْفِ الْوَيْ كِيْمِي طَلُوْ سُوْرَتِهِ **وَوَيْ** اَوَّلِيْمِ اَوَّلِيْمِ خُوْرُوْفِ مَقْطَعَاتِ
كَلِمَتِيْمِ وَوَيْ خُوْرُوْفِ مَقْطَعَاتِ عَدُوْ نَجْمِه اَكْ كَلِمَتِيْمِ عَدُوْ نَجْمِه فَاِيْمَةُ الْكَلِمَاتِ
وَوَيْ وَوَيْ اِيْمَةُ الْكَلِمَاتِ عَدُوْ نَجْمِه وَوَيْ اَوَّلِ خُوْرُوْفِ كَلِمَتِيْمِ وَوَيْ اَوَّلِ
وَوَيْ سُوْرَتِهِ اَكْ كَلِمَتِيْمِ سَكِي فَاِيْمَةُ كَلِمَتِيْمِ وَوَيْ كِيْمِي سُوْرَتِهِ وَوَيْ اَوَّلِ
سُوْرَتِهِ فَاِيْمَةُ الْكَلِمَاتِ كَلِمَتِيْمِ وَوَيْ كِيْمِي فَاِيْمَةُ الْكَلِمَاتِ كَلِمَتِيْمِ وَوَيْ كِيْمِي
كَلِمَتِيْمِ وَوَيْ اَوَّلِ الْكَلِمَاتِ وَوَيْ اَوَّلِ الْكَلِمَاتِ وَوَيْ اَوَّلِ الْكَلِمَاتِ وَوَيْ اَوَّلِ الْكَلِمَاتِ

[illegible]

31

18

دورس علم

85

[illegible]

فَوَلَّكَ يَاسِينَ كَوْزِي كَوْزِي دِرْ آيَاكَ مَا فِي مُعِينٍ قَدَعْتَ صَهْ صَهْ هَذَا
أَوَّلُ سَوْنٍ أَوَّلُهُ أَوَّلُ دِيوَرِ سَطَانِ لَعِينٍ بَنِي هَرَبِيَا نَعْمَ عَيْنَاكَ
فَوَلَّيْتَهُ جَانِي بَلَشِي وَبِرْ سَنَمَ عَيْنِ الْكَيْفِي عَجْدِي أَيُّ طَالِبِ صَوْرَتَا
بُحْبُحِي عَالَمِ دَلُوحِ قَامِ ائِجْدِي هَرُوكِ دَرِ حَقِّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى تَوْحِيدُهُ وَارِ الْإِلَهِي
اِبْدَ جَمِيعِ مَوْجُودَاتِ آلِ أَوَّلَادِ حُكْمَتِهِ بَيْنِيَا دَايِلَدِي وَالَّذِي بَلَدِي
بَسْ وَكَيْ سَسَاكُمُ آلِي وَأَوْلَادِي بِكَيْفِي سِيْرِهِ وَطَبِيعِي كَوْنِي آلِهِ عَظَمَتُهُ أَوْ كَيْفِي
وَكُفْرِي بِمَبْنُوعِ فَالْعَمِي سِيْرِهِ ائِجْدِي فُجْرَهَا لِي ائِجْدِي يَدِي كَيْفِي وَكَيْفِي
وَأَوْنِي وَبِعْدِي وَارِ ائِندِي عِيْشَ بَحَاكِهِ مَا لَدَيْنَ حَرَا صَدْرِي وَهَرُوكِ فَاثْلَدِي وَبَزَاكُمُ
بُوجْهَانِي حَقِّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى بِكَيْفِي سَبْطِي دَرِ سَبْطِي وَكُودِي كَرَمَتُهُ أَوَّلُ
بَيْتِهِ عِيْ ائِجِي حِرْمَانِي كُوْنِي نَشِي مُحَمَّدٍ بِلَا طَفْطِي يَهْ ائِطَانِ ائِلَدِي مَا دَرِ دَفِي ائِلَدِي
أَوَّلًا دِي بِيْتَهُ ائِطَانِ ائِلَدِي بَزَاكُمُ أَوَّلُ حَضَرَتِ شَاهِ وَرِوَايَتِ وَكُودِي هَرَايَتِ
رَهْ طَابِ حَقِّ كُفْرِي كَرَامَتِ نَبِيِّ ائِطَامِ عَلِي كَرَمُ اَللَّهِ وَجْهَهُ بِيُوْرُ مَشْدُورِ فَالِ
ثَا دَرِ سُبْحَانِ اَللَّهِ اَنَا وَتَعَالَى مَوْجُودِ وَبِرْ وَرَا حَقِّ دَرِ دَفِي وَكُودِي وَكُودِي وَكُودِي
جَمْعُهُ جَمْعِي بَسْ ائِجْدِي بُوْصَعْنِي اِلَهَ بُوْكَ نُوْكَ نُوْكَ دَرِ دَفِي وَاحِدِي دَرِ ائِجْدِي

بُولَدُ قُوتُوبِ وَاحِدٍ اَوْ لِحْوِ اسْرَاكَ كَنَهْ فَلَمَّا زَهَبَ كُلُّ ذِي الدُّرَّةِ
 بَرِيْلَاكُ اَوَّلُوْا اَحَدِي بِرُكْبَتِي قُوتُلُكِيْنَ اَوَّلَادِ كَعَدَبِ بَلْمَسَهْ قُوتُلُكِيْنَ
 طَرَبَقِيْنَ قُوتُورُكُوهْ وَارُكَايْ اَوْرُزَهْ اَوَّلَهْ وَفَتَحِيْنَ صَوْلَ قَلَمَهْ
 وَدُورِيَهْ قُوتُورُكُوهْ وَشَمَانِهْ دُشْمَانِ اَوَّلَهْ وَجَانِي بَلْبِي وَصَلِي حَا
 نَخَانِي قُوتُلُكِيْنَ عَشِقَهْ طَهْقَهْ اَلِكَهْ وَصَلِ وَصِيَتْ بِمُحَمَّدِ اَبَدُوبِ
 بِعَدِيْسْ دِيَسَهْ بِيْلُكُورُ اَرِنَخَا سَهْ اَوْرُزُوتِي مُحَمَّدُ عَلِيْنَا اَوَّلَادِ بِيْلُكُ
 قُوتُورُ بَانِي اَوَّلَهْ ضُفُوْلُكِيْ اَلِكَهْ يَعْنِي طَرَبَقِي ***** اِنجَامِ جَعْفَرِ صَادِقِ
 اَرُخَا شَهْ قَاتِلِ بُولُكُوهْ وَآلُكُ فُتُوحِيْنَ قُوتُلُ قَلَمَهْ وَآلِ صُغَرِ اَوْرُزِ
 وَبُرْمَسَهْ اِيحِي طَلُوْ شِيْرُكُورُ ***** وَفَلَقُكُورُ اَتُكُورُ نِيْزَا اَوَّلِ كُتُفِ سِيْرِيْنَ
 عَرَفَهْ يَعْنِي اِمَامِ جَعْفَرِ صَادِقِ صَلَوَاتُ اللّٰهِ عَلَيْهِ وَآلِهِ بِبُورُ رِيْشِ قُوتُورُ عِلْمِي *****
 اَوَّلَادِيَهْ قُوتُلُ اَوَّلَاكِيْ جَرَانِي فِيْ جَمْلَهْ اَتَشَهْ يَتَسَكَلُ اِيْجَندهْ بِرُكْبَتِيْ لَا سِي
 اَوَّلَاكِيَهْ وَبَرِيْهِيْ بُوْدُورُ كُفَايْ تَقْسِيْدُنْ عِدِي ***** بِرُكْبَتِيَهْ فِيْ قُوتُلِ اَلِكِيَهْ
 وَبَرِيْهِيْ شَهْوَتِ كُوتُورُكُوهْ ضُفُوْلُكُوهْ بَرْمَسَهْ قُنَا وَفَتَحُوْا وَكَلَهْ اِيْجَدِي
 بُوْدُورُ شَهْوَتِيْ اَوَّلِ شَاهِيْ اِمَامِ اَهْلِ فُتُوحِ كَعَدَبَهْ جِيُوْرُ سِيْرِيْ نِيْزَا كِيْمَرِ

صَفْحَةُ ثَمَانِيَّةٌ

حَقَّ تَعَالَى اَلِكُ وَهَدِيْكَ وَرِيَا سِيْ قُوتُورُ اَلِكِيْ وَتُوتُوْ مِيْلُ قُوتُورُ بَانِيْ قُوتُورُ
 اَلِكُكُ يَعْنِي اِمَامِ جَعْفَرِ صَادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ شَوَاكِيَهْ قُوتُورُكُورُ وَرِيَا طَالَا
 بِرُكْبَتِيْ سِيْ دَا اَبَرِيْشْ بِرُكْبَتِيْ اَبَرِيْشْ سَنَ اَوَّلَادِيْ عَلِيْشِيْ وَنِيْجِيْ اَوَّلُوْ رُوْشِ
 قُوتُورُكُورُ وَفَلَاكُ وَطُغُورُكُورُ اَفُتُكُورُ دُوْرُكُورُ وَبُوْدُورُكُورُ اَهْلِ طَرَبَقِيْ
 دُرِيْشِيْ وَاهْلِ فُتُوحِ سِيْمِ دُرِيْشِيْهِ سُوْلُكُورُ سِيْمِ دُرِيْشِيْهِ قُوتُورُكُورُ اَوَّلِ اَخِيْرِ
 تَهْ بَلُوْرُ سِيْمِيْ اَوَّلِ شَاهِيْ كُورُ يَعْنِي اِمَامِ مُحَمَّدِ عَلِيْ بِيْنِ اَبِيْ طَالِبٍ كُورُ اَللّٰهُ
 وَجَهْ بِيْرُكُورُ الدُّنْيَا حُرَامٌ عَلَيَّ اَهْلِ الْاُخْرَى حُرَامٌ عَلَيَّ اَهْلِ الدُّنْيَا وَهَلِيْ
 حُرَامٌ عَلَيَّ اَهْلِ اللّٰهِ حَقَّ جَلَّ وَعَلَى حَضْرَتِيْ بِبُورُ قَاتِلِ اللّٰهِ مِنْ بَرِيْدِيْ *****
 الْعَرَشِ الدُّنْيَا قُوتُورُكُورُ مِنْهَا وَمَا لَكُ فِيْ الْاُخْرَى مِنْ نَضِيْبِ وَرِيْ سُوْلِيْ
 عَلَيَّ السَّلَامُ بِبُورُ رُشِيْرُ الدُّنْيَا مَلَكُوتُ وَطَالِ بَرِيْهَا مَقْبُورُ اَبَرِيْشِيْ
 وَارُجُكُورُ اَلِهْ هِدَايَتِ صَقَاكُ وَطُغُورُكَ عَلِيْشِيْ سُوْرِيْهْ اِيْمَانُ تُوْرُكُورُ بِيْجَهْ
 اَوْمَدِيْ ***** بِرُكْبَتِيْ اَوْمَدُ اَوَّلَانِ لَكُ جَمْرُ اَبَلِيْشِيْ ***** قُلْ بَدُوْرُكُورُ كِيْ
 تَلِيْشِيْ ***** دُنْيَا يَهْ مِيْلُ اَلِكِيْ اِيْ اَفُيْ صَفْحَهْ بَارِيْشِيْ سَنَ اَبِيْ مَقْبَلِيْشِيْ *****
 صَفْحَةُ اَوْمَدُ وَكُلِيْ ***** اَهْلِيْ عِيْلِيْ بِرُكْبَتِيْ اَلِكُ لَنَا اِيْجَندهْ ***** يَتَكُ وَارُزُ

۱۱۵۳

88

اذن كلهم تنزل الكتاب من الله يعني بوحكم حكومتك
 الله يكرم الذين يمشون آيات كتاب اول يروي حطبا
 عدو به الذين ولاه والقران المجيد يعني قطبا وبرايا
 امير المؤمنين من ان يجرد بجند من علك اعداء اذليه من الذين
 الضالين من العلم وما يسطرون يعني بيان اولئك من اول
 قدرت على الله وحده سطر اولاد حطه ارسلكم احدى
 بعث سورة نداء لئلا مقلات كل من فائحه الكتاب
 بله الجند مبعث من اول يجمع كتب السماء والارض اهل
 فائحه الكتاب يمدى بواهم الكتاب في شيدان لاني من انك
 سترينه واصف اولك من غير اسم من انك ستره بوسوره كرك
 اولئذ درق له تعالى في شكل الكتاب ستره او ستره ان
 في اوايل الصورت يعني هر كتابك ستره والارض من انك ستره
 بوضوحه لرب اولئذ كل من ستره وخرق مقلات جميع من انك

اصلي

اصلي وقر انك اول لم يسم الله من اول سجدت بسم الله يدي
 حرقه من اوله مبعثه فانزل اولدي بسم الله من فائحه الكتاب
 عدو به من اسم ذات واسم من انك عيرون من اسم الله وانك
 اولئذ من اسم فائحه سبب اولك من بسم الله من اسم الله
 صوفي رواد كلكم وقره في بسم الله اوج في سجدت من اسم الله
 في سجدت بسم صلوت حطه ويري صلوة ويري صلوة سقر بسم الله
 اوج في سجدت بسم بسم بسم بسم بسم بسم بسم بسم بسم
 اولدي صلوة عدو به من اسم الله من بسم الله من بسم الله
 صلوة خضر اولدي صلوة من اسم الله من بسم الله من بسم الله
 صلوة سقر اولدي صلوة من اسم الله من بسم الله من بسم الله
 وخال اولدي صلوة من اسم الله من بسم الله من بسم الله
 حرقه من اسم الله من بسم الله من بسم الله من بسم الله
 صرق من قال الله تعالى هو الذي انزل علينا الكتاب منه حكمنا
 هرق ام الكتاب واول من سجدت بها في فائحه الكتاب في فائحه الكتاب
 شاستا بسم الله من اسم الله من بسم الله من بسم الله من بسم الله
 الله الله والارض من اسم الله من بسم الله من بسم الله من بسم الله

[illegible]

تخاروا وخرج حسنا من مرقه واكلوه وهو كونه نرسا حله فانه مفا
ميدرو هو كونه او لم يكن شل عتد او تفرز كونه او لم يكن شل عتد او تفرز
الجن شل عتد اولو لا تقوم الساعة كما الشعر والشعر كما الجمعه والجمعه كما
الزمان ليكون الساعه كما الشعر والشعر كما الجمعه والجمعه كما
الجمع والجمع كما الساعه والساعه كما الجمعه والجمعه كما
نرسا حله فانه مفا ميدرو هو كونه او لم يكن شل عتد او تفرز
سلعه فو مفسده يله يراق اولدى اول سبيد ابدست دني او مخرج
فيمخرج ذباله الا في وضو فو مفسده ودي دني ربا عين فو مفسده ودي
دني او مخرج فو مفسده يله يراق اولدى اول سبيد ابدست دني او مخرج
ديري سجده فو مفسده يله يراق اولدى اول سبيد ابدست دني او مخرج
اصلى يدني فو مفسده يله يراق اولدى اول سبيد ابدست دني او مخرج
فدركت حله فو مفسده يله يراق اولدى اول سبيد ابدست دني او مخرج
نسطان فو مفسده يله يراق اولدى اول سبيد ابدست دني او مخرج
اضا فو مفسده يله يراق اولدى اول سبيد ابدست دني او مخرج

وروژ او جهون انجمن خون عدونجه و او جهون انجمن شمس اعلاست
 عدونجه و بربيلين قرق هفت سخي واروژ و او دماك داخ
 بلني قرق ياره و در وورت با بدير ايكي دورن سكر اولور قرق الله
 سكر هفت عدونجه ذيركيم بربيل او جهون انجمن خون و قرق سكر
 مينا نذر بيس ميزان نوزك سيل معلوم اولماز اجد
 بلش كود و اربيل و صود يا يار اولن و بربيل ايكي ايكي ايد
 او ايكي سكرت عدونجه او ايكي سكرت او ايكي با بدير بيس
 و جهون آدم دني او ايكي با بدير او ايكي سكرت عدونجه و او ايكي
 بوچ عدونجه و بربيل او ايكي بوچ هفتم ايد او ايكي سكرت
 عدونجه و آدم دني او ايكي بوچ معلوم اولور بربيل بلش حله و بربيل
 نوز و قول قل جهون ايد و اميكل سكرت ايد و اميكل سكرت
 و كوكيل مينا نذر و قار سكرت و زكر عقيد و بونك قور
 و بلكر دولور و طبلان حودور و بربيل في بربيل ورت هفت و بربيل

بو اوج حروف الله او بدي اولور حروف الله عدونجه و بربيل
 دني حروف مشتق بربيل و اوردن بو بربيل و بربيل و بربيل
 بش ضي طرخ او بربيل حروف بو اوج حروف الله او بدي
 حروف جمع الله سكرت حروف اولور مقطعات قران كوكيل
 اصلين و بربيل سكرت الله و ورت حروف داخ و اربيل يا چا نا نا
 و بربيل او بدي سكرت كلام اولور و بربيل آدم عليه السلام
 عدونجه اجد بربيل الله او بربيل او بربيل او بربيل او بربيل
 دني حروف اولور او بدي حروف و بربيل آدم عليه السلام
 عدونجه و بربيل او بدي حروف و بربيل آدم عليه السلام
 بربيل الله و بربيل الله و بربيل الله و بربيل الله و بربيل الله
 و بربيل حروف و بربيل حروف و بربيل حروف و بربيل حروف
 و بربيل حروف و بربيل حروف و بربيل حروف و بربيل حروف
 الله سكرت الله و بربيل حروف و بربيل حروف و بربيل حروف

قار و بربيل

أولون هوك وار اول بيل نجى يارينه * نازلدن عهد آلتين حق بلم *
 لغت اولسون عهد بيه نجانينه * كنده لاروم ششوه في خرض طمع *
 لغت انك دمك اركاينه * بويراخ ابدال عليه حكماي * يؤسوز
 بلش انيوس مرزاينه * اعدي اى طالب مغونا بونه حالدي كرم اول
 كليله سيم غوغنا اولونم درين صك * فونه سيم والله بيا الله دونه كفته
 مسحه اولوسيم بي شك فوني شهبه فو قد * غويله بيله سيم نيزا بين
 قدمه بلش ميوب صك * وكنه لغت فراوان ودر ودر عديب سكر
 وصفات الشك اولون بيه طالب دنيا اولوسك ولبى شك شيطان
 كند سيم اولوسون نيزا بيدار نيزا كمله كمله كلدين وونه كلنا
 مالى وونه نيك بلش ديدك صفا نور * صفا بين بيدار ايدار
 نيزا كمل يلا نيك نيك دونه * نيك نيك اقرارى فو قد و امانى دغ
 يوقد و امان صفا صفا نور * صفا بين بيدار كرم فو قد اوليان
 صفا نور و عديب * و صفا شند * و نيك اولون نيزا كلشيم آدم اولون
 بيه آدم اولون بيدار نيزا شند في بيدار كره ايرش آدم اولوسيم اكر ايرش

صفا شند

كمالا سيم غويله بيله سيم * قوله تعالى اوليس كما الاوتار بل هم
 اضل و اوليس هم الشا اولون * سر حق كمالى فو نور غفلت لاريت
 صفا نور صفا نور غفلت اعدي * انك بلمهم اصل اولديك
 كلوت طغ بلم و مذكركت و هو لك الله نازل اولدي نيزا صورنا
 آدم عقيد صفا نور * و انك بس الشكلا آدم نزل اولان اول اخر طوبى
 يونس و ديدك طوبى يونس بجهه و عديب سيم غافل اوليكه
 سيم نيزا بين غريب بولم ايدم بيدار لطف كرم صند فو نور
 ديك * فو فعل اهل طمع و اهل دنيا اولوسيم بيدار بيله آيت اولون
 نيزا يا دنيا يا بيدار كرم كرم * ايكى فو نور طوبى لطف كرم صغور
 اعدي حديث رسول الله نبور الدنيا ملكون و طالبا امير
 اعدي رسول الله عليه السلام هواي * تقيله سوز سوز بلم نور
 والا وصى صفا بيله سوز بلم نور * قوله تعالى و ما يظن بحزن الموتى
 ان هم الا وصى يوحى ايرشيم بيدار نطق بلام سوز بلم نور ا

اَعْدَى مُحَمَّدٌ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَوْمَ مَيْدِي **١** كَلَامَ الْمَرْبِيِّ بِمَا عُرِفَتْ بِوَجْهِ وَجْهِهِ
كُلُّ الدُّرِّ سَيِّدٌ اَكْبَرُ بَابِي وَخُفِّدَ بَيْنَ دَاكِرِ كَمَالِ اَبِي هِجِ بِدِرْ كِه اِسْرَادُوت
مَكْتُورٌ مِيه اَدِي اَعْدَى بَيْتِ حَقِّه بِيته سَهْمِ تَاكِرِ سُوْرَتِ سُوْرَةِ اَوَّلِه زِيْرَا كِه
اَشْيَا يَكِه مَدْرَسَتْ اَرْفُوْتِ مَوْفِ صِفَاتِ وَارْذَاكِ مَوْفِ كَمَالِ وَارْ اِحْمَانِ مَوْفِ
سَرْمَايَه وَارْ اَلْوَشِ مَوْفِ خِيَانَتِ مَارْ اَمَانَتِ مَوْفِ اَعْدَى اَبِي طَلَبِ مَغْر
فَنَا فَدْرَسَتْ اَوْزْدَرِ اَوْزْبِي بِدِرْ كِه وَبِرْ تَاكِرِ صِفَاتِ ذَاكِرِ مَطْلَعِ مَوْفِ وَبِرْ
دَعِي كَمَالِ بِنَكُورِ بِنَكِي مَوْتَاكِرِ كَمَالِ اَعْلَانِ حَلَاكِه اَوَّلِه وَبِرْ دَعِي سَرْمَايَه اَوْزْدَرِ
وَ اَوْزْبِي بِدِرْ كِه وَبِرْ تَاكِرِ اَلْوَشِ اَلَكِرِه وَبِرْ دَعِي خِيَانَتِ مَغْلُوكِ وَفَعْلَاكِ
طَرَحِ اَتَلَه اَمَانَتِ اَوْزْدَرِ اَوْزْبِي بِدِرْ كِه وَبِرْ تَاكِرِ اَمَانَتِ اِسْتِهْمِي وَبِرْ
اَوَّلِي **٢** اَعْدَى بِوَطَالِه اَوْزْدَرِ بِدِرْ كِه وَبِرْ دَعِي اَمَانَتِ طَوْبِي **٣**
مِيْدَاكِرِ اَكْبَرِ دَرِ عَالِي رُتَبَانِ اَوَّلِ مَوْفِ اَمَانَتِ خِيَانَتِ اَلْمَدِينِ **٤** وَ اَكْبَرِ طَوْبِ
اَوْفَقِي بِدِرْ كِه وَبِرْ مَدْرَسَتْ اَمَانَتِ خِيَانَتِ اَلْمَدِينِ اَوَّلِ مَوْفِ طَالِ اَللَّهِ تَحْلِه
اَللَّهِ تَحْلِه اَوْفَقِي اَلْمَدِينِ **٥** زِيْرَا كِه مَدْرَسَتْ بِدِرْ كِه سَخَا اَمَانَتِ
اَكْبَرِ اَوَّلِ اَمَانَتِ مَغْرُوفِ اَلْمَدِينِ خِيَانَتِ اَلْمَدِينِ بِدِرْ كِه بِنَكُورِ مَوْفِ

مَدْرَسَتْ مَوْفِ مَدْرَسَتْ مَوْفِ اِسْرَادُوتِ ذَاكِرِ صِفَاتِ مَرَا اَوَّلِ بِنَكِي اَلَكِرِ
وَحَالِ كَمَالِ بِنَكِي بِنَكِي سُوْرَتِ اَبِي اِحْمَانِ ظَهْرِ كِه كَلَدِي سَرْمَايَه اَصْلَانِدِي **٦**
اَلْوَشِ اَكْبَرِ دَرِ خِيَانَتِ مَدْرَسَتْ اَوَّلِ اَمَانَتِ اِسْتِهْمِي كَلَدِي بِسِ اَكْبَرِ
اَوَّلِ صِفَاتِ ذَاكِرِ وَ اَبِي صِفَاتِ مَرَاكِرِ مَوْفِ اَمَانَتِ حَقِّه وَبِرْ
مَوْفِ وَ اَبِي حَقِّه بِدِرْ كِه وَبِرْ دَعِي اَعْدَى اَبِي طَلَبِ مَغْر
بِنَكِي اَلْمَدِينِ اَللَّهُ هَذَا اَلْمَدِينِ وَ هَذَا اَبِي اَبِي دَرِ بِسِ بِرْ تَاكِرِ اَوَّلِ اَوَّلِ
بِنَكِي اَمَانَتِ اِسْتِهْمِي اَلْمَدِينِ اَوَّلِ اَمَانَتِ اِسْتِهْمِي اَلْمَدِينِ اَوَّلِ اَمَانَتِ
بِنَكِي اَلْمَدِينِ اَلْمَدِينِ اَوَّلِ اَمَانَتِ اِسْتِهْمِي اَلْمَدِينِ اَوَّلِ اَمَانَتِ
وَ اَبِي اَلْمَدِينِ اَلْمَدِينِ اَوَّلِ اَمَانَتِ اِسْتِهْمِي اَلْمَدِينِ اَوَّلِ اَمَانَتِ
فِي اَلْمَدِينِ اَلْمَدِينِ اَوَّلِ اَمَانَتِ اِسْتِهْمِي اَلْمَدِينِ اَوَّلِ اَمَانَتِ
جَانِ اَبِي كَمَالِ خَافِلِ اَلْمَدِينِ اَوَّلِ اَمَانَتِ اِسْتِهْمِي اَلْمَدِينِ اَوَّلِ اَمَانَتِ
اَوَّلِ اَمَانَتِ اِسْتِهْمِي اَلْمَدِينِ اَوَّلِ اَمَانَتِ اِسْتِهْمِي اَلْمَدِينِ اَوَّلِ اَمَانَتِ
بِنَكِي اَلْمَدِينِ اَلْمَدِينِ اَوَّلِ اَمَانَتِ اِسْتِهْمِي اَلْمَدِينِ اَوَّلِ اَمَانَتِ
جَاهِلِدِي جَاهِلِدِي اَلْمَدِينِ اَوَّلِ اَمَانَتِ اِسْتِهْمِي اَلْمَدِينِ اَوَّلِ اَمَانَتِ
اَشْيَا اَبِي اَلْمَدِينِ اَوَّلِ اَمَانَتِ اِسْتِهْمِي اَلْمَدِينِ اَوَّلِ اَمَانَتِ

شعير كهم شكون اريشوب اباد اولور جسي پير دن انك نيلار
 اولور اولكه اسيريركي يلك جاليله طاليب ايكن عايت
 اوسا اولور مريض نيك فخريله دليل وير صير يوطر فخريله
 بلك خونا اولور فخر شايه فخريله مبرك اولور كوك عفر
 اجيه شرا فخر اولور اي ويرايني ويرمله دل دنيا يه سن
 بل اشاول بر مئين اذا اولور اي عفر فخريله يوطر
 لام الف جويكر في سكر فخريله فخر مبرك يوطر
 خروف عدويجه ورت كتابه داخل بالخير زيرا الف
 نودر اولور فخر اولور يوطر اولور اولور اولور
 اولور كوكه دكلمه الله يدي وجر كرم ادم عاليه السلام
 عدويجه در شعير لام الفخر فخر ايلديم حقي
 بولم جيمي جان ايلديم نه فلك فخريله فخريله
 جعفر عفر سلطان ايلديم كاف فخر ايلديم فخريله
 ديله كليم نهطلي كان ايلديم كشمه فخريله فخريله

هـ

هفت دريا سيرخان ايلديم بين ويران عذر ال خيريم شاهي
 شيرمنت ولكه شيرخان ايلديم ايجدي اي طاليب فخريله
 كلاف فخر عذر فخر ايلي فخر فخر صاكان ورايكون العذر فخر
 كليمه فخر ايلديم ايلديم فخر فخر فخر فخر فخر
 يخر ايلي اولور فخر ايجدي سن الفخر اولر سبيدن سن محمد
 باخون فخر اولر ايلي فخر فخر فخر فخر فخر فخر فخر
 سن وجود ايلديم وجود ادم الفخر اولر ايلديم فخر فخر
 دعي كاف فخر فخر فخر فخر فخر فخر فخر فخر فخر
 الحكيم الله كن للسلطان على صدر مستقيم ايجدي فخر فخر
 فخر فخر فخر فخر فخر فخر فخر فخر فخر فخر فخر
 الفخر ايجدي فخر فخر فخر فخر فخر فخر فخر فخر فخر
 فخر فخر فخر فخر فخر فخر فخر فخر فخر فخر فخر
 فخر فخر فخر فخر فخر فخر فخر فخر فخر فخر فخر

[illegible]

اَبَاكَ فَقَطَّعْتَهُ مَوْجُودٌ فِيَسْ اَحَدِي اَوْ اَبَا بَصِيْرٌ فَاَبَاكَ
 اَلَيْتَنِي كَيْ فَقَطَّعْتَهُ دِرْهَمٌ بِرِسْمِ اللّٰهِ وَرِسْمِ اَحَدِي اَوْ اَشَاءَ خَلَّ صَيْتٌ وَمَا
 خَرَجَ عَنْكَ اَوَّلُ بِفَضْلِهِ مَوْجُودٌ زَيْدٌ اَحْمَ عَلِيٍّ عَلُوٍّ مَلِكٌ اَبَايَ اَوَّلُ بِ
 فَقَطَّعَهُ وَرِسْمٌ يَدِي وَدَايَ بِبُيُوتِ اَنَا مَكْنِيَسَةُ الْعُلَامِ عَلِيٍّ بِالْمَلِكِ اَبَايَ اَحَدِي
 اَوَّلُ بِفَضْلَتِي وَابْنُهُ وَصَفَانِيَسَةُ فَتَمَّ اَلَيْسَ كَجَمْعِي مَرَّ اِنِّي فَزَعَمُ اَلْيَحْيَى
 اَوَّلُ رِسْمِي زَيْدٌ اَمَّا اَنَّهُ يَكُونُ رِسْمٌ لَوَعْلٍ وَلَوْ قُوَّةٌ اِلَّا بِاللّٰهِ اَلْعَلِيَّ الْعَظِيمُ
 يَسْ اَوَّلُ عَظَمَتِ اَوَّلُ كَرَامَتِ اَوَّلُ قُدْرَتِ اَوَّلُ شَوْ كَذَرُ كَجَمْعِي عَلِيٍّ
 مَوْجُودٌ عَلِيٍّ كَيْدِي اَسْمِي لَوْ اَوْ رِسْمِ اللّٰهِ عَدُوٍّ يَحْدَرُ بَيْتِ عَلِيٍّ اَوَّلُ
 فَرَّ فَاَنَّهُ يَسْ اَيَّ جَانٍ وَصِيْقِي مَضْطَرِي ظَهْرِي مَرَّ اَنِّي كَر اَنْجِيْلُ اِحْمَدُهُ
 سَوِيْلُ كَر اَلْيَحْيَى اَنِّي مَوْجُودٌ زَيْدٌ اَسْمِي بِرِسْمِ زَيْدَانٍ وَكَلِي مَوْرَا اَنْفَرُ فَوِيْلَهُ
 يَلْدُهُ لِي زَيْدٌ اَوَّلُ كَوْنُهُ عِيَانٌ بِرِسْمِي دَايَ مَرَّ اَبِيْدَرُ اَكْثَانَا مَرَّ اَسْمِي
 دَايَ حَيْدَرُ رِسْمِي بِطَهَانٍ اَيَّ وَرَّ اَفْ يَدِي اَسْمِي اَوَّلِي عَلِيٍّ مَعْنِيَةً
 تَشْتَقِ الْقَرَّ بِسَبْعِ اَلْمَشَايِخِ يَسْ اَحَدِي بُوَيْدِي اَسْمِي بِرِسْمِ اللّٰهِ عَدُوٍّ يَحْدَرُ
 بِرِسْمِ اللّٰهِ اَيَّ يَدِي خَرُوفُهُ مَوْجُودٌ بِرِسْمِ مَالٍ هُوَ اَحَدِي حَبِيْبِي

جِهَانَهُ عِلْمُ ابْنِ دُرِّمِ اللّٰهُ رَحِمَهُ عَلَيْهِ رَازِيًا بِرِزَاؤِهِ بِشَرِّ اَوَّلِ بَرْدَاتِ
 بِاَقْدَمِ خَيْرٍ دَكَلَرِ هَذَا اَسْبَدُ كَمَا اَنْ وَارْتِكَ تَسْلِيْمًا اَوْ اَبَكِ اِلَاحِ
 قَاوَنِ اَبَكِ اَوْ اَمَلِكِ تَسْلِيْمًا جَاهِ مَقْصُودِي بِالْكَوْنِ وَفَايِلِ اَزْدَسْتِ
 خَارِجِي يَا اَلْعَبْتُ اللّٰهُ عَلَيَّ الْفَقْرُ الظَّالِمِي **چَسْ** هُوَ كَوْمُ بَوَاوَرِ اَبَكِي
 اِسَامِ بَلَمَرَسْ وَطَلَبِي اَوْنِ اَرَا اَوْنِ وَبَوَاوَرِ دُنِ خَيْرِي شَدَّ سَوْرَسْ
 وَبَوَاوَرِ تَغْنِي فَبَوَلِ اَلَمَرِ دُنِيَا وَهَ اَوْنِ كَهَقَا لَعْنَتِ اَلَمَرِ
 اَوْنِ رَسِيْدَ وَكَلِيكَ يَكُونِي وَارْتِكَ بِرِزَاؤِهِ فَاَلَا اللّٰهُ تَعَالَى اَعْلَى
 اَلِيَا سَبِي شَعْرَ حَلَا اَلِ طَالِبِ هُوَلَا هَ طَوْنِ بَوَاوَرِ **كُتْلَدُ** وَوَرِ
 اَرِيَا وَتَ مَرَضُ خَلِي اَلَمَرِ اَكْرَ اَوْنِ بَلَمَرَسْ اَمْعِي خَارِجِ **ذُبَا** اَنْ مَعْدُ اَوَّلِ
 سَبِّ اَلِ مَعْظَفِي يَدِ اِيْرَسْ مَرَضُ بَدِ خَاصِ بِنَامِدِ **اَجَرَسْ** كُتْلَدُ بِيْخِ
 دَقِّ اَلْحَلَا يَدِ **كُتْلَدُ** ذَوَارِ صَفِي سَبِّ كَلَا سَبِّ **وَبَرِ** سَبِّ اَوْنِ كُتْلَدُ
اَكْزَا بَرَا يَدِ **وَبَرَا** اَنْ نَطُوقُ خَلِي بَوَاوَرِ **اَوْنِ** اَنْ مَرَضُ اَوْنِ كُتْلَدُ
 عَمَالِدِ اَعْمِي اَوْ طَالِبِ فَوْنِ فَنَامِدُ كَلِي اَلِ اَوَّلِ اَنْ جَانِبِلَه اَرَا اَنْ

محمدی

[illegible]

كَلِمَتِي زَيْنَابَ وَأَرْسَلْتُ إِلَيْهَا طَلِيكَ وَدُنِيَا حَقَّقْتَهُ يُمُورًا
 الدُّنْيَا جَعَلْتُكَ وَطَائِلَهَا كَلَامًا ۝ اَعْبُدِي يَوْمَئِذٍ رَّبِّي بِرَبِّكَ
 طَلِيكَ وَدُنِيَا وَمَطَايِقُهُ ۝ زَيْنَابُ عَوْرَتُكَ وَأَخْلَافُ دُنْيَاكَ الْكَبِيرُ وَدُنْيَا
 طَلِيكَ بِأَمْرِ اللَّهِ وَرَبِّكَ يَوْمَئِذٍ اللَّهُ خَالِبُ الْعُلُوفِ ۝ كُلُّ أَعْبُدِي أَوْدُونِي
 يَوْمَئِذٍ يَا أَلِهَ الْكَذِبِ يَوْمَئِذٍ قَدْ مَنَعَهُ خَالِدُ إِلَهَ الْوَالِدِ أَوْدِي عَالَمِ
 عَقَبَتِهِ سَكَنِي جَانِكَ إِلَهَ ۝ صَفِيْقُ يَوْمَئِذٍ وَتَحْمِيْرِي وَارْطَطَنْطِلْ إِلَهَ الْإِجْدَى
 تَقْبِيْرِي طَلِيكَ ۝ قَوْمٌ عَالَمِيْنَ وَكَرْمَلَةُ أَوْلَادِهِ عَلَيْهِ يَمِينُ أَوَّلِ شَحِيحِ
 قَوْلِهِ طَلِيكَ سَوْرَتِي مَهْ أَمِيْ جَانِ يَمِيْنِي أَوَّلِ ۝ هَوَا وَتَقْبِيْرِي تَهْمُؤُكُمْ كَرِيْ أَوَّلِ ۝
 تَهْمُؤُكُمْ بِأَلَاءِ الْمَلِيْكِيْنَ كَرِيْ رَايَ عَقَبَةٍ ۝ حَقَّقْتُ جَانِ وَدُنِيَا جَعَلْتُ يَوْمَئِذٍ أَوَّلِ ۝
 تَهْمُؤُكُمْ بِأَمْرِ اللَّهِ سَكَنِي لِيْلَةٍ ۝ تَحْمِيْرِي كَلِ شَاهِدَ عَقَبَتِي أَوَّلِ ۝ دَبْلُ سَنَ
 مَقْصُودُ مِيْلَاتِي مَرَاتِيْنِ ۝ تَحْمِيْرِي طَلِيكَ وَطَاهِرِي أَوَّلِ ۝ وَبِرَّ الْفَصِيْلَةِ
 زَيْنَابُ أَوَّلِ عَلَيْهِ ۝ كَلِمَاتِيْ أَوَّلِي وَارْخِيْ أَوَّلِ ۝ اَعْبُدِي أَمِيْ حَالِيْ يَوْمَئِذٍ
 قَلْبًا يَوْمَئِذٍ رَايَا الْإِجْدَى كَرْمَلَةُ وَتَهْمُؤُكُمْ يَمِينُكُمْ كَوْرُوتِيْ أَوَّلِ ذَا حُجْرَةٍ
 طَلِيكَ كَلِمَاتِيْ وَدُنْيَا وَاسْمَاءُ صَفَا تَهْمُؤُكُمْ زَيْنَابُ ۝ لَسْتُ هَا إِلَّا الْكَلِمَةُ كَرْمَلَةُ جَعَلْتُ

卷之六

[illegible]

21

[illegible]

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

بِمَتِّ الْكِتَابِ بِعَوْنِ اللَّهِ

الْمَلِكِ الْمُنَّانِ

درويش محمد

غلام شاه

مردان

سنة ۱۶۰۰

بو کتاب هجری عمر هجده هجری

ارغلی محراب

Burhan Burhan

Burhan

SONUÇ

Bir dilin gelişmesi için geçmişi ile bugünü arasında bağlantı kurabilmek şarttır ve bugünkü durumu hakkında doğru değerlendirmeler yapabilmek için de geçmişinin incelenmesi gereklidir. Bunun için Türk Dilinin önemli ve büyük bir bölümünü oluşturan Osmanlı Türkçesi döneminin incelenmesi, yazma eserlerin okunarak günümüze kazandırılması ve dil yönünden incelenmesi gerekir.

Çalışmamızda H. 1300, M. 1881–1882 yıllarında yazılmış olan *Fakirnâme* adlı el yazması eser okunarak incelenmiş ve 19. yüzyıl sonu Türk Dilinin özellikleri genel olarak belirtilmiştir. Türkçenin diğer dönemlerinden ayrılan yönlerine genel olarak değinilmiş farklılıklar ortaya konmaya çalışılmıştır. Özellikle son dönem Osmanlı Türkçesi dönemine ait yapılan çalışmaların az olması nedeniyle yapmış olduğumuz çalışma bu döneme dair bilgilere bir katkı sağlama özelliğindedir.

KAYNAKÇA

- ATALAY, Besim, *Bektâşîlik ve Edebiyatı*, Matbaa-i Amire, İstanbul 1340 (1924).
- BANARLI, Nihat Sami, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, MEB Yayınları, İstanbul, 1998.
- BAYRI, M. Halid, *Âşık Virani Divanı*, İstanbul Maarif Kitaphanesi, İstanbul, 1959.
- BOZ, Erdogan, “*Makedonya ve Kosova Türk Atasözleri ve Deyimlerinde Ünlü Olayları*”, AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt V, S. 1, Afyon, 2003, s.1-12.
- CEYLAN, Yılmaz, Emine, “*Ana Türkçede Kapalı e Ünlüsü*”, Türk Dili Araştırmaları 1991, Ankara, 1991, s.151-165.
- DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Aydın Kitapevi Yayınları, Ankara, 2000.
- DİLÇİN Cem, *Yeni Tarama Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1983.
- DUMAN, Musa, “*Klâsik Osmanlı Türkçesi Devresinde ile Meselesine Dair*”, İlmi Araştırmalar 7, İstanbul, 1999, s. 65-103.
- ERCİLASUN, Ahmet Bican, *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2006.
- ERGİN, Muharrem, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul, 1998.
- ERGUN, Sadeddin Nüzhet, *Bektaşî Şairleri ve Nefesleri*, I-II, İstanbul Maarif Kitaphanesi, İstanbul, 1955.
- GABAIN, A von, *Eski Türkçenin Grameri*, Çeviren Mehmet Akalın, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2000.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki, *Hurufilik Metinleri Katalogu*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, XII. Seri, Ankara, 1973.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki, *Alevi-Bektâşî Nefesleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1992.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki ve BORATAV, Pertev Naili, *Pîr Sultan Abdal*, A.Ü. DTCF Yayını, seri I, Ankara, 1943.
- GÜLSEVİN, Güner, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1997.
- HACİEMİNOĞLU, Necmettin, *Türk Dilinde Edatlar*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1984.

İSLAM ANSİKLOPEDİSİ, “*HURÛFÎLİK*” 5. cilt I. Kısım, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1977, s. 598-600.

KORKMAZ, Zeynep, *Marzuban-name Tercümesi*, DTCF Yayınları, Ankara, 1973

KORKMAZ, Zeynep, “*Eski Anadolu Türkçesinde Aslî Ünlü(Vocal) Uzunlukları*”, Türk Dili Üzerine Araştırmalar, 1.cilt, TDK yayınları, Ankara, 1995, s. 443-458.

KORKMAZ, Zeynep “*Eski Anadolu Türkçesinde İmlâ- Fonoloji Bağlantısı Üzerine Notlar*”, Türk Dili Üzerine Araştırmalar, 1.cilt, TDK yayınları, Ankara 1995, s.491-508.

KORKMAZ, Zeynep “*uçun~üçün~için vb. Edatların Yapısı Üzerine*”, Türk Dili Üzerine Araştırmalar, 1.cilt, TDK yayınları, Ankara 1995, s.94-97.

MANSUROĞLU, Mecdut, “*Şeyyâd Hamzanın Doğu Türkçesine Yaklaşan Manzumesi*”, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1956, TDK Yayınları, Ankara, 1956, s. 125-144.

MANSUROĞLU, Mecdut, “*Türkçede Zamir Çekimi*”, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, III, 1949, s.501-518.

MÉLIKOFF, Irène, *Hacı Bektaş Efsaneden Gerçeğe*, Cumhuriyet Kitapları, London-Boston-Köh-Brill, 1998.

NACİ, Muallim, *Lugat-ı Naci*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1995.

NOYAN, Bedri, *Demir Baba Vilayetnamesi*, Can Yayınları, İstanbul, 1976.

ÖZKIRIMLI, Atilla, *Alevilik-Bektâşîlik ve Edebiyatı*, Cem yayınevi, İstanbul, 1985.

SAMİ, Şemseddin, *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1996.

TİMURTAŞ, Faruk Kadri, *Eski Türkiye Türkçesi*, Enderun Yayınları, İstanbul, 1994

TUNA, Osman Nedim, *Türk Dilbilgisi (Fonoloji ve Morfoloji)*, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü Ders Notları, Malatya, 1986.

TÜRK DİL KURUMU, *İmlâ Kulavuzu*, Türk Dil Kurumu yayınları, Ankara, 2000

TÜRK DİL KURUMU, *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1998.

YILDIZ, Osman, *Ahval-i Kıyamet*, Şule Yayınları, İstanbul, 2002.

YILDIZ, Osman, *Yusuf u Zeliha*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2008.

YILDIZ, Osman, “*Türkçede Kelime Sonu Ünsüz Grupları*”, Dil Dergisi, sayı 97 Kasım, 2000, s. 66-78.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı ve Soyadı: Perihan KAYA
Doğum Yeri: Amasya-Merzifon
Doğum Yılı: 1983
Medeni Hali: Bekâr

Eğitim Durumu:

Lise: Selçuklu Cumhuriyet Lisesi, 1997–2000
Lisans: Selçuk Üniversitesi, 2000–2004
Yüksek Lisans: Süleyman Demirel Üniversitesi, 2006–2009

Yabancı Dil(ler) ve Düzeyi:

1. İngilizce ÜDS: 78, 750
- 2.

İş Deneyimi:

2009- Araştırma Görevlisi Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi

Bilimsel Yayınlar ve Çalışmalar:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Diğer: